

חזרה - הלכות מוקצה

חזרה: אסור לבטל כלי מהיכנו

סי' רס"ה סעי' ג', התחלת סעי' ד', סי' רס"ו סעי' ט', סי' רע"ז סעי' ה', סי' ש"ה סעי' י"ט, סי' של"ה סעי' ד'

א. סימן רס"ה סעיף ג' - אין נותנין כלי בשבת תחת הנר לקבל שמן הנוטף: משנה (מב):
א. הטעם.

1. רבה: והצלה שאינה מצויה לא התירו.
2. רב יוסף: משום דקא מבטל כלי מהיכנו.
3. רבי יצחק: אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל בשבת.

ב. טעמים של "אסור לבטל כלי מהיכנו". שיטת רב יוסף (מג.).

1. כקובע לו מקום, ודמי למלאכה - רש"י (מב:), הו"ד בבה"ל (ד"ה מפני).
  2. כבונה - ט"ז (של"ח ד'), כיון דאסור לטלטל ה"ל כבונה.
  3. כסותר - רש"י (דף קכח:), דף קנד:), רמב"ם, מ"ב (ו'), בה"ל ד"ה מפני).
- א. מ"ב (ו):** שהיה מוכן מתחלה לטלטלו ועכשיו **אסור בטלטול** מחמת השמן שבתוכו שהוא מוקצה מחמת איסור.
- ב. מ"ב (ש"ה ס"ט):** כיון דלא יהיו ראויים להשתמש בהן, יש איסור ביטול כלי מהיכנו, שמבטל הכלי ממה שהיא מוכנת.
4. עושהו מוקצה - רש"י (דף מג.), ט"ז (א'). (ע"י פמ"ג, שהוא טעם בפנ"ע. ויש חולקים).

ג. מחבר: אין נותנין כלי בשבת תחת הנר לקבל שמן הנוטף, מפני שהוא מבטל כלי מהיכנו; **ומותר ליתנו מבע"י.**

1. ע"י בה"ל (ס"ד ד"ה אבל): אבל לא יתן וכו'. ואפי' אם עבר ונתן **יסלקנו**. פמ"ג בשם רש"י. (מסוגינו).

ד. מג"א (ב'), מ"ב (ו): **אם יש בכלי דבר המותר** [שיותר חשוב] מותר להניחו תחת הנר לקבל השמן דהא יכול לטלטלו אגב ההיתר.

1. א"נ: ישים כלי מבע"י תחת השלחן, ובשבת יסיר את השלחן והכלי עומד מעצמו תחת הנר. ואף דגורם בשבת לבטל כלי מהיכנו מ"מ שרי כיון שאינו מבטלו בידים, ועוד דהא אין מתכוונים כשמסיר השלחן אלא להצלת השלחן שלא יפול עליו הנר. מהרי"ל.

ה. בה"ל (ד"ה מפני): אפי' כלי שמלאכתו לאיסור, אף דמתחלה היה ג"כ עליה קצת שם מוקצה, אעפ"כ אסור להעמידה לקבל שמן הנוטף. דמתחלה היתה הכלי מותר לטלטלה, עכ"פ לצורך מקומה, ועכשיו אסור לגמרי. פמ"ג.

ו. ביטול לזמן:

1. מג"א (ב', רס"ו י"ד), מ"ב (ה'): אבל מותר לתת כלי תחת נר של שעות. כיון דאפשר לנער מיד האיסור מתוך הכלי, לא חשיב מבטל כלי מהיכנו, ולא דמי לשמן שאינו רוצה לנער ולתפסידו.
2. מג"א (ב'): כ"ע מודו דאם הניח דשרי לנער דלא מיקרי בסיס לדבר איסור כיון שלא היה עליו ב"ה. (ע"י לקמן ש"ח סעי' כ"ז).
3. מג"א (ו'): וכן מהרי"ל אבל ליפול לתוכו פהמין אסור דאינם כלים כשיכבו ע"ש. ואע"ג דאפשר לנערם כשיכבו, מ"מ חשיב ביטול כלי כיון שא"א לנערם מיד. כ"מ בתוס' דף מ"ג. מ"ב (ה'): אבל במקום הפסד [מרובה], יש להקל.
3. **סיכום:** א) מיד, מותר. ב) שעה, הפמ"ר. ג) כל היום: למג"א, יש להקל בהפמ"ר (כשא"א לפרוק בנחת). למ"ב, קשה מאד להקל.

ז. מחבר: והשמן הנוטף אסור להסתפק ממנו בשבת.

1. מג"א (ג'), מ"ב (ז'): והשמן הנוטף. ואם לא נטף לתוכו שמן לא נאסר הכלי לטלטל במחשבה בעלמא (ש"ג).
2. מ"ב (ז'): א"ר כתב דאם נטף שמן לתוכה מבע"י מתקיים מחשבתו שחשב עליה ומקרי ע"ז כלי שמלאכתו לאיסור, אף אם אח"כ נשפך השמן וכמו אם הניח מעות על הכלי מבע"י אף שנטלו מבע"י מ"מ הוי מיוחד לאיסור והוי מוקצה.
3. מ"ב (ח'): אסור להסתפק. אפי' יש שמן היתר הרבה בכלי מבע"י והניחה אז לקבל שמן הנוטף, דדבר שיש לו מתירין לא בטל.
3. מ"ב (ט'): בשבת. הוקצה השמן בין השמשות, ומיגו דאיתקצאי בין השמשות לנר איתקצאי לכולי יומא. וגם הכלי אסור בטלטול ע"י השמן שנעשה בסיס לה.

ח. רמ"א: אסור ליגע בנר דולק כשהוא תלוי, אע"פ שאינו מטלטלו ואין בו משום מוקצה בנגיעה, מ"מ אסור פן יתנדנד קצת ויטה.

1. מג"א (ד'): בשלמא תרה"ד שנגיעה לצורך דבר המותר מותר ולצורך דבר האיסור אסור. אבל למ"מ דאסור ליגע ביצה מפני שמתנדנד, א"כ אפי' שאין הנר דולק אסור. י"ל דמיירי שדבר היתר מונח עליו ורוצה ליקח ממנו והוי טלטול מן הצד. מ"ב (י').
2. מג"א (ד'): אבל ליגע בו ממש אסור במנורה תלויה, אפי' אין הנר דולקת בתוכה. בה"ל (ד"ה פן): אמנם באו"ז שממנו נובע הדין של הרמ"א כ' דאפי' נוגע ממש במנורה תלויה מקרי טלטול מן הצד ע"ש.

ט. מ"ב (י"א): ויטה. השמן אל הפתילה ויתחייב משום מבעיר או כאשר ירחקהו ויתחייב משום מכבה.

1. מג"א (ה'), מ"ב (י"א): ויטה. ובנר של שעה לא חיישינן כמ"ש סי' רע"ו ס"ג.
2. בה"ל (ד"ה ויטה): עי' בא"ז שמחמיר אף בנר של שעה. עי' בס"י רע"ה דדעת הגר"א דבנר של שעה ג"כ חיישינן להטיה. ויש לחלק מהטיה דשם שהוא עושה בכונה ס"ל דשייך ג"כ בשעה, אבל הכא דאין מתכוין להטות רק דע"י הנדנוד יבא להטיה אין זה פס"ר לגבי שעה דאפשר שלא יבא לזה.

ב] סימן רס"ה התחלת סעיף ד' - נותנין כלי בשבת תחת הנר לקבל ניצוצות: גמרא (דף מג.).

א. מחבר: נותנים כלי תחת הנר לקבל ניצוצות מפני שאין בהם ממש ואין כאן ביטול כלי מהיכנו.

1. מ"ב (י"ב): נותנים כלי. אפי' בשבת. [גמרא].
2. מ"ב (י"ג): לקבל ניצוצות. שלהבת הנוטפת מן הנר כדי שלא יודלק מה שתחתיו.
3. מג"א (ו'), מ"ב (י"ד): שאין בהם ממש. בניצוצות שמיד הן כבין ומותר לטלטל את הכלי אף אחר שנפלו לתוכו ואין כאן ביטול כלי מהיכנו אף לשעה מועטת. מיהו האפר של ניצוצות אסור לטלטלן דהוי נולד.

ג] סימן רס"ו סעיף ט' - בהמה טעונה מוקצה.

- א. מחבר: הגיע לחצר החיצונה המשתמרת, נוטל מעל החמור כלים הנטלים; ושאינם נטלים מתיר את החבליים והשקים נופלים.
1. מ"ב (כ"ג): הגיע לחצר. הקשה המג"א (י"א) דהא כי קאי הבהמה פורתא לפני הפתח מעייל מר"ה לרה"י, וצ"ל דגבי בהמתו לא החמירו כ"כ. ועי' בפמ"ג שנדחק מאד בתירוק זה. ויש מתרצים דיהוה לטול מהבהמה תיכף בבואה לחצר בעודה מהלכת כדי שלא תהיה ההנחה, או שיהוה לטול ממנה קודם שנכנסה לחצר, ולא יניח עליה עד לאחר שעקרה רגליה לכנוס לחצר, כדי שלא תהיה העקירה על ידה, ואף שאח"כ עומדת בחצר והוי הנחה לית לן בה דכל דבר שבחבירו פטור אבל אסור בחמורו מותר לכתחלה.
  2. מג"א (י"ב), מ"ב (כ"ד): נוטל כלים. אפי' יותר מט"ו סאה שרי משום צער בע"ח, משא"כ בעגלה דאסור לפנותה, סי' של"ג.

ב. מחבר: ואם היתה טעונה כלי זכוכית שאסור לטלטלם, כגון שהם כוסות של מקיזי דם, שאין ראויים בשבת לכלום, לפי שהם מאוסים. ואם יפלו לארץ ישברו, מניח תחתיהם כרים וכסתות.

1. מג"א (י"ג), מ"ב (כ"ה): אע"ג מוקצה מחמת מיאוס מותר היינו היכא דחזי לכסויי ביה מנא, אבל הני לא חזי שאם יפלו ישברו.
- ג. מחבר: ודוקא במשאות קטנים שיכול לשמטן מתחתיהן, אבל אם הם גדולות שאינו יכול לשמוט הכרים מתחתיהן, אסור להניחם תחתיהן מפני שמבטל כלי מהיכנו אלא פורקן בנחת שלא ישברו, ולא יניחם על הבהמה משום צער ב"ח.
1. מג"א (י"ד): שיכול לשמוטן. ולא נאסרו מטעם בסיס לדבר האסור כיון שלא היו עליהן ב"ה [מ"ב (כ"ו), מג"א (רס"ה ב')]. ועוד שלא נתנן תחתיהן אלא ע"ד לשמטן (המאור). עי' לקמן, סי' ש"ח סעי' כ"ז.
  2. מג"א (י"ד): מ"ב (כ"ז): דוקא כלים שיש הפמ"ר בשבירתן אבל חתיכות זכוכית רחבות שאינן כלים שאין הפסד כ"כ בשבירתן דהם עשויים להחתך לחתיכות קטנות ולית בזה רק הפסד מועט אסור להניח כרים תחתיהן לפי שמבטלן עכ"פ מתשמישן לשעתן.
  3. ולבטל כלי לכל השבת: במקום הפסד מרובה.
- א. מג"א (י"ד): פריקה בנחת עדיף מביטול כלי לכל השבת, ואם א"א לפורקן אה"נ יש להקל.
- ב. מ"ב (כ"ז, בה"ל ד"ה לשמטן): קשה מאד להקל. (רק במקום צער בע"ח, יש צד להקל, לפי רש"י ורי"א ז, עי' חי' הר"ן).
- ג. וכן הבה"ל (ד"ה ולא): אם לא יכול לפרוק בנחת, הרמב"ם ע"פ הגר"א נראה דמותר להניח תחתיהן כרים וכסתות, אף שהוא מבטל כלי מהיכנו [שיטת רש"י שם] משום צער בע"ח. אכן להרמב"ן והרשב"א שאסור להניח תחתיהן כו"כ בכל גווני, וכדי להסיר הצער מהבהמה יתיר החבליים ויפלו השקין עם הכלים אע"פ שישברו.
1. (הבה"ל ד"ה לשמטן איירי בכלליות, הדין מבטל כלי במקום הפמ"ר. והבה"ל ד"ה ולא איירי בצירוף האיסור צעב"ח).
  4. מג"א (י"ד), בה"ל (ד"ה אלא): אלא פורקן בנחת. ומ"מ אסור לסמוך עליה כשפורק דהוי משתמש בב"ח.

ד] סימן רע"ז סעיף ה' - כלי ניטל אפי' לצורך דבר שאינו ניטל: דלא כרב יצחק (דף מג.).

א. מחבר: מותר לכפות קערה ע"ג הנר בשבת כדי שלא יאחז האור בקורה: כשיטת רב חסדא (דף מב:).

1. ט"ז (ח'), מ"ב (כ"ג): אע"ג דנוטל הכלי לצורך הקורה שאינה ניטלת בשבת, קי"ל דכלי ניטל אפי' לצורך דבר שאינו ניטל. א. ט"ז (ח'): ולכן דמותר לכפות כלי על הנר כדי לשמש מטתו בין בשבת בין ביו"ט.
2. מג"א (ט'), מ"ב (כ"ד): מותר לכפות. אך יזהר להניח מעט אויר בין הכלי להנר דאל"כ יכבה הנר.
3. מ"ב (כ"ב): קערה. של חרס אבל מתכות אסור כי המחממו חייב משום מבעיר, אא"כ חשש שיבוא ע"י הדליקה לידי סכנת נפשות.
4. בה"ל (ד"ה הנר): הנר. כתב התו"ש דבנר של חלב יש ליזהר משום הזיעה שעולה למעלה אל הקדרה. עי' ביו"ד סי' ק"ה [ניצוק].

ב. אם הקערה נוגעת בקורה.

1. בה"ל (ד"ה כדי): כיון הנגיעה היא לצורך דבר המוקצה, יש מחמירים [תרה"ד, לבוש, ט"ז, עי' מג"א (עי' ט'), ועוד]. אכן לפי מה שפסק שם הגר"א דנגיעה מותר בכל גווני א"כ גם בענייננו מותר.

ה] סימן ש"ה סעיף י"ט - בהמה שנפלה לאמת מים.

א. מחבר: אם המים עמוקים, שאינו יכול לפרנסם במקומם, מביא כרים וכסתות ונותן תחתיה, משום צער ב"ח מבטל כלי מהיכנו.

1. מ"ב (ס"ח): דאם אין עמוקים, ויכול לפרנסה במקומה שלא תמות, אין מתירין לו להניח כרים וכסתות לבטל כלי מהיכנו.
2. מג"א (י"א), מ"ב (ס"ט): צער בע"ח. דהוא דאורייתא ודחי ביטול כלי מהיכנו דהוא דרבנן.

- (א) מ"ב (ס"ט): דהוא דאורייתא, דהזירה התורה מצות פריקת המשא מעל הבהמה. [רש"י].
 3. מ"ב (ס"ט): מביא כרים וכסתות וכו'. וה"ה דיכול להניח שאר כלים תחתיה כדי שתוכל לעלות.
 4. מג"א (י"א): מ"ש מסל לפני האפרוחים דשרי, י"ל דהתם יכול להפריחן משא"כ כאן דדלמא לא תעלה. רשב"א.
 (א) הרמב"ם ס"ל כיון דאינן ראויים להשתמש בהן בעוד המים עליהם מקרי ביטול כלי מהיכנו אף לכשתעלה הבהמה. מ"ב (ס"ט).

ב. להעלותה בידים: במקום צער בע"ח - מ"ב (ע').

1. מג"א (י"א), עי' ט"ז (י"א): אסור להעלותה, דבע"ח מוקצה. אע"ג דיש צער בע"ח, אין לנו לדמות גזירות חכמים [רמב"ם].
 2. א"ר הביא דיש פוסקים שמקילים, שמותר להעלותה בידים, אם א"א ע"י כרים וכסתות.
 3. וע"י א"י: לכו"ע מותר להעלותה, וזה עדיף יותר מהנחת כרים וכסתות ושאר כלים תחתיה. מג"א (י"א).

בסיס

סימן רע"ט

א [סעיף א' - נר [כוס] שהדליקו בו באותה שבת, וכבה.

א. מיגו דאיתקצאי לביה"ש איתקצאי לכולי יומא, מחלוקת ר' יהודה ור"מ [שמחמירים] ור"ש [שמיקל]. שבת (דף מד.).

1. מחבר: פסק לחומרא, כרבי יהודה דאוסר במוקצה מחמת איסור. ט"ז (א').

(א) מ"ב (א'): וזהו הנקרא בגמרא 'מוקצה מחמת איסור', דקי"ל ביה לאיסורא.

ב. אם יש אימת א"י עליו ע"י הנר [כמו שהיתה אומה אחת שהיו מקפידין ביום חגם על ישראל שמדליקין נר באותו היום וכל כה"ג].

1. גמרא (מה.): בעו מיניה דרב: מהו לטלטולי שרגא דחנוכתא מקמי חברי בשבתא. ואמר להו: שפיר דמי. שעת הדחק שאני ... כדי הוא

רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק. רש"י (שם): 'בשעת הדחק. סכנה'.

(א) מ"ב (א'): מותר לטלטלו לאחר שכבה. ש"ג ותו"ש, ודלא כמג"א (א'). ופמ"ג, שאם ירא שיכחה או שאר הפסד ממון לכו"ע שרי.

(ב) שעה"צ (ג'): אבל בכלליות אין היתר לטלטל מוקצה במקום הפסד, אא"כ במקום שבהול דחיישינן שיבא לידי איסור דאורייתא.

ג. מחבר: ⁽¹⁾ אסור לטלטל הנר [הכוס], ⁽²⁾ ואסור לטלטל המותר השמן בנר [מ"ב (ב')]: ונר חלב ⁽³⁾ ולהסתפק ממנו באותו שבת: למה.

1. אסור לטלטל הכוס, אפי' לא נשאר בו השמן.

(א) משום בסיס, ומיגו דאיתקצאי - גמרא (מז), 'הנח לנר שמן ופתילה, הואיל דנעשה בסיס לדבר האסור', מג"א (א'), מ"ב (א').

2. אסור להסתפק מן השמן.

(א) משום מכבה, ומיגו דאיתקצאי לביה"ש - מג"א (ב'), מ"ב (ג').

(ב) מוקצה למצותו, ומיגו דאיתקצאי לביה"ש - מג"א (ב'), בה"ל (ד"ה מותר). נ"מ, נר של שעה שכבה ביו"ט.

3. אסור לטלטל השמן.

(א) שאינו ראוי לכלום, כיון שאסור להסתפק ממנו - מ"ב (ג').

(ב) משום בסיס, ומיגו דאיתקצאי לביה"ש - מ"ב (ג').

ד. נר של שעה, שלא הדליקו באותה שבת.

1. שעה"צ (ד'): מקרי כלי שמלאכתו לאיסור ומותר לטלטל לצורך גופו ומקומו, וכדלקמן במ"ב (ש"ח ס"ק ל"ד).

ב [סעיף ב' - מיגו דאיתקצאי: לצורך גופו ומקומו.

א. מחבר: נר [כוס] שאסור לטלטלו אפי' לצורך גופו ולצורך מקומו אסור; ויש מי שהתיר, ולא נראו דבריו. וכן רמ"א (סי' ש"י ס"ז).

1. מ"ב (ד'): ב"י, כיון דבביה"ש היה אסור לטלטלו אף לצורך גופו ומקומו דהיה בסיס להשלהבת, מיגו דאיתקצאי לביה"ש לגמרי

איתקצאי לכולי יומא לגמרי [ואין חילוק בין הנר שהדליקו בו השמן ובין המנורה שהדליקו בה הנרות].

2. ט"ז (ב'): אין מחלוקת, המתירים מדברים באופן שבדאי מכיון ליטלה משם אחר הלילה ולא נעשה בסיס כלל, משא"כ המחמירים.

ב. דעת הסה"ת (המובא בסי' ש"ט ס"ד): בסיס לא הוי אלא א"כ דעתו שישאר כן כל השבת, האם ה"ה לנר [הכוס] שהדליקו בו בשבת.

1. ט"ז (ב'): אין איסור, דלא מקרי מניח אלא אם בדעתו שיהיה שם כל השבת.

2. בה"ל (ד"ה אפילו): חולק בט"ז, שאפי' לדעת הסה"ת, הכי מחמירים.

(א) משום הכא עדיפא דהוא איירי כשדעתו לסלק האיסור מעל הבסיס בשבת משא"כ בזה שאין דעתו כלל לסלק. תו"ש.

(ב) משום שלא הותר שום טלטול, מצד נר שבת חובה. פמ"ג.

(ג) ובנר של שמן יש גם הטעם משום שלא הותר שום נעור בהנר בעודו דולק מצד כבוי. א"ר, מאמר.

3. מ"ב (רע"ז י"ח): ונרות שמדליקין על השלח שדעתנו לטלו למחר ע"י א"י, לדעת הסה"ת לא נעשה השלחן והמפה בסיס לאיסור.

ג. רמ"א: וי"א דמי שהוא איסטניס והנר מאיס עליו מותר להוציאו דהוי לדידיה כגרף של רעי, והמחמיר לא הפסיד.

1. ט"ז (ג'): ותימא, א"כ למה כתב בס"ו דמוקצ' מחמת מיאוס מותר תיפוק ליה דמותר דה"ל כגרף של רעי, אלא ודאי אע"פ דמיאוס

הוא מ"מ לא הוה כגרף של רעי.

2. מ"ב (ה') איסטניס: ב"ח ומג"א (ג') פסקו דאף מי שאינו איסטניס אם הוא אומר שמאוס עליו שרי לסלקו מעל השלחן. ובדה"ח משמע דיש להחמיר באינו איסטניס וכדעת רמ"א.
3. מ"ב (ו') מאיס עליו. היינו שאינו יכול לסבול שיהא מונח אצלו לאחר שכבה או למחר ביום.
4. מ"ב (ז') להוציאו. היינו כשהוא מונח במקום ישיבתו שרי להוציאו משם אבל אם הוא מונח במקום אחר גם האיסטניס אסור לטלטלו ממקום למקום לכו"ע [אחרונים].
5. מג"א (ג'), מ"ב (ח'): והמחמיר לא הפסיד. צ"ל והמחמיר יחמיר והמיקל לא הפסיד. ב"ח, הו"ד בט"ז (ג').

ג] סעיף ג' - לטלטל נר [כוס] ע"י שנותנין עליו לחם.

א. מחבר: כשנותנין עליו לחם בשבת, אסור.

1. מג"א (ד'), מ"ב (ט') אסור. הטעם דהא מ"מ כבר איתקצאי בביה"ש דעדיין לא היה בו אז לחם ומיגו דאיתקצאי בביה"ש וכו'.
- ב. מחבר: ואם נתן עליו הלחם מבע"י, יש מי שמתיר לטלטלו בשבת ע"י לחם זה, ואין לסמוך עליו.
1. הצד להתיר: הלחם [או שאר דברים] חשיב יותר מהשמן [השלהבת], אמרינן כיון דהנר נעשה בסיס לאיסור דהוא השמן ולהיתר וההיתר חשוב טפי ולכך שרי כמ"ש סי' ש"י. ט"ז (ד'), מג"א (ה'), מ"ב (י').
2. ואין לסמוך עליו: כיון דהמנורה עיקר עשייתה בשביל השלהבת לכן נעשית תמיד טפל ובסיס להשלהבת ולא ללחם ושארי דברים אחרים אף שהם חשובים יותר. מג"א (ה'), מ"ב (י').
- (א) ט"ז (ד'): השמן שבנר חשיב יותר מן הלחם לפי שצריך לו וא"כ בטל דבר ההיתר נגד האיסור של הנר והוי בסיס לאיסור לחוד.

ד] סעיף ד' - תנאי.

א. מחבר: אם התנה מע"ש על נר זה שיטלטלנו משיכבה, מותר לטלטלו אחר שכבה. רמב"ן.

1. מג"א (ו'), מ"ב (י"א): משום דנר עשוי להכבות משו"ה מהני ביה תנאי. משא"כ שאר בסיס לדבר האסור, להתנות כשיסתלק הדבר איסור מן הבסיס שיהא מותר להשתמש.
- ב. רמ"א: וי"א דלא מהני תנאי, וכן נוהגין במדינות אלו. ודין התנאי עי' סי' תרל"ח.
1. מג"א (ז'): י"א דלא מהני. ואפי' למ"ד דמהני תנאי בסוכה היינו משום שעשוי מקודם ועתה ב"ה יושב ומצפה אימתי תפול משא"כ הכא עיקר הקצאתו ביה"ש ודחיה בידים לצורך שבת.
2. מ"ב (י"ב): ודין התנאי וכו'. היינו לענין שיעשהו קודם בה"ש כמבואר שם. אבל הכא אינו יכול לומר אפי' לדעה ראשונה איני בודל מהנר כל בין השמשות כמו התם דהא ביה"ש הוא דולק וע"כ אסור לטלטלו. מג"א (ח'). והגר"א דכתב דסברא הראשונה ס"ל כגירסת הרי"ף שם בביצה דף ל' משמע לכאורה דמהני ג"כ באומר איני בודל כידוע שיטת הרי"ף שם.
- ג. רמ"א: ונוהגין לטלטלו ע"י א"י, ואין בזה משום איסור אמירה לא"י הואיל והמנהג כך הוי כאילו התנה עליו מתחלה ושרי כנ"ל.
1. מג"א (ט'), מ"ב (י"ג): אע"ג דבסי' רע"ו התיר לומר לעכו"ם היינו דוקא לצורך גופו שרי משום דהא איבעי ישראל הוי מטלטל ליה טלטול מן הצד אבל הכא מיירי שאינו עושה אלא לצורך הנר שלא יגנוב הנר וזה אסור אפי' בטלטול מן הצד כמ"ש סי' ש"א.
2. מ"ב (י"ד): הוי כאלו התנה. ר"ל דלטלטלו ע"י א"י מצרפינן לזה הדעה ראשונה דמהני תנאי.
- (א) ואם העמיד עששית על השלחן ודעתו היה שידלק כל היום כולו [כמו יא"צ וכדומה] וכבה, דבזה לא שייך לומר הוי כאלו התנה אפשר דאסור לטלטלו אף ע"י א"י [פמ"ג] והיינו דוקא כדי שלא יגנוב אבל לצורך גופו ומקומו שרי ע"י א"י בכל גווני.

ה] סעיף ה' - נר שהדליקו בשבת.

א. מחבר: נר שהדליקו בשבת לחיה ולחולה וילדה החיה ונתרפא החולה, מותר לטלטלו אם כבה.

1. מג"א (י'), מ"ב (ט"ו): מותר לטלטלו. דאין מוקצה לחצי שבת אא"כ היה מוקצה ביה"ש.
- (א) מ"ב (ט"ו), שעה"צ י"ג, י"ד): בזה שהודלק מע"ש לחיה וחולה שיש בו סכנה שהיה מותר בתחלת השבת לטלטלו לא איתקצאי לכולי שבת לאחר שנתרפא החולה אלא על זמן שהוא דולק בלבד וכ"ש אם הודלק בשבת גופא לצורך חיה וחולה דלא היה דולק כלל ביה"ש בודאי לא איתקצאי לכולי יומא.
2. מ"ב (ט"ז): לטלטלו אם כבה. היינו דוקא לצורך גופו או מקומו דלא עדיפא משאר כלי שמלאכתו לאיסור [אחרונים].

ב. מחבר: וה"ה למדליק בשבת בשוגג וכבה, שמותר לטלטלו.

1. מ"ב (י"ז): והוא הדין וכו'. הכל מטעם הנ"ל דאין מוקצה לחצי שבת שיאסר אף אחר שכבה.
2. מג"א (י"א), מ"ב (י"ח): בשוגג. נקט בשוגג דלא איירי ברשיעא, ובאמת אפי' הדליקו במזיד ג"כ מותר לטלטלו אחר שכבה לצורך גופו או מקומו, הואיל ולא היה מוקצה בתחלת כניסת השבת.

ו] סעיף ו' - נר [כוס] שלא הדליקו בשבת.

א. מחבר: נר שלא הדליקו בו באותו שבת, אפי' של חרס דמאיס ואפי' של נפט דמסריח, מותר לטלטלו דמוקצה מחמת מיאוס מותר.

1. מג"א (י"ב), מ"ב (י"ט): מותר לטלטלו. ואף שהוא כלי שמלאכתו לאיסור מ"מ לצורך גופו ומקומו מותר וכמ"ש סי' ש"ח ס"ג.
2. מג"א (י"ג), מ"ב (כ'), שעה"צ י"ז, י"ח): מותר. הואיל ואיכא תורת כלי עליה [גמרא] וחזי לכסויי ביה מנא [גמרא].

ב. בה"ל (ד"ה נר):

1. דוקא אם נשתמש בו פעם אחת, הא אם לא הדליקו בו מעולם רק ייחד אותו להדלקה הוא בכלל כלי שמלאכתו להיתר עדיין, **דהזמנה לאו מלתא היא**, ומותר לטלטלו שלא יפסד ושלא יגנב. א"ר.
2. פמ"ג מצדד דלדעת הרמב"ם מוקצה מחמת מיאוס אפי' אם הכלי אין מלאכתו לאיסור רק שהוא מאוס לבד ג"כ אין מותר כ"א לצורך גופו ומקומו דוקא. אך דלדעת המאור והר"ן משמע דלא ס"ל כוותיה בזה.

ז' סעיף ז' - **מנורה של פרקים**.

- א. מחבר: מנורה, בין גדולה בין קטנה, אם היא של פרקים אין מטלטלין אותה דחיישינן שמא תפול ותתפרק ויחזירנה ונמצא עושה כלי; ואפי' אם אינה של פרקים אלא יש בה חריצים סביב ודומה לשל פרקים, אסור לטלטלה.
1. מ"ב (כ"א): מנורה וכו'. אפי' היא חדשה שלא הדליקו בה מעולם.
  2. ט"ז (ה'): שמא תפול ותתפרק ויחזירנה כו'. קשה דהאיך משתמשים אנו בכוסות של כסף בשבת שרובן של פרקים ולא חיישי' לזה ולפמ"ש הטור סי' ש"ג דבכוס אין דרך להדקו בחוזק ושרי ניחא. (אמנם ע"ש, שהט"ז (ז') ומ"ב (מ"ו) חושש לכתחילה כמהר"ם).
  3. ט"ז (ו'), הו"ד במ"ב (כ"ב): ונמצא עושה כלי. אע"ג דבסי' ש"ד אמרי' אין בנין בכלים שאני הכא דהוי כעושה כלי מחדש.
  4. מג"א (י"ד), מ"ב (כ"ב): ואם דרכה להיות רפוי שרי כמ"ש סימן ש"ג ס"ו.
  5. מ"ב (כ"ג): ודומה וכו'. משום דמיחלף בשל פרקים. ודע דלפי המתבאר בסעיף זה אסור לטלטל נרות שלנו [שקורין לייכטער] אף שלא הדליקו בו מעולם דהרי הם עשויין של פרקים ומש"כ בס"ו מיירי בנרות שלא היו עשויין פרקים.

חזרה: מוקצה

סימן ש"ח סעיף א - סעיף כ"ו

הקדמה: מ"ב.

1. רמב"ם: אם הזהירו נביאים [ישעיה נח] על דיבור והילוך שלא יהא כיום חול, ק"ו שלא יהיה טלטול בשבת כטלטול בחול, ובטל הטעם שנאמר בתורה **למען ינוח**.
  2. רמב"ם: כלי שמלאכתו לאיסור, יתעסק ויבא לעשות מלאכה.
  3. רמב"ם: הטיילים **יהא ניכר** השביתה. ט"ז [הקדמה].
  4. ראב"ד: טלטול גדר ההוצאה. ט"ז [הקדמה].
- ב"י (סוף הקדמתו להל' מוקצה) – "ואחר שהצעתי לפניך כל זה אבוא לבאר דברי רבינו ואז תבין יראת ה' ודעת קדושים תמצא".

א' סעיף א' - **מוקצה מחמת חסרון כיס**.

א. מקור.

1. משנה (קכג): כל הכלים ניטלין, חוץ מן המסר הגדול ויתד של מחרישה.
2. גמרא (שם): האי אוכלא דקצרי כיתד של מחרישה דמיא. חרבא דאושכפי, וסכינא דאשכבתא, וחצינא דנגרי כיתד של מחרישה דמי.
3. גמרא (קכג): אמר רב חנינא בר שלמיא משמיה דרב: הכל מודים בסיכי זיירי ומזורי **דכיון דקפיד עלייהו מייחד להו מקום**.

ב. מחבר: כל הכלים נטלים בשבת.

1. מ"ב (א'): כל הכלים וכו'. ר"ל אפי' כלי שמלאכתו לאיסור ניטל עכ"פ לצורך גופו או מקומו וכדלקמן בס"ג.

ג. מחבר: חוץ ממוקצה מחמת חסרון כיס, כיון שמקפידים שלא לעשות בהם תשיש אחר.

1. מ"ב (ב'): חסרון כיס. ר"ל שמחמת חשש הפסד הוא מקפיד עליהם **שלא לטלטלם** ומקצה אותם מדעתו.

ד. מחבר: כגון סכין של שחיטה או של מילה וכו', וה"ה לקורנס של בשמים שמקפידים עליו שלא יתלכלך.

1. מ"ב (ג'): וה"ה שארי דברים שמקפיד עליהם שלא להשתמש בהם תשיש אחר כדי שלא יתקלקלו, כגון נייר חלק שעומד לכתובה [וכן מג"א (י)], וכו' ג. בה"ל: בגמרא חשיב עוד כמה דברים, ובכולהו הטעם דכיון דקפיד עלייהו מייחד להו מקום.
2. מג"א (ב'), עי' פמ"ג ומחה"ש (שם), מ"ב (ו'): שמקפידין עליו. ואם הוא אינו מקפיד לא הוי לדידיה מוקצה מחמת חסרון כיס.

ה. מחבר: אסור לטלטלו אפי' לצורך מקומו או לצורך גופו. [כשיטת תוס' והרא"ש, ודלא כמרדכי ואגודה].

1. מ"ב (ד'): לצורך גופו. דהיינו שצריך לגוף הדבר למלאכה אחרת של היתר.

ו. רמ"א: ואפי' תחובים בנדן עם שאר סכינים, אסור לטלטלו.

1. מג"א (א'), מ"ב (ה'): פל' אותו הסכין של סופרים אסור לטלטלו, דה"א הואיל ותחוב עם שאר סכינים לא קפיד עליה קמ"ל. (א) אבל הנדן עם הסכינים שרי לטלטל, דהא נעשית בסיס לאיסור ולהיתר.
- (ב) מ"ב (ה'): ומותר לנער ג"כ את הסכין הזה מתוכו. ואם הסכין הזה חשוב יותר מסכינים דהתירא, אסור אז לטלטל הנדן כלל.

ז. רמ"א: וה"ה כלים המיוחדים לסחורה ומקפיד עליהם.

1. מג"א (ג'), מ"ב (ז'): ומקפיד. שלא להשתמש בהם כדי שלא יתקלקלו. אבל אם אינו מקפיד, אף שהם מיוחדים לסחורה ונתנם באוצר ג"כ שרי לטלטל. [ומוסיף המג"א: דבכל דבר שדמיו יקרים אסור, ובדבר שאין דמיו יקרים אם נתנן לאוצר אסור].

[ב] סעיף ב' - כלי כבוד.

- א. מחבר: כל כלי, אפי' הוא גדול וכבוד הרבה, לא נתבטל שם כלי ממנו לא מפני גדלו ולא מפני כבדו.
 1. מג"א (ד'), מ"ב (ח'): וכבוד הרבה. וה"ה אבן גדולה או קורה גדולה, אם יש תורת כלי עליה מותר (רמב"ם).
 2. מ"ב (ט'): ולא מפני כבדו. ואפיק אם הוא משוי של כמה בני אדם [עירובין ק"ב].

ב. מ"ב (ח'): ואם בימות החול הוא זהיר להניעה ממקומה **כדי** שלא תפסד ותתקלקל, הוא מוקצה מחמת חסרון כיס ואסור לטלטלה.

[ג] סעיף ג' - כלי שמלאכתו לאיסור.

- א. מחבר: כלי שמלאכתו לאיסור.
 1. מג"א (ה'), מ"ב (י'): שמלאכתו לאיסור. כלומר **שמייוחדת** לדבר שאסור לעשות בשבת.
 2. מ"ב (י'): ואפי' אם רק **רוב** מלאכתו לאיסור הוא ג"כ בכלל זה [פמ"ג].
 (א) בה"ל (ד"ה קורדום): זה דוקא אם עיקרה הוא למלאכת איסור ורק לפעמים משתמש בה להיתר, לזה יש ראייה מקדירה. אבל אם דרך להשתמש בה לשניהם ורק שלאיסור משתמשין בה יותר, **מגלן דמקצה דעתיה** מניה דהלא עשויה למלאכת היתר ג"כ, וצ"ע.
 3. בה"ל (ד"ה כלי): אפי' איסורו הוא רק מדרבנן [פמ"ג].

ב. מחבר: מותר לטלטלו.

1. **בין** לצורך גופו: כגון קורנס של זהבים לפצוע בו אגוזים. **בין** לצורך מקומו: דהיינו שצריך להשתמש במקום שהכלי מונח שם.
 (א) מ"ב (י"ב): בין לצורך גופו. **ומיירי שאין לו** כלי היתר לתשמיש זה דאל"ה אין לו להשתמש בכלי זה.
 (1) **שעה"צ** (י"ג): כן מוכח בשבת קכד, דמשני מקלות אפשר כדר"א הרי דאף שמוכנין היו לזה מע"ש דדקין וחלקין היו, ושם כלי שמלאכתו להיתר הוא אפי"ה אסור, כיון דשלא לצורך הוא וכדלקמן, **וכ"ש** בזה שהוא כלי שמלאכתו לאיסור.
 2. **אבל** מחמה לצל דהיינו שאינו צריך לטלטלו אלא מפני שירא שישבר או יגנב שם, אסור.
 (א) מ"ב (י"ד): שישבר. דהיינו שיתבקע בחמה.
 (ב) מ"ב (ט"ו): או יגנב שם. דהוא דומיא דמחמה לצל. **וע"י א"י** י"ל דשרי בכל זה [פמ"ג].
 (ג) מג"א (ח'), מ"ב (ט"ז): אסור. ואם חושב עליו גם לתשמיש מותר לטלטל אפי' עיקר כונתו מחמה לצל [הערמה].

ג. נשתמש לאיסור.

1. מחבר: ואם נשתמש לאיסור בבין השמשות כגון נר שהודלק עי' סי' רע"ט.
 2. מג"א (ו'), מ"ב (י"א): נשתמש. פי' שהיה מונח עליו בין השמשות דבר איסור, וכדמסיים כגון נר שהודלק דנעשה אז בסיס לדבר האסור. אבל אם עשה מלאכה בקורנס, פשיטא דמותר לטלטלו בשבת לצורך גופו ומקומו.

ד. מוקצה בידו.

1. מחבר: ומותר לו ליטול משם ולהניחו באיזה מקום שירצה.
 (א) מג"א (ז'), מ"ב (י"ג): דכיון שהוא בידו שנטלה לצורך גופה או מקומה, רשאי לטלטלה יותר.
 (ב) מ"ב (י"ג): י"א דה"ה אם שכח ונטלה בידו רשאי לטלטלה יותר אף שהנטילה היה שלא לצורך גופה ומקומה [מג"א (ז')]. י"א דלא התירו אלא כשהתחיל לטלטל ברשות [גר"א, וכן משמע בר"ן].
 (ג) מ"ב (י"ג): אחרונים הכריעו דהאי היתרא לא שייך אלא בכלי שמלאכתו לאיסור ולא במוקצה מחמת גופו. ועי' **שעה"צ** (י"ד): שלפי המג"א אפי' במוקצה מחמת חסרון כיס רשאי לטלטלה יותר.

ה. רמ"א: כל מוקצה אינו אסור אלא בטלטולו, אבל **בנגיעה בעלמא שאינו מנדנדו, שרי**. ולכן מותר ליגע במנורה שבבית הכנסת שנרות דולקות עליו, או בתנור שדולק בו אש.

1. מ"ב (י"ז): י"א דהיכא דהנגיעה היא **לצורך** דבר המוקצה, כגון שכופה כלי על המוקצה לשמרה, צריך לזהר שלא ליגע בה [מג"א].
 י"א דנגיעה בכל גווני שרי אם לא יבוא **לנדנדו** ע"י הנגיעה [מגיד משנה, גר"א, דה"ח]. וכ"פ המ"ב [סי' ש"י כ"ב].
 2. מ"ב (י"ח): או בתנור וכו'. היינו אפי' בתנור המיטלטל ומותר ליגע אפי' בשעה שדולק בו האש.

ו. רמ"א: וכן **מותר ליקח דבר היתר המונח על דבר מוקצה**.

1. מ"ב (י"ט): אפי' כשהמוקצה תלוי וע"י לקיחת ההיתר מתנדנד מ"מ שרי, דזה מקרי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר [פמ"ג].

ז. טלטול כלאחר יד.

1. רמ"א: וכן מותר לטלטל דבר מוקצה ע"י נפוח, דלא הוי טלטול אלא כלאחר יד, ולא מיקרי טלטול.
 2. מג"א (ז'): שמותר לטלטל מוקצה ברגליו דרך הילוכו. מ"ב (י"ג): אפי' לצורך דבר המוקצה מותר, דזה לא נקרא טלטול כלל. ולפ"ז אם מונח איזה דבר מוקצה על הארץ **מותר לדחפו ברגליו** כדי שלא יבוא להפסד.

[ד] סעיף ד' - כלי שמלאכתו להיתר.

א. מחבר: כלי שמלאכתו להיתר, מותר לטלטלו אפי' אינו אלא לצורך הכלי שמא ישבר או יגנב.

1. מג"א (ט'): וה"ה כשמלאכתו לאיסור ולהיתר. מוסיף המ"ב (כ'), שלא מקצה דעתו מניה.

2. **מ"ב (כ): קדרה** שמלאכתה הוא לבישול, ורק לפעמים משתמשין בה למים ולפירות, היא בכלל כלי שמלאכתה לאיסור, **אם לא שיש בה מהתבשיל**. **בה"ל**: ומ"מ נראה דאף כשפנוה מהתבשיל ועומדת בבית, מותר לטלטלה ולסלק לצד חוץ, דהוי כגרף של רעי.

ב. **מחבר**: אבל **שלא לצורך כלל**, אסור לטלטלה. **רמב"ם**, **ר"ן**.

1. **ט"ז (ב)**, **מ"ב (כ"א)**: אם כל היום לא יצרנו, **אבל** אם יצטרך לו באותו יום והוא מטלטלו כדי שיהא מוכן לו בשעתו שרי.

ג. **מחבר**: כתבי הקודש ואוכלין, מותר לטלטלם אפי' שלא לצורך כלל. **ר"ן**.

1. **מג"א (י')**, **מ"ב (כ"ב)**: כתבי הקודש. פ"י כל הספרים שמותר לקרות בהן.

2. **מ"ב (כ"ב)**: ע"י בשעת לענין מגילה, ופמ"ג מצדד כהאליהו רבה דמגילה נמי בכלל זה.

3. **מ"ב (כ"ג)**: וה"ה כוסות וקערות וצלוחיות וסכין **שע"ג השלחן** דתדירין בתשמיש לא חלה עלייהו תורת מוקצה כלל, ומותרין לטלטלן אפי' שלא לצורך כלל (של"ג). ויש מחמירין אפי' בכלים אלו **[שעה"צ (כ"א): משמע מהרמב"ם]**.

ד. **תפילין**.

1. **מ"ב (כ"ד)**: י"א כלי שמלאכתו להיתר, **[ב"י, רמ"א]**. וי"א כשמלאכתו לאיסור, **[ט"ז (ג), מג"א (י"א)]**. ובמקום הדחק יש להקל.

ה. **רמ"א**: ושופר אסור לטלטלו כי אם לצורך גופו או מקומו.

1. **מ"ב (כ"ה)**: דהרי הוא מיוחד לתקיעה שהוא אסור בשבת וע"כ מקרי כלי שמלאכתו לאיסור.

2. **מג"א (י"ב)**: י"א דחצוצרות אסור לטלטלן כלל דלאו כלי הוא. ול"נ דזהו לר"י אבל לדין דקי"ל כר"ש שרי.

3. **מ"ב (כ"ה)**: לולב אסור לטלטלו אפי' לצורך גופו ומקומו דאין עליו שם כלי כלל. **(שעה"צ (כ"ב): תו"ש, דרה"ח, ח"א. דלא כט"ז)**.

ה' סעיף ה' - **ככר או תינוק**.

א. **מחבר**: יש מתירים לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור אפי' מחמה לצל ע"י ככר או תינוק.

1. **מג"א (י"ג)**, **מ"ב (כ"ו)**: וה"ה אם נתן בה דבר אחר המותר לטלטל.

ב. **מ"ב (כ"ו)**: הרבה מהראשונים חולקים על זה, וכן הכריעו הרבה אחרונים. **שעה"צ (כ"ד): ה"ט"ז (ד', שי"א ה')** והגר"א ודרך החיים, ומ"מ כ' בהגר"י דבהפסד מרובה יש להקל.

1. כ"ז דוקא אם יניח בתוך הכלי שאר **דבר שאינו מיוחד לה**. אבל אם מונח שם דבר המיוחד לה כמו שום במדוכה ששוחקין בה או שמונח בקדירה קצת מהתבשיל לכו"ע מותר לטלטל הכלי אגב המאכל.

שברי כלים

סעיף ו', סעיף ז', סעיף ח', סעיף ט', סעיף י"א, סעיף י"ב, סעיף י"ג, סעיף ט"ו, סעיף ט"ז

ו' סעיף ו' - **שברי כלים**.

א. **משנה (קכד):** כל הכלים הניטלין בשבת. שבריהן ניטלין עמהן, ובלבד שיהיו עושין מעין מלאכה. **רבי יהודה** אומר: בלבד שיהיו עושין מעין מלאכתן.

1. **מחבר**: כל הכלים שנשברו, **אפי' בשבת**. **[גמ']**. **מ"ב (כ"ז)**: ר"ל ולא אמרינן כיון מאתמול כלי זו לאו להאי מלאכה קאי הו"ל נולד.

2. אם ראויים לשום מלאכה, מותר לטלטל שבריהם. **[פסק כחכמים]**. **בה"ל (ד"ה כגון)**: ואפי' מחמה לצל, ככלי שמלאכתו להיתר.

3. אם אינם ראויים לשום מלאכה, אסור לטלטל שבריהם. **בה"ל (שם)**: ואפי' לצורך גופו ומקומו אסור, **פמ"ג**. **[לאפוקי הלבוש, וא"ר]**.

ב. **בה"ל (ד"ה כל)**: **פמ"ג** מצדד דה"ה כלים שמלאכתן לאיסור שמותר לטלטלן לצורך גופן ומקומן, גם סגי כשראוין לשום מלאכה.

1. **מ"ב (כ"ז)**: דכשנשברו דמי לצוררות והוי מוקצה מחמת גופו, אלא כיון שבאו מכלי לא בטיל שם כלי מהם. כ"ז שראויים לשום דבר, כגון לכסות, משא"כ בצרורות דאע"פ שראויים לכסות לאו מנא.

ג. **מצד נולד**: ע"י סי' תצ"ה, **שרמ"א** סובר יש נולד בשבת, הו"ד **במג"א** (כאן י"ד) **[אבל המ"ב (שם י"ז) מחמיר רק לגבי יו"ט]**.

1. **בה"ל (ד"ה לשום)**: כ' **המג"א** (ט"ו), למ"ד נולד אסור בעי' שיהא ראוי למלאכתו ראשונה. אבל הרבה האחרונים **[ב"ח, ט"ז (ה')]**, א"ר, תו"ש חולק, דכיון דעדיין ראוי לשום מלאכה לאו נולד הוא ובכלל מוכן הוא.

2. **מג"א (ט"ו)**, **בה"ל (ד"ה לשום)**: אך אם א"י עשה כלי בשבת זה ודאי נולד הוא ואסור לטלטלו לדעה זו.

ד. **רמ"א**: נשברו במקום **שיכולים להזיק**, כגון זכוכית שנשברה על השלחן ובמקום שהולכין, מותר לטלטל כדי לפנותן שלא יזקו בהם.

1. **מ"ב (כ"ט)**: במקום שהולכין. בביתו או ברחוב וכדלקמן בסי"ח.

2. **מג"א (ט"ז)**, **מ"ב (ל')**: שלא יזקו בהן. אבל אם הוא של חרס אסור לפנותן דאין מצוי כ"כ היזק ואע"פ שכשהוא דורס עליהן משברן מ"מ מותר לדבר שאין מתכוין הוא.

א) **מ"ב (ל')**: ודוקא לפנותן בידים אסור אבל מותר לדחותן ברגליו דטלטול מוקצה בגופו מותר.

ז' סעיף ז' - **שברי כלים, מוקצה מחמת גופו**.

- א. מחבר: חתיכת חרס **שנשברה בחול מכלי**. וקשה: אפי' נשברה בשבת, האם ראויים לשום מלאכה, יהיה מותר לטלטל שבריהם.
1. ב"י: הכא בכלי שנשבר ממנו חתיכה וחתיכה זו לא היתה ראויה לשמש בפ"ע קודם שנשברה ועכשיו שנשברה הוה ראויה להשתמש בפ"ע הוה נולד.
  2. ט"ז (ו'): בחרס זה שהוא כלי בחצר לכסות בו כלי **והוא עכשיו בר"ה** ומקנה בו מנעליו, והוא עושה בה מידי אחרינא שאין נקרא כלי בשבילו, ובזה אתה צ"ל דמותר מטעם דנעשה היום כלי למידי אחרינא בחצר וע"כ ה"ל שם נולד.
  3. דר"מ (ד'), ב"ח, מג"א (י"ז), מ"ב (ל"ב): וה"ה שנשברה בשבת כמ"ש ס"ו אלא דנקט בחול **משום סיפא** דזרקה לאשפה מבעוד יום דאם זרקה בשבת שרי לטלטלה אפי' כשנשברה מבע"י, כיון שבין השמשות היה עדיין על השבר תורת כלי.
  4. בה"ל (ד"ה שנשברה): לה"א בסי' תצ"ה דנולד אסור בשבת מחמירין איזה אחרונים [הב"ח וט"ז וא"ר] כשנשברה בשבת שלא לטלטל **בר"ה** מקום שאין מצויין כלים לכסות עי"ש טעמם ולדעת המ"א הנ"ל גם **בחצר** אסור לדעה זו. אך כ"ז אם החרס היא קטנה שאין ראוי למלאכתו הראשונה כלל, אבל אם הוא ראוי, זה לכו"ע לאו נולד הוא ומותר לטלטל בר"ה.

ב. מחבר: הלכה.

1. ראויה לכסות בה כלי, מותר לטלטלה **אפי'** במקום שאין כלים מצויים שם לכסותם בה.
2. **ואם זרקה לאשפה** מבע"י, אסור לטלטלה כיון שבטלה מהיות עוד כלי.
3. מ"ב (ל"א): לבאר שני דברים (1) במה שיהיה השבר ראוי לכסות בה מהני **אפי' במקום** שאין מצויים כלי לכסות בה, דהיינו בכרמלית או בר"ה. (2) דאם זרקה לאשפה מבעוד יום, שוב שם מוקצה עליה ואסור לטלטלה.

ג. זרקה לאשפה.

1. רמ"א: ואפי' חזי לעני הואיל **והקצותו הבעלים שלו** אע"פ שהם עשירים, דמוקצה לעשיר הוי מוקצה לעני כמו שיתבאר סוף הסי'.
  2. בה"ל (ד"ה ואם): היינו אפי' כשהיא עדיין ראויה למלאכתו הראשונה **[ולא אמרינן דזה חשיב ככלי שלם, דשם אינו נעשה מוקצה בזריקתו משום דבטלה דעתו]**.
  3. בה"ל (ד"ה לאשפה): נראה דלאשפה לאו דוקא, דה"ה אם זרקה מפתח ביתו לרחוב, ואורחא דמילתא נקט, דאין דרך לזרוק לרחוב מקום הילוך ב"א. ואפשר דאם הניחו אחורי הדלת ג"כ בכלל אשפה הוא לענין טלטול כמו לענין טומאה, ויש לדחות.
  4. בה"ל (ד"ה מבע"י): ואם המוצא אינו יודע אם נזרקה בע"ש או בשבת אפשר דיש להקל, עי' רע"א.
- (א) וכ"ז אם הוא מוצא באשפה. אבל אם הוא מוצא בר"ה או בכרמלית שלא במקום האשפה בודאי יש להקל, (א) שמא לא נזרקה כלל מבית דלימא שבטלה בזה רק שאחד שבר כלי במקום הזה, (ב) גם שמא היום נזרקה.

ד. **סיכום**: כלים שנשבר בשבת או בערב שבת - הלכות: בקיצור.

1. לא ראוי למלאכה: מוקצה - מחבר (סעי' ו').
  2. ראוי למלאכה, אבל דרך לזורקו לאשפה: הוי מוקצה - מ"ב (ס"ק מ"ח, ס"ק נ"ח).
  3. ראוי למלאכה, ואין דרך לזורקו לאשפה, וגם לא זרק לאשפה: אינו מוקצה - מחבר (סעי' ו').
  4. ראוי למלאכה, ואין דרך לזורקו לאשפה, ואעפ"כ זרק לאשפה - מחבר (סעי' ז').
- (א) אם זורקו לאשפה בערב שבת, **הוי מוקצה**.
- (ב) אם זורקו לאשפה בשבת, **אינו מוקצה**.
5. **לענין נולד**: אם ראוי למלאכתו הראשונה או שנשבר בערב שבת, לכו"ע אינו נולד. ואם לאו, תלוי במחלוקת הט"ז והמג"א והמ"ב. [ולפי המ"ב שאין נולד בשבת, הנ"מ רק לענין יו"ט].

ה. מחבר: ודוקא חתיכת חרס משום **דאתיא משברי כלי**, אבל דבר שאין בו שייכות כלי כגון צרורות או אבנים אע"פ שראויים לכסות בהם כלי, אסור לטלטלם. **רמ"א**: וכל דבר שאינו כלי כלל, **אסור** לטלטלו אפי' לצורך גופו, כ"ש לצורך מקומו.

1. מ"ב (ל"ג): משום דאתיא. היינו כיון דמעיקרא היתה כלי גמורה עדיין תורת כלי עליה כל שהיא ראויה לשום מלאכה.
  2. מג"א (י"ח), מ"ב (ל"ד): שאין בו שייכות כלי. כגון עששית של ברזל וטבל(א), וכן חתיכת עץ. ט"ז (ז').
- (א) ט"ז (ז'), מ"ב (ל"ד): כיון שאינו כלי אסור לטלטלו אפי' לצורך גופו כגון לתקוע אותו במקום בריח לדלת וכדו', אם לא שיעשה בו קצת מעשה תיקון קודם השבת להוכיח שעומד להשתמש בו או שייחדנה מע"ש לעולם להשתמש בו וכמ"ש לקמן.
- (ב) ט"ז (ז'): **אבל ע"י עכו"ם** שרי בכל איסור טלטול מוקצה (עי' פמ"ג: דהיינו לצורך עכו"ם או טלטול מן הצד. ועי' מ"ב ש"ז ע"ז).

ו. מג"א (י"ח): **פתילה** שלימה מקרי כלי, ומוסיף המ"ב (ל"ד) שאפי' נדלקה קצת ממנה בשבת שעברה [דאם דלקה בה"ש בשבת זו, הוקצה לכל השבת] או בחול, דינה ככלי שמלאכתו לאיסור. אבל שברי פתילה שאינן עומדים עוד להדלקה בנר הרי הן כאבנים.

1. וכן **נר של שעוה**: אפי' נדלקה כבר, כל שהיא עדיין ראויה להדלקה מקרי כלי שמלאכתו לאיסור. מרגלא בפומא דאינשי דמותר לטלטל נר של חלב כדי שלא תפסד הנר או ליתנה לא"י שידליקנה לעצמו, **וטועין הן** שאינו מותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור אלא כשצריך למקומה של הכלי **או שצריך הישראל** לגופו של הכלי להשתמש בו דבר המותר בשבת. [ובמור וקציעה מחמיר דאפי' נר שלם ולצורך מקומו אסור לטלטל שאין עליו שם כלי כלל דלא חזי לאכילה ולתשמיש].
- (א) עי' **שעה"צ** (סי' רע"ט ד'): שפסק כמו המג"א, דלא כיעב"ץ.

[ח] סעיף ח' - **כלי שהתפרק ממנו הדלתות**: דלתות הכלים, דלתות הבית.

א. משנה (קכב): כל הכלים ניטלין בשבת ודלתותיהן עמהן, אע"פ שנתפרקו **שאינן** דומין לדלתות הבית, לפי שאינן מן המוכן.

ב. מחבר: כל הכלים הנטלים בשבת, דלתותיהן שנתפרקו מהם נטלים בין נתפרקו בחול בין נתפרקו בשבת. [גמרא].

1. ט"ז (ח'), מ"ב (ל"ה): פ"י ולא מבעיא נתפרקו בשבת דמוכנין הן ע"ג אביהן כי עייל שבתא אלא אפי' בחול מותר. (א) ט"ז (ח'): ול"ד להא דשברי כלים בסמוך דשרי טפי בנשבר בע"ש מבשבת, דהכא אכתי כלי הוא שראוי להתחבר עם הכלי משא"כ בשברי כלי שאינן כלי אלא מחמת שראוי למלאכה אחרת דאז גרע טפי כשנשברה בשבת דה"ל נולד. תוס'. (ב) מ"ב (ל"ה): וע"כ מותר לטלטלן אפי' מחמה לצל, אפי' כשאין ראויין למלאכה אחרת כלל. פמ"ג.

- ג. מ"ב (ל"ה): וכ"ז בדלתות הכלי דכיסוי כלי חשובין. אבל בדלתות הבית או החלונות, אע"פ שראויין לאיזה תשמיש וככלי חשובין [כרמב"ם], מ"מ כיון שלא הוכנו לכך אסורים בטלטול דסתמן עומדין להתחבר עם הבית ולכן אסור בין נתפרקו בחול ובין בשבת. 1. בה"ל (ס"ד ד"ה אין): לרש"י, שאינן מן המוכן שאינן כלי. להרמב"ם, אע"פ שהם כלים, אסורים בטלטול לפי שלא הוכנו לטלטל.

- ד. מ"ב (ל"ה): כ' המג"א (י"ט) כלים המוקצים שנשברו בשבת אע"ג דעכשיו אין מוקצים אסורים, ור"ל כגון שהיה מוקצה מחמת חסרון כיס דכשנשברה שוב אין מקפיד שלא לעשות בהם שום תשמיש אחר א"כ עכשיו אינם מוקצים וכה"ג אפ"ה אסורים משום מיגו דאתקצאי לביה"ש איתקצאי לכולי יומא. [והמג"א כ' כמו דלתות הבית, עי' רע"א שם].

ט [סעיף ט' - ליטול דלת ולהחזירה.

א. מחבר: דלת של שידה תיבה ומגדל יכולים ליטלה מהם ואסור להחזירה גזירה שמא יתקע.

1. מג"א (כ'), מ"ב (ל"ו): ליטלה. דאין בנין וסתירה בכלים.
2. מ"ב (ל"ז): שמא יתקע. ביתד או במסמר בחזקה וחייב משום מכה בפטיש דהו"ל גמר מלאכה [ט"ז (ט)], לפי רש"י. וי"א דיש גם בכלים משום בונה [מג"א (כ"א)], לפי הרי"ף והרמב"ם [היכא דהוא עושה ע"י תקיעה דהוא מעשה אומן].

ב. מחבר: ושל לול של תרנגולים אסור בין ליטול בין להחזיר דכיון דמחובר לקרקע אית ביה בנין וסתירה.

1. מ"ב (ל"ח): ושל לול וכו'. הוא בנין העשוי לתרנגולין.
2. מג"א (כ"ב), מ"ב (ל"ט): דמחובר לקרקע וכו'. ומחייב משום בונה, וא"כ גם החלונות אסור ליטול ולהחזיר דמחוברין הם. (א) מ"ב (ל"ט): ואפי' ע"י א"י אסור משום שבות [ט"ז סי' שי"ג].

ג. מה בין לול של תרנגולים, שאסור ליטול הדלת. וכלי המחובר לקרקע בטיט [סעי' י'], שמותרת ליטול הכיסוי.

1. מ"ב (מ'): צ"ל דלול דהכא מיירי כגון שבנאה מתחלה במחובר לקרקע, תו"ש. אבל בפמ"ג כ' דשאני התם דהוא כיסוי בעלמא, אבל הכא דיש ציר להדלת חמיר טפי ואפי' כשיש בית אחיזה להדלת אסור. וכן עי' המ"ב (מ"ג, ושעה"צ מ"ו).

י [סעיף י' - כסוי קרקע, כסוי כלים.

א. מחבר: כסוי בור ודוּת, וכסוי חביות הקבורות בקרקע לגמרי. אין ניטלים אא"כ יש להם בית אחיזה, דאז מוכח שהוא כלי.

1. מ"ב (מ"א): בור ודוּת. בור בחפירה ודוּת בבנין והוא ג"כ בתוך הקרקע אלא שלמעלה קצת גלוי.
2. מ"ב (מ"ב): אין ניטלים. אף שתקנם ועשה בהם מעשה המוכיח שעומד לכסות או שמשמש בהם תמיד לזה דבזה הוסר מעליהם שם מוקצה. אפ"ה אסור כאן דכיון דהם כיסוי קרקעות הוי כבונה אם מכסה אותם או כסותר אם נוטל הכיסוי, משא"כ כשיש להם בית יד לאחוז בהם מוכח דהוא כלי ולמשקל ואהדורי עביד ולא הוי כבונה וסותר.
3. מג"א (כ"ג), מ"ב (מ"ב, בה"ל ד"ה אין): מה ש' המחבר אינם ניטלים, היינו דאסורים אפי' בטלטול בעלמא. אפי' אם נתפרקו כבר מע"ש מן הבור, וכ"ש דאסור ליטלם מן הבור. לבושי שרד, דה"ח.
- (א) בה"ל (ד"ה אין, מ"ב מ"ב): כיון דהם עומדים ומוכנים לכיסוי קרקעות, אינם מן המוכן לטלטל אף שתורת כלי עליהם. כמו דלתות הבית, לשיטת הרמב"ם. אבל לדעת רש"י, יהיה מותר בטלטול היכא דתורת כלי עליו, אף כשאין לו בית אחיזה, והסוגיא שאוסרת איירי רק ליטלה מן הבור.

ב. מחבר: כסוי כלים, אפי' הם מחוברים בטיט, יכולים ליטלם אפי' אין להם בית אחיזה. והוא שתקנם ועשה בהם מעשה והכינם לכך, או שנשתמש בהם מבע"י.

1. ט"ז (י'): אפי' הם מחוברים בטיט. פ"י הכלי מחובר לקרקע בטיט מלמטה. ומפרש המ"ב (מ"ג): ואף דבעלמא מחובר לקרקע הרי הוא כקרקע הכא כיון דכיסוי אינו מחובר בציר להכלי והכלי מגולה למעלה לא מחזי כבונה משא"כ בכיסוי חביות הקבורות בקרקע כיון דהם תמונות כולן בקרקע גזרו רבנן אטו כסוי בור ודוּת.
2. מ"ב (מ"ד): והוא שתקנם וכו'. קאי על כל כיסוי כלים. בה"ל (ד"ה והוא): הגר"א כ' דזה קאי על אלו שאין להם בית אחיזה. וכונתו דאלו היה להם בית אחיזה, הרי זה גופא הוא הכנה שיהיה כיסוי להכלי ומה צריך עוד. [ע"ש מש"כ בשם הא"ר].
- (א) שתקנם, מפרש הבה"ל (שם) לרש"י היינו שראוי לתשמיש אחר, והשו"ע פסק כר"ת דדי במה שמוכן לכיסוי. עי' מ"ב (שי"ג ז').
3. מ"ב (מ"ה): והכינם לכך. היינו שהכינם לכסות הכלי וה"ה אם לא עשה בהם מעשה כלל רק שיחדו מע"ש לכסוי ג"כ סגי דבכל זה הוסר שם מוקצה וכדלקמן בס"כ [תו"ש].

י"א [סעיף י"א - מחט: (1) מחט שלימה. (2) מחט שניטל חודה או חור שלה. (3) מחט חדשה: שלא ניקבה עדיין.

א. גמרא (קכג): מיתיבי: מחט, בין נקובה בין שאינה נקובה מותר לטלטלה בשבת, ולא אמרו נקובה אלא לענין טומאה בלבד. תרגמא אביי אליבא דרבא: בגולמי עסקינן, זימנין דמימלך עליהו ומשוי להו מנא. אבל היכא דניטל חררה או עוקצה, אדם זורקה ....

ב. מחבר: מחט שלמה מותר לטלטלה ליטול בה את הקוץ.

1. מ"ב (מ"ז): הוא מחט מיוחד לתפירה, והוי ככל כלי שמלאכתו לאיסור ומותר לטלטל לצורך גופו, דהיינו ליטול הקוץ וכדו'.
2. מ"ב (מ"ז): וה"ה שמותר לטלטלה לצורך מקומה.
3. בה"ל (ד"ה הקוץ): המג"א (סי' שכ"ח) כ' שלא יהיה פסיק רישא להוצאת דם. והחמד משה חולק, דבמקום צערא לא גזרו רבנן. [עי' סי' שכ"ח מ"ב פ"ח].

ג. מחבר: מחט שניטל חודה או חור שלה, אסור.

1. ט"ז (י"א), מג"א (כ"ד), מ"ב (מ"ח): בטל מינה שם כלי דאז דרך לזרוק אותה בין שברי מתכות. ואם יחדה מבעוד יום לאיזה תשמיש הוי כלי ומותר לטלטלה כדין כל כלי שמלאכתו להיותר [פמ"ג].
2. מ"ב (מ"ז): אבל מותר לטלטלה אם מצאה מונחת במקום שיכולין ליזוק בה אנשי ביתו דבזה.

ד. מחבר: מחט חדשה: שלא ניקבה עדיין, מותר.

1. ט"ז (י"א), מג"א (כ"ה), מ"ב (מ"ח): דזימנין דנמלך עלה ואינה נוקבה ומשוי לה מנא כמות שהיא לנטילת הקוץ. (גמרא).
2. בה"ל (ד"ה וחדשה): נסתפקתי אם ה"ה באין לה חוד בעת חידושה הוא ג"כ מותר בזה או אפשר דעדיין לא חזיא אף לנטילת קוץ.

יב סעיף י"ב - שירי מחצלות.

א. מחבר: שירי מחצלות, מותר לטלטלם דחזי לכסות בהו טינופא; ואם זרקן לאשפה מבע"י, אסור לטלטלם.

1. מ"ב (מ"ט): שירי מחצלות, שנפרדו מן מחצלת ישנה ובין שנפרדו מע"ש ובין שנפרדו בשבת.
2. מ"ב (נ'): מותר לטלטלן. אפי' אין בהם ג' על ג' ואפי' מחמה לצל מותר.
3. מ"ב (נ"א): ואם זרקן לאשפה. דבטלה מהיות עוד כלי. ובמחצלת שלמה אפי' זרקן לאשפה מותר, דבטלה דעתו אצל כל אדם.

יג סעיף י"ג - שירי מטלניות שבלו.

א. מחבר: שירי מטלניות שבלו, אם יש בהם ג' אצבעות על ג' א"ל מותר לטלטלן; וא"ל, אסור.

1. בה"ל (ד"ה שירי): שירי מטלניות שבלו. מרמב"ם איתא סתם שירי בגדים ואפשר דהטור ושו"ע ג"כ אורחא דמלתא נקטו, דהא הטעם דבפחות מזה לא חזיין לא לעניינים ולא לעשירים כדאיתא בגמרא, וזה שייך בכל גווני.
2. מ"ב (נ"ב): ג' אצבעות וכו'. דיש בזה קצת חשיבות דחזיין לעניינים, ועי' באחרונים שכתבו דלעשירים אסור לטלטלן דלהם לא חשיבי שירי מטלניות אא"כ יש בהם ג' טפחים על ג' טפחים לדעה זו.
3. מ"ב (נ"ג): מותר לטלטלן. היינו כ"ז שלא זרקן לאשפה.
4. בה"ל (ד"ה א"ל): א"ל אסור. היינו אפי' לצורך גופו ומקומו שאין ע"ז שם כלי.

ב. מחבר: ויש מתירין אפי' אין להם ג' על ג', ובלבד שלא יהיו טליתות של מצוה. ראב"ד.

1. מג"א (כ"ו), מ"ב (נ"ד): ויש מתירין. דחזי לקנח בו מידי והוי כשירי מחצלות.
2. ט"ז (י"ב) טליתות של מצוה. לפי שאדם בודל מהם מלהשתמש בתשמיש מגונה. מ"ב (נ"ה): וע"כ בעינן בדידהו שיהו ג' אצבעות על ג' אצבעות והיינו לעניינים וכו"ל.

יד סעיף י"ד - מנעל על הדפוס.

א. מחבר: מנעל חדש מותר לשמטו מעל הדפוס, אע"פ שמלאכתו לאיסור, כיון דשם כלי עליו מותר לטלטלו לצורך מקומו.

1. מג"א (כ"ז): מותר לטלטלו. פי' להדפוס.

ב. ט"ז (י"ג), מ"ב (נ"ו): מנעל חדש. נקט חדש לרבותא אף שהוא מהודק על הדפוס שפיר ואינו יכול לשמטו מעליו אא"כ מטלטל גם הדפוס בידים אפי' שרי דאף שהוא כלי שמלאכתו לאיסור שעל ידו מתקנים המנעלים מ"מ הלא צריך למקומו דהיינו המנעל שהדפוס מונח בו וכ"ש כשהמנעל ישן שהוא רפוי ויכול לשמטו המנעל מעליו בלי טלטול הדפוס בידים דשרי.

1. מ"ב (נ"ז): כיון דשם כלי וכו'. לפי טעם זה ה"ה דמותר לשמטו הדפוס מתוך המנעל בין שהוא תקוע בו בחוזק ובין ברפוי [ט"ז (י"ג)].
והא"ר מפסק ברפוי, דלמה יטלטל הדפוס, טוב יותר שישמיט המנעל מעליו אחרי שהוא רפוי ולא יטלטלו בידים. ובמקום שקשה להשמיט המנעל בודאי אין להחמיר.

ג. בה"ל: מבואר בסי' ש"ג, דאשה אסורה לצאת במנעל חדש בשבת כשלא נסתה ללכת בו מאתמול, ואפי' בבית יש מחמירין בזה. אפשר דצריך לזהר ג"כ שלא תשמטנו מעל הדפוס אם לא שצריכה להמנעל להשתמש בו לאיזה דבר אחר דלא גרע משאר כלי שמלאכתו לאיסור שמותר לטלטלו לצורך גופו.

טו סעיף ט"ו - סנדל שנפסקה רצועה.

א. ברייטא (ק"ב): דתניא: סנדל שנפסקו ... רבי יהודה אומר: נפסקה פנימית טמא, החיצונה טהור.

ב. מחבר: סנדל שנפסקה רצועה הפנימית, עדיין תורת כלי עליו ומותר לטלטלו. נפסקה החיצונה בטל מתורת כלי ואסור לטלטלו.

1. מג"א (כ"ח), מ"ב (נ"ח): כשנפסק הפנימי ראוי לתקנו, אע"פ שתיקונו ניכר וגנאי הוא, מיהו לצד פנים לא מתחזי ע"כ עדיין שם כלי עליו. אבל כשנפסק החיצונה אינו הגון לתקנו, ודרך לזורקו לאשפה, ע"כ בטל מינה שם כלי.
2. מג"א (כ"ח), מ"ב (נ"ט): וכ"ז בסנדלים שלהם. אבל במנעלים שלנו אע"פ שנפסקה עדיין חזי ללבישה ותורת כלי עליה. דדוקא במנעלים שלהם שהיו פתוחים לגמרי מלמעלה וצדדיו של עץ או עור קשה והרצועה נקשרת ע"ג הרגל, ואם נפסקה לא היה יכול לנועלו, משא"כ בשלנו.

ג. מחבר: ואם הוא בכרמלית, מותר לכרוך עליו גמי לח שהוא מאכל בהמה לתקנו שלא יפול מרגלו; ובחצר שהוא נשמר שם, אסור.

1. מ"ב (ס'): בכרמלית. ר"ל דשם אין נשמר ע"כ התירו לו לכרוך כדי שלא יאבד.
2. מ"ב (ס"א): גמי לח. ובחוט או משיחה אסור, דלמא מבטל ליה התם והוי קשר של של קיימא [מג"א (כ"ט)]. אך לענוב אותו בעניבה לכו"ע מותר.
3. מ"ב (ס"ב): אסור וכו'. משום מוקצה, אלא יניחו שם. ואם רבים שם וגנאי לו לילך בלא מנעל שרי משום כבוד הבריות, מג"א (ל').

טז [סעיף ט"ז - חלוק שותחבו בו קנה.

- א. מחבר: חלוק שכבסו אותו ותחבו בו קנה לייבשו יכול לשמטו מעל הקנה; אבל ליקח הקנה מתוכו, אסור לפי שאינו כלי. ואם תחבו בו כלי, מותר ליטלו מתוכו אפי' הוא מלאכתו לאיסור.
1. מ"ב (ס"ג): ותחבו בו קנה. היינו מע"ש וגם מיירי שנתייבש קצת מבע"י דאם היה טופח ע"מ להטפיה בבין השמשות אסור לטלטל החלוק כל השבת דמיגו דאתקצאי לביה"ש איתקצאי לכולי יומא.
  2. מ"ב (ס"ד): יכול לשמטו וכו'. קשה, הלא מטלטל עי"ז גם הקנה ובס"ד מוכח דאסור לשמוט המנעל מפני דמטלטל עי"ז הדפוס אי לאו דדפוס היה כלי וקנה לאו כלי. י"ל דהכא מיירי שיכול לשמוט הכתונת בלי טלטול הקנה עמו [א"ר].
  3. מג"א (ל"א), מ"ב (ס"ה): אבל ליקח וכו'. ואף שכבר נשתמש בו מבע"י עדיין לא נעשה כלי בכך דלא היה דרכם ליחודי קנים להכי [ר"ן] ולפ"ז לדין דרך ליחד קנים לתלות עליהן שרי בהכי [אחרונים].
  4. מ"ב (ס"ו): כלי. כגון קנה המיוחד לאיזה תשמיש.
  5. מ"ב (ס"ז): לאיסור. דהלא הוא צריך למקומו של הכלי דהיינו החלוק.

ב. כירה או ספסל שנשמט א' מרגליה:

1. ברייטא (קלח): דתניא כירה שנשמט א' מירכותיה, מותר לטלטלה, שתים, אסור. רב אמר: אפי' חד נמי אסור, גזירה שמא יתקע.
2. תרה"ד (ס' ע"א): ספסל ארוך שנשמט אחת מרגליו, מדמחלק בתחלה התם בין אחת לשתיים, משמע נמי דאחת אכתי חזי על ידי סמיכה, ואפ"ה מסקינן לאיסור, והמחמיר תבא עליו ברכה, וכן ראוי הוא להחמיר.

ג. מחבר: כירה שנשמט אפי' אחת מירכותיה, אסור לטלטלה. רמ"א: וכן ספסל ארוך שנשמט א' מרגליה, כ"ש שתים, דאסור לטלטלה ולהניחה על ספסל אחרת ולישב עליה אפי' נשברה מבע"י.

1. מ"ב (ס"ח): אחת מירכותיה. והוא כעין רגלים. והטעם דגזרינן שמא יתקע הרגל לשם בחזק לחברה וחייב משום מכה בפטיש או משום בנין לאיזה פוסקים [מג"א (ל"ב)] וכ"ש אם נשמטו שתים מירכותיה דאין לה עמידה כלל בודאי חיישינן שמא יתקע.
2. מ"ב (ע'): לטלטלה ולהניחה. ובישיבה לחוד אם אינו מטלטל פשיטא דמותר [א"ר].
3. בה"ל (ד"ה דאסור): לטלטלה ולהניחה וכו'. וה"ה דסתם טלטול אסור ג"כ אצלה כמו גבי כירה אלא לרבותא נקט. ומ"מ אם ירא שלא תפול הספסל ויזיק לאדם מותר לטלטלו ולפנותו משם וכנ"ל בס"ו. וממילא דמותר אז לסמכו על ספסל אחר ולישב עליו, אך שיזהר שלא יטלטלנו בישיבתו.

ד. יש להקל: (1) אם ישב עליה כך פעם אחת קודם השבת. (2) אם נשבר או נאבד הרגל, דלא שייך שמא יתקע.

1. רמ"א: אם ישב עליה כך פעם אחת קודם השבת.
2. מג"א (ל"ג), מ"ב (ע"א): אא"כ ישב וכו'. דכיון שישב עליה כך פ"א בלי רגל שוב לא יתקע.
3. ט"ז (י"ד), מ"ב (ס"ט): דוקא בנשמט דאפשר לחברו וע"כ אסרו אפי' בטלטול משום שמא אתי ליתקע אבל אם נשבר או נאבד הרגל, לא שייך שמא יתקע, מותר לטלטל.

ה. רמ"א: גם אסור להכניס הרגל לשם משום בנין.

1. ט"ז (ט'): היינו אפי' אם לא יתקענה בחזק משום חששא שמא אתי לתקוע. בה"ל (ד"ה גמ), דסתם רגלי הספסלין דרכן להיות מהודקין. ומוסיף המ"ב (ע"ב): אפי' בישב על הספסל כבר פ"א קודם השבת, דבלא זה אסור הספסל אפי' בטלטול.
2. מ"ב (ע"ב): מג"א (ל"ד) כ' דאם דרך הרגל להיות לעולם רפוי, מותר להכניסו ברפיון. וכ"ז ברפוי ממש, אבל רפוי ולא רפוי אסור.
3. א בה"ל (ד"ה גמ), מש"כ המג"א (ל"ד) לא נראה כ"כ דמגלן דתליא באדם זה שאצלו דרכו להיות רפוי דילמא תליא בדעלמא.

יז [סעיף י"ז - לבנים שנשארו מהבנין.

א. מחבר: לבנים שנשארו מהבנין, מותר לטלטלם דמעתה לא קיימי לבנין אלא למזגא (פי' לסמוך ולשבת עליהן) עלייהו.

1. מג"א (ל"ה), מ"ב (ע"ג): למזגא עליהו. והוי תורת כלי עליה. ומותר לטלטל אפי' מחמה לצל כדין כלי שמלאכתו להיתר.
2. מ"ב (ע"ג): ומשמע דא"צ מחשבה מע"ש למזגא עליהו [א"ר] ויש מחמירין בזה [תו"ש]. עי' בה"ל (סוף סעי' כ"א) בשם הפמ"ג. (א) כ' הפמ"ג אם נשברו הלבנים כל שראוי למידי הו' כדין שברי כלים.

ב. מחבר: ואם סידרן זה על זה, גלי אדעתיה שהקצן לבנין ואסור לטלטלם.

1. מג"א (ל"ו), מ"ב (ע"ד): ואסור לטלטלם. דליכא תורת כלי עליה.
2. מ"ב (ע"ד): ואסור לטלטלם. אפי' לצורך גופו ומקומו, ודינייהו כדין אבנים המבואר לקמן בסכ"ב דלא מהני מחשבה מע"ש לזה.

יח סעיף י"ח - מוקצה שיכולה להזיק.

א. מחבר: קוץ המונח ברשות הרבים, מותר לטלטלו פחות פחות מד' אמות; ובכרמלית מותר לטלטלו להדיא, משום דחיישינן שמא יוזקו בו רבים, ובמקום הזיקא דרבים לא גזור רבנן שבות.

ב. מ"ב (ע"ה, בה"ל ד"ה קוץ): קוץ המונח וכו'. ריב"ש המובא במג"א (ל"ז) דאם היה הקוץ גדול אסור לטלטלו דבנקל יכול להזהר ממנו שלא יוזק כיון דנראה לכל. ועי' במג"א שהקשה עליו, ובתו"ש מיישבו ומצדד להורות כמותו. ועי' בשלחן עצי שטים דבטלטול מן הצד מותר גם בזה.

ג. מ"ב (ע"ו): פחות פחות וכו'. עד שיסלקנו לצדי ר"ה מקום שאין דורסין בו רבים.

ד. מ"ב (ע"ו, בה"ל ד"ה קוץ): משמע במג"א (ל"ז) דדוקא אם לא היה הקוץ מונח שם מע"ש, דאל"כ היה לו לסלקו מע"ש. אבל הא"ר חולק עליו וס"ל דאפי' מונח שם מע"ש מותר ליטלה בשבת.

ה. מ"ב (ע"ז): ובמקום הזיקא דרבים וכו'. והא דאיתא בס"ו, דאם יש שברי זכוכית בבית מותר לסלקו ולפנותו אף שסתם בית אין מצוי בו רבים כ"כ שם הוא רק איסור מוקצה ואיסור טלטול ד"א בכרמלית או בר"ה פחות מזה חמור מזה [מצדד הפמ"ג].

יט סעיף י"ט - סולם: (1) סולם של עליה. (2) סולם של שובך. (3) סולם שבבית.

א. מחבר: סולם של עלייה שהוא גדול ועשוי להטיח בו גג, אסור לטלטלו.

1. מג"א (ל"ח): אסור לטלטלו. שאין עליו תורת כלי (רמב"ם) ונ"ל דטעמא דהוי כאחד מדלתות הבית.

(א) מ"ב (פ'): לטלטלו. עי' בפמ"ג דלפי דעת הרמב"ם אפי' לצורך גופו ומקומו אסור.

2. מ"ב (ע"ט): גגו. שגגותיהן אינן משופעין וצריכין להטיחן בטיט כדי שיזכו מימיהן למטה.

3. בה"ל: סולם של עליה וכו'. הוא דעת הרמב"ם, והטור פוסק דיש להקל בשבת. והגר"א (סי' תקי"ח) שמצדד לדינא כהרשב"א דלא אסרו חכמים כלל רק להוליכו ממקום למקום, אבל לא בטלטול בעלמא.

ב. מחבר: אבל של שובך מותר לנטותו ממקום למקום. ולא יוליכנו משובך לשובך כדי שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ויבוא לצוד.

ג. מ"ב (ע"ח): אבל סולמות שבבית שעשוין לטלטל מזוית לזוית לצורך איזה תשימש לא אתי למימר להטיח גגו הוא צריך ומותר לטלטלו כדי להוציא על ידו איזה דבר מן העליה או להעלותו. ועי' בט"ז (סי' תקי"ח) שכ' דאפי' אם הסולם הוא גדול ג"כ מותר.

סיכום:

1. מוקצה מחמת גופו [סעי' ז'] - אסור לטלטל: אפי' לצורך גופו או מקומו.
2. מוקצה מחמת חסרון כים [סעי' א'] - אסור לטלטל: אפי' לצורך גופו או מקומו. [כמו מוקצה מחמת גופו].
3. כלי איסור שאין השתמשות של היתר (סוג ב') [מ"ב ל"ד] - י"א כמו מוקצה מחמת גופו, י"א כמו שאר כלי שמלאכתו לאיסור.
4. כלי שמלאכתו לאיסור [סעי' ג'] - מותר לטלטל לצורך גופו או מקומו, אבל אסור לטלטל מחמה לצל.
5. כלי שמלאכתו להיתר [סעי' ד'] - מותר לטלטל לצורך גופו או מקומו, ואפי' מחמה לצל. אבל שלא לצורך כלל, אסור.
6. כלים ע"ג השולחן [מ"ב כ"ד] - י"א כמו אוכלין וכתבי קודש, י"א כמו שאר כלי שמלאכתו להיתר.
7. אוכלין וכתבי קודש [סעי' ד'] - אינו מוקצה.

ייחוד כלים

סעיף י"ז, סעיף כ', סעיף כ"א, סעיף כ"ב, סעיף כ"ג, סעיף כ"ד, סעיף כ"ה, סעיף כ"ו, סעיף ל"ח

כ סעיף כ' - חריות מן הדקל.

א. גמרא (דף נ.) — "תנא רבה בר בר חנה קמיה דרב: חריות של דקל שגדרן לעצים ונמלך עליהן לישיבה צריך לקשר, רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין צריך לקשר. הוא תני לה והוא אמר לה: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. איתמר, רב אמר: קושר, ושמואל אמר: חושב, ורב אסי אמר: יושב, אע"פ שלא קישר ואע"פ שלא חישב."

ב. מחבר: חריות של דקל שקצצם לשריפה, מוקצים הם ואסור לטלטלם.

1. מג"א (ל"ט, מ'), מ"ב (פ"א, פ"ז): שקצצן לשרפה. משמע דסתמא לא אסירי. ועצים שלנו סתמא עומדים להסקה.

2. מ"ב (פ"ב): ואסור לטלטלם. היינו טלטול ממש אבל לישב עליהם כשאין מזיון ממקומן ודאי שרי ואפי' כשמזיון ע"י ישיבתו מצדד המג"א (מ"א) להקל דלטול מן הצד הוא כל זמן שאין מזיון בידים. ומצאתי במאירי שגם הוא הסכים לזה רק שכ' דבמקום שאין צורך ראוי לפרוש מזה.

ג. מג"א (ל"ט), מ"ב (פ"א): איתא בש"ס, דזמורה שיש בראשה עקמיות כעין מזלג שראוי לתלות עליו דלי ולמלאות בו אע"פ שחישב עליו מע"ש למלאות בה אסור למלאות בה בשבת אא"כ היא קשורה בדלי מע"ש דחיישינן שמא תהא ארוכה ויקטמנה מתוך שהיא רכה, ונמצא עושה כלי וחייב משום מכה בפטיש. [מ"ב: ואם הוא קשה משמע דשרי אפי' אם רק יחד הזמורה לכך מע"ש].
 1. ואם הוא מחובר לקרקע [אפי' הוא קשה דליכא חשש שמא יקטום] אפ"ה אסור להשתמש בה אא"כ היא קשורה בדלי משום מוקצה **דבמחובר לקרקע לא מהני מחשבה** להוציאה מתורת מוקצה. אך דבמחובר לא שרינן אפי' בקשורה אלא כשהזמורה הוא **פחות מג'** טפחים סמוך לארץ, דאל"ה אסור משום משתמש באילן.
 2. אם מחובר לקרקע מוקצה: ע"י סי' ש"ב (סעי' ה', סעי' ו') שלגבי עשבים אם יזיזם, המג"א מחמיר אבל מ"ב (י"ז, י"ט, שעה"צ כ"ב) מיקל. (וצריך לחלק בין הצוירים).

ד. מחבר: (1) ישב עליהם מעט מבע"י, מותר לישב עליהם בשבת. (2) וכ"ש אם קשרן לישב עליהם, (3) או אם חשב עליהם מבע"י לישב עליהם, אפי' בחול. [פסק לקולא, כרב אסי].
 1. מ"ב (פ"ג): מותר וכו'. ואע"פ שלא חישב עליהם מבע"י דבזה שישב גלה דעתו דלישיבה קיימא והוסר מעליהם שם מוקצה.
 2. מ"ב (פ"ד): לישב עליהם. היינו אפי' לטלטלם כדי לישב עליהם.
 3. מ"ב (פ"ה): אם קשרן וכו', או אם חשב. ר"ל דבזה שעשה מעשה מבעוד יום או שחישב בדעתו בהדיא לשיבה בודאי ביטל מעליהם שם מוקצה.
 4. מ"ב (פ"ו): אפי' בחול. והא"ר הביא בשם כמה ראשונים שס"ל דמחשבה לא מהני אא"כ חישב לישב עליהם בשבת.

כא [סעיף כ"א - נדבך של אבנים.

א. גמרא (קכה:): פעם אחת הלך רבי למקום אחד ומצא נדבך של אבנים, ואמר לתלמידיו: צאו וחשבו כדי שנשב עליהן למחר, ולא הצריכן רבי למעשה. ורבי יוחנן אמר: הצריכן רבי למעשה. מאי אמר להו. רבי אמי אמר: צאו ולמדום אמר להו. רבי אסי אמר: צאו ושפשומו אמר להו.

1. מ"ב (פ"ט): **צא ולמדום** (פי' סדרום) - י"א נכלל במעשה גמור, וממילא הוי כלי ואינו מוקצה [ע"י מחבר]. י"א, רק כדי שלא יצטרך ליגע בהם למחר [רש"י, ע"י מג"א (מ"א)].

ב. מחבר: אבל נדבך של אבנים אע"פ שחשב עליו מבע"י, אסור לישב (עליהם) אא"כ למדום.

1. ט"ז (ט"ז): אבל נדבך כו'. שאין מחשבה מועיל לאבן לעשותו כלי.
 2. מג"א (מ'), מ"ב (פ"ז): אבל נדבך וכו'. והטעם דחריות איכא דקיימי לשיבה ואיכא דקיימי לעצים וכאן לא נאסרו אלא מפני מחשבתו שקצצן לשרפה ומפני כך מחשבת ישיבה מוציאה ממחשבת שריפה אבל נדבך של אבנים ליכא דקאי לשיבה לפיכך אין מחשבה מועילה לעשותה כלי וצריך מעשה להוכיח שהן לשיבה ובענין זה המעשה הוא הסידור.
 3. מ"ב (פ"ח): לישב עליהם. פירש המ"א דהיינו לטלטלם בשבת כדי לישב עליהם אבל ישיבה לחודא שרי בכל ענין וכנ"ל.

ג. רמ"א: וי"א דדין אבנים כדין חריות, וכן עיקר.

1. מ"ב (צ'): וכן עיקר. המג"א (מ"א) חולק, דאבן חמור מחריות כמו שכ' בסכ"ב דבעינן דוקא יחוד לעולם, וכ"נ דעת שאר אחרונים.

ד. בה"ל: כ' הפמ"ג נדבך של אבנים א"י מהו. ואם הם אבני גזית שהם משופים וחלקים די"ל דדינם כלבנים שנשארו מבנין וא"צ מחשבה כלל ועי"ש שסיים שצ"ע בכל זה. [ע"י לעיל, סעי' י"ז].

כב [סעיף כ"ב - יחוד לעולם.

א. מחבר: אסור לכסות פי חבית באבן או בבקעת, או לסגור בהן את הדלת, או להכות בהן בברזא; אע"פ שחשב עליה מבע"י, אסור, אא"כ יחדה לכך לעולם; אבל יחדה לשבת זה בלבד, לא.

1. מ"ב (צ"א): או בבקעת וכו'. וה"ה אם רוצה לסמוך בקורה את הדלת צריכה יחוד כמו בבקעת ואז איכא תורת כלי עליה.
 2. מ"ב (צ"ב): מבעוד יום. לעשות הפעולות האלו בשבת וכ"ש אם לא חשב רק שעשה הפעולות האלו מבעוד יום ולא דמי לחריות הנ"ל בס"כ דשם איכא חריות דקיימא לשיבה אבל הכא אין דרך כלל להזמין אבן או בקעת להשתמש בהן וע"כ בעינן שייחד לעולם מער"ש להשתמש בהן איזה תשמיש ואז הוסר מעליהם שם מוקצה.
 3. מ"ב (צ"ג): לעולם. **ואם היה רגיל** בימות החול להשתמש בהן איזה תשמיש סגי אפי' לא יחדן בפירוש. (א) והאי יחוד שכתוב בשו"ע נראה דאפי' במחשבה בעלמא ולא בעינן שיפרש בפה.
 4. מ"ב (צ"ד): אבל יחדה לשבת וכו'. אא"כ עשה בהן מעשה המוכיח שעומדין להשתמש, וכמ"ש סכ"א.

ב. מחבר: וה"מ, בדבר שאין דרכה לייחדה לכך, כגון: הני דאמרן; אבל בכל מידי דאורחיה בהכי, כגון: לפצוע בה אגוזים, ביחוד לשבת אחת סגי. ויש מי שאומר דלא שנא. וי"א שצריך שיעשה בה שום מעשה של תיקון מבע"י. רמ"א: וע"ל סי' רנ"ט דביחוד סגי.

1. **מג"א** (מ"ג), **מ"ב** (צ"ה): סגי. ל"ד לסכ"א, שאני התם שאין האבן עשויה לישב עליה משא"כ הכא דאורחא בהכי, מהני ביחוד לשבת אחת.
2. **מ"ב** (צ"ו): דלא שנא. ר"ל דבשניהם בעינן יחוד לעולם.
3. **מג"א** (מ"ד): ועסי' רנ"ט. ואותן אבנים שמטמינים בהן לא בעי תיקון ולא שייך בהו תיקון להטמין בהם והוי כקופת עפר דשרי ביחוד (וכמ"ש סל"ח) כיון דלאו בר מיעבד מעשה הוא ה"נ ל"ש (מרדכי) וכ"כ הרא"ש דליבני דאשתייר מבנין ודומיהן דלאו בני מיעבד מעשה נינהו לשווי עלייהו תורת כלי ומ"ה שרי כמ"ש סי"ז עכ"ל. ומיהו אפי' במידי דלאו בר מעשה בעינן יחוד לעולם בדבר שאין דרכה ליחידה לכך ובמידי דאורח' פליגי כמ"ש דהא הרשב"א מייתי ראייה מקופת עפר דשרי והתם לאו בר מיעבד מעשה הוא כדאיתא בגמרא ומשמע במרדכי דלכסות בו פי חבית או לסגור הדלת או להכות בברזא בר מיעבד מעשה היא שיכול לעשות בו מעשה הוכחה שעומד לכך ובהא כ"ע מודו שבעי' יחוד לעולם לפי שאין דרכו של אבן ליחד אותה לכיסוי חבית.
4. **מ"ב** (צ"ז): דביחוד סגי. היינו מה שמבואר שם ס"ב דאפי' באבנים סגי ביחוד לעולם. ולענין מידי דאורחיה בהכי נראה **דבמקום הצורך** יש לסמוך להקל דסגי ביחוד לשבת אחת.
5. **בה"ל**: ביחוד לשבת אחת סגי. זו דעת הר"ן שלמדה מדין חריות. לפ"ז אפי' אם לא יחידה כלל רק שפצע בה אגוזים מבעוד יום סגי כמו בחריות אם ישב עליהן מבע"י וכו"ל בס"כ.

כג סעיף כ"ג - ענף מן הדקל.

- א. **מחבר**: מותר לחתוך ענף מן הדקל מבע"י ומותר להניף בו על השלחן בשבת להבריה הזבובים; כיון דלצורך חתכו, עשאו כלי גמור.
1. **ט"ז** (י"ז), **מ"ב** (צ"ח): להבריה וכו'. נראה דה"ה לאיים על התינוקות אבל אסור לומר לא"י בשבת שיתלוש לו ענף מן המכבדות שמכבדין הבית אא"כ הוציאו מן המכבדת מבע"י ויחדו לכך.
  2. **מ"ב** (צ"ט): הזבובים. ובלבד שיזהר שלא יהרגם בעת ההברחה.
  3. **מג"א** (מ"ה): דלצורך חתכו. והיינו כיון דיחדו לכך. **מ"ב** (ק'): ולא דוקא כשחתכו לצורך, דה"ה כשחתכו לשרפה והוי מוקצה ואח"כ יחדו לכך מבע"י כיון דאורחיה הוא מהני יחוד לשבת זו וכו"ל בסכ"ב [תו"ש ופמ"ג].

כד סעיף כ"ד - פשתן וצמר ע"ג מכה.

- א. **מחבר**: פשתן סרוק וצמר מנופץ שנותנים על המכה, אם חשב עליהם מבע"י לתתם על המכה, או שישב בהם שעה אחת מבע"י, או שצבען בשמן דגלי דעתיה דלמכה קיימי, או שכרכן במשיחה ליתנם על המכה בשבת תו לית בהו משום מוקצה, ומשום רפואה נמי ליכא שאינו אלא כמו מלבוש שלא יסרטו בגדיו (במכה). וי"א דלא סגי במחשבה לחוד.
1. **מ"ב** (ק"א): אם חשב וכו'. הטעם הכל כנ"ל בחריות ס"כ דכיון שחשב או ישב הוסר מעליהם שם מוקצה.
  2. **מ"ב** (ק"ב): או שצבען. פי' טבלן בשמן תרגום וטבל צבע.
  3. **מ"ב** (ק"ג): בשבת. לפי מה שכתוב לעיל בס"כ ה"ה אם חשב ליתנם על המכה בחול.
  4. **מ"ב** (ק"ד): וי"א וכו'. עי' **מג"א** (מ"ו) שהקשה על המחבר ודעתו דלכו"ע סגי במחשבה ובא"ר יישב קושיתו ע"ש.

כה סעיף כ"ה - עורות.

- א. **מחבר**: עורות יבשים, בין של אומן בין של בעה"ב, מותר לטלטלן.
1. **מ"ב** (ק"ה): עורות יבשים. בזה מותר לדעה זו אפי' בדקה ולחים דלא חזי לשיבה אסור בשניהם אא"כ חישב עליהן לשיבה מבעוד יום. ודעה ב' ס"ל דאין חילוק דבין ביבשים ובין בלחים שרי בגסה אבל בדקה בעינן חישב בין בלחים ובין ביבשים.
  2. **מ"ב** (ק"ו): בין של אומן. אף דסתמייהו עומדות אצלו למכירה אפ"ה לא אמרינן בהן דקפיד עלייהו מלהשתמש בהן.
- ב. **רמ"א**: וי"א דוקא עורות בהמה גסה דחזי לישב עליהם, אבל מבהמה דקה, אסור, אא"כ חשב לישב עליהם מבע"י.
1. **מג"א** (מ"ז), **מ"ב** (ק"ה, לעיל): וי"א דוקא וכו'. לדידהו אפי' לחין שרי.
  2. **מ"ב** (ק"ז): וי"א דוקא וכו'. והעיקר כדעה הראשונה דתלה רק ביבשים ואז מותר בין בעבודים ובין שאינם עבודים.
  3. **מג"א** (מ"ח), **מ"ב** (ק"ח): אא"כ חשב. ואם נתנן לאוצר לסחורה צריכין יחוד דוקא.

כו סעיף כ"ו - נסרים.

- א. **מחבר**: נסרים של בעה"ב, מותר לטלטלן; ושל אומן, אסור אא"כ חשב עליהם מבע"י ליתן עליהם פת לאורחים או תשמיש אחר.
1. **מ"ב** (ק"ט): ושל אומן אסור. דבהו קפיד האומן שלא יתקלקלו. ונסרים של סוחרים שנתנום לאוצר אפשר דאסור ג"כ לטלטלם דקפדי עלייהו ג"כ שלא יתקלקלו ויתעקמו כמו אומן אע"ג דלא החליקן ברהיטני [פמ"ג].

כז סעיף כ"ז - שאריות אוכל: עצמות וקליפין.

- א. **מחבר**: ד' דינים.
1. שאריות אוכל שראויים **למאכל בהמה**: הם אינו מוקצה.
  2. שאריות אוכל **שאינו** ראויים למאכל בהמה: הם מוקצה, **אבל** מותר לנערם.
  3. אם יש פת על השלחן, הם **בטלים** אגב הפת, ומותר לטלטל השולחן.
  4. אם היה **צריך למקום** השלחן, מותר להגביה ולטלטלם.
- ב. **שאריות אוכל שראויים למאכל בהמה**: הם אינו מוקצה.

1. מ"ב (ק"י): עצמות שנתפרקו מן הבשר בשבת דמבעוד יום לא היה מוכן לכלבים אפ"ה שרי וכ"ש אם נתפרקו מבע"י. (א) מג"א (מ"ט), שעה"צ (צ"ג): וזהו דעת כל הפוסקים, **לבד** להמחמירים בסי' תצ"ה ס"ד בהג"ה לענין נולד, יש להחמיר בזה.
2. מ"ב (ק"א): **ופרורין** וכו'. היינו **שמפני קטנותן** סתמא עומדין רק למאכל בהמה ועופות.

ג. שאריות אוכל **שאינו** ראויים למאכל בהמה: הם מוקצה, אבל **מותר לנערם**.

1. מ"ב (ק"ג): כגון קליפי אגוזים וביצים וכל כה"ג.
2. מ"ב (ק"ד): וה"ה **בעצמות שהם קשים** שאינם ראויים אפי' לכלבים בין אם נתפרקו בשבת או מבעוד יום. **וכל זה** דוקא אם נתפרקו לגמרי, לאפוקי אם נשתייר מקצת בשר על עצמות מותר לטלטל אותם אגב הבשר.
3. מ"ב (קט"ו): מנער את הטבלא. דף המונח על השלחן כדי לשום עליו הלחם, **וה"ה מפנה הפרוסה**. **וטעם**, כיון דלא מטלטלו בידים.
4. **בה"ל**: י"א מטלטלה עם הקליפין שעליה **עד מקומו** ומנערה שם, אבל **המחבר** והסמ"ג משמע דאסור להגביה הטבלא אלא לנערה במקומה. ותלוי בשני תירוצים המובא ברשב"א, ע"ש.
5. מג"א (נ'): **קשה**, והלא הוא בסיס לדבר האסור. (א) י"ל: דעתו לסלקו בשבת. (תוס', חד פשט).
- (ב) י"ל: כיון דהוי שם אוכלין הוי בסיס לאיסור ולהיתר. (תוס', חד פשט).
- (ג) י"ל: דינו כשכח, דהא אינו חושש היכן יפלו. (תוס', חד פשט). מג"א (סי' ש"ט ו').
- (ד) י"ל: אין דין בסיס בשבת כלל. (בעל המאור). מ"ב (סי' רס"ו כ"ו), מג"א (סי' רס"ה ב', עי' סי' רס"ו י"ד).
- (ה) **לכו"ע**: אם נטלו המוקצה משם מותר לטלטלו דלא הוי בסיס כיון שלא היו עליו בין השמשות.

ד. אם יש **פת** על השלחן, הם **בטלים** אגב הפת, ומותר לטלטל השולחן - **האם לכתחלה מותר להניח פת** כדי להגביה הטבלא.

1. מג"א (נ"א): **הרא"ש** בפסקיו כתב להחמיר, **אבל** בתשובה משמע להקל.
2. מ"ב (קט"ז): **ואפשר** שאפי' לכתחלה מותר להניח פת כדי להגביה הטבלא **אם** קשה ליה הניעור.

ה. אם היה צריך למקום השלחן, מותר להגביה ולטלטלם - מג"א (נ"ב): **קשה**, והלא הוא בסיס לדבר האסור.

1. י"ל: כמ"ש לעיל (נ') בשם התוס' והמאור. (אבל לא מהלך ב', שהוא בסיס לאיסור והיתר. ונראה שהמ"ב סבר כמהלך ג').

ו. **עוד דרכים וציורים לטלטל שאריות אוכל**.

1. ט"ז (י"ח), מ"ב (קט"ו), שעה"צ (צ"ה): אם **מעבירים ע"י דבר אחר**, כגון שמגרר אותם ע"י סכין מן המפה דמותר אם הוא צריך להשתמש במקום שמונח שם העצמות וקליפין. דזה מקרי טלטול מן הצד, ושרי אם הוא לצורך דבר המותר. סי' ש"א ס"ח.
2. מ"ב (קט"ו): ואם נתקבצו הרבה יחד ומאוס עליו להניחן כך על השלחן מותר להעבירן בידים דהוו ליה לדידיה **כגרף של רעי**.

כח סעיף כ"ח - **מאכל בהמה**.

א. **מחבר**: חבילי עצים וקש **שהתקינן** למאכל בהמה, אפי' הם גדולים הרבה, מותר לטלטלן.

1. מ"ב (ק"ז): חבילי עצים. היינו שהם רכים דחזו למאכל בהמה.
2. ט"ז (י"ט), מג"א (נ"ג), מ"ב (ק"ח): שהתקינן. **אבל סתמא** עומד להסקה, ולכך אף שחזו למאכל בהמה אסור.
3. מ"ב (ק"ח): כתב המג"א (נ"ג) קש **שלנו** סתמא עומד לשכיבה או למאכל בהמה. עי' **בתו"ש** דזה **תלוי במנהג** המקומות ולפ"ז במקומות שחבילי תבן סתמן עומדין לבנין לכסות הגגות הם מוקצה וצריך הזמנה.

כט סעיף כ"ט - **ראוי מאכל בהמה**.

א. **מחבר**: כל שהוא ראוי למאכל חיה ועוף **המצויים**, מטלטלים אותו.

1. ואם אינו ראוי אלא למאכל חיה ועוף **שאינן** מצויים, **אם יש לן מאותו מין**, מותר לטלטל מאכל הראוי לאותו המין; וא"ל אסור. (א) מ"ב (ק"ט): שאינם מצויים. **אצל** רוב בני אדם ומה דעשירים מגדלין אותו המין בבתיהם לא נחשב מצוי.
- ב. רמ"א: לפ"ז מותר לטלטל עצמות שנתפרקו מן הבשר מע"ש אם ראויים לכלבים, **דהא** כלבים מצויים (ב"י דלא כהר"ן. עי' **בה"ל**).
1. מ"ב (ק"כ): ר"ל לפי שנתבאר שכשהוא ראוי לחיה ועוף המצויים **אף שאין לו** מאותו המין, מותר לטלטל גם בזה מותר לטלטל.
2. מ"ב (קכ"א): מערב שבת. וכ"ש אם נתפרקו בשבת דהיה עומד בכניסת שבת לאכילת אדם דבודאי מותר לטלטל. **ואם אין כלבים מצויים** באותו המקום גם באופן זה אסור לטלטל. מג"א (נ"ד).

ל סעיף ל' - **גרעיני תמרים**.

א. **מחבר**: גרעיני תמרים, במקום שמאכילים אותם לבהמה מותר לטלטלן.

1. מ"ב (קכ"ב): במקום וכו'. **אבל** מקום **שאינן** דרך להאכילם לבהמה אסור לטלטלם **אע"ג** דחזו לבהמה.
2. **בה"ל**: גרעיני תמרים שראוי **רק** בשעת הדחק, הוי מוקצה. **אבל** גרעיני שאר פירות ומאכלים, שאין דרך להאכילם לבהמה, אבל חזו לבהמה, **אפשר** דמודה השו"ע להקל.
- (א) וגרעיני תפוחים ואגסים בלא"ה אפשר דיש להקל דהם ראויין **אף לאכילת אדם** ולפעמים אוכלים אותן ביחד.
- (ב) ולענין תמרי ארמייתא וכ"ש גרעיני הפירות שיש בתוכן אוכל בודאי מותר לטלטל לד"ה אף שאין בדעתו לאכלן.

ב. מחבר: **ואדם חשוב** צריך להחמיר על עצמו שלא לטלטלן אלא דרך שינוי.

1. מ"ב (קכ"ג): משום דיש מקומות שאין מאכילין אותם אפי' לבהמה. [מג"א (נ"ה)]. וגם דלא חזו לבהמה רק ע"י הדחק.
2. מ"ב (קכ"ד): אלא דרך שינוי. כגון לזורקן בלשונו או לטלטלן אגב פת.

לא [סעיף ל"א - בשר חי.

א. שבת (סוף דף קכח). בשר מליח מותר לטלטלו בשבת; **בשר תפל**, רב הונא אמר: מותר לטלטלו, רב חסדא אמר: אסור לטלטלו.

ב. הטעם: **למה אינו מוקצה** - שפסק כרב הונא.

1. מחבר: בשר חי, אפי' תפל שאינו מלוח כלל, מותר לטלטלו **משום דחזי לאומצא**. מג"א (נ"ו).
2. מ"ב (קכ"ה): היינו שיש בני אדם שדעתם יפה וכוססין בשר חי [שאינן איסור באכילתו משום דם אחר שהודח כשאוכלו חי].
3. ט"ז (כ'): פסק כר"ש, שאין מוקצה **בדבר הראוי**.

ג. מ"ב (קכ"ה, בה"ל ד"ה חזי):

1. מג"א (נ"ו), **דוקא במין הרך**, אבל בשר בהמה אינו חזי לכוס ואסור לטלטלו.
2. ט"ז (כ') פוסק דאפי' בשר בהמה טפל מותר לטלטלו. וכ"כ הא"ר.
3. וכן הגר"א חולק, משום דאמרינן דכל בשר חזי לאכול באומצא. מאמר מרדכי, קרבו נתנאל.
4. ולכן במקום הדחק יש לסמוך על המקילין. [כעין ס"ס. לפי ה"ט, הוא דבר הראוי. ולפי המג"א, אולי ראוי לאכול באומצא].

ד. מחבר: וכן אם הוא תפוח (פי' מסריח, רש"י), מותר לטלטלו משום דראוי לכלבים.

1. בה"ל (ד"ה וכן): וכן אם הוא תפוח. היינו אפי' אם נתפח בשבת וכדעת ר"ש בנבילה שנתנבלה בשבת [אחרונים].
2. בהמת א"י שנשחטה אפי' בשבת שרי לטלטלה מידי דהוי אנבילה שנתנבלה בשבת דשרי לטלטלה כדלקמן בסי' שכ"ד [מ"א].

לב [סעיף ל"ב - דג חי.

א. מחבר: דג מלוח מותר לטלטלו.

1. מ"ב (קכ"ו): בין המין שקורין הערינ"ג ובין כל המינין, דכיון שהוא מלוח ראוי לאכול ע"י הדחק, כמו בשר דחזי לאומצא.
2. וה"ה דג מעושן [תוס' שבת].

ב. מחבר: **ושאינו מלוח**, אסור מפני שאינו ראוי - מ"ב (קכ"ז).

- א) ט"ז (כ'): פי' דהיינו שאינו ראוי אף לכלבים, דאם היה ראוי לכלבים אף דאינו עומד לאכילת כלבים מותר לטלטל.
- ב) מג"א (נ"ו): פי' הגם ראוי לכלבים, אבל עומד לאכילת אדם, ובלי בישול אינו ראוי כלל לאכילת אדם, מקצה איניש דעתיה מיניה, משום דלא קאי לכלבים.
- ג) נ"מ: שומן צונן, עי' לקמן.

ג. שומן צונן:

1. יש מחמירים, מג"א (נ"ו). ויש מקליו, ב"ח.
  2. מ"ב (קכ"ז, בה"ל סל"א ד"ה דחזי): דאינו עומד כך לאכילת אדם, אסור לטלטלו. וכן פסקו האחרונים.
- א) **הגם שראוי לכלבים**: שלפי טעם של ה"ט, אינו מוקצה. אבל לפי הטעם שחזי לאומצא, כאן לא חזי. ומה שחזי לכלבים לא שרינן, דמאי דחזי ליה אח"כ מקצה ליה מכלבים.

לג [סעיף ל"ג - קמיע.

א. מחבר: קמיע שאינו מומחה, אע"פ שאין יוצאים בו, מטלטלין אותו.

1. **לצאת בו לכרמלית**: יש מחמירים, מג"א (נ"ז). אבל המ"ב (קכ"ט) כ' להקל בשם כמה פוסקים [רש"ל, א"ר, עי' תו"ש] **דדרך מלבוש הוא**. ומסיים בשלחן עצי שטים, שמותר לצאת לכרמלית בסתם קמיע שלא בדקוהו ולא הועיל, **אבל** בקמיע שאינו מומחה ודאי אף לכרמלית אסור.

לד [סעיף ל"ד - גרף של רעי.

א. מחבר: כל דבר מטונף, כגון: רעי וקיא וצואה, בין של אדם בין של תרנגולים וכיוצא בהם.

1. מ"ב (ק"ל): וכיוצא בהם. (עי' סי' של"ח סוף ס"ח). בגמרא איתא דעכבר מת הנמצא מותר להוציאו בידים מטעם גרף של רעי.

ב. מחבר: אם היו בחצר שיושבים בה, מותר להוציאם לאשפה או לבית הכסא, ואפי' בלא כלי.

1. מ"ב (קל"א): **היינו שדירים בה** כמו החצרות העשויות לפני הבתים, **שהוא מקום דריסת הרגל**, והתירו לפנותו משום כבודו. וה"ה אם הוא מונח במבוי במקום דריסת הרגל מותר לסלקו לצדדים. מג"א (נ"ח).
2. מ"ב (קל"ב): ואפי' בלא כלי. **קמ"ל** דלא תימא דלא התירו לטלטל רק אגב כלי.

ג. מחבר: ואם היו בחצר **שאינו דר שם**, אסור להוציאם. ואם ירא מפני התינוק שלא יתלכלך בה, מותר לכפות עליה כלי.

1. מ"ב (קל"ג): בין שהוא חצר אחרת או שהוא חצר שאחורי בתים [מג"א (נ"ח)] או שהוא מונח באשפה שבחצר, אסור לטלטלם.
2. מ"ב (קל"ד): אסור להוציאם. דהא לא חזי למידי והוא מוקצה כאבן. וה"ה הגרף ועביט בלא רעי ומי רגלים ג"כ אסור כיון שהוא מקום שאין דר שם [א"ר].
3. מג"א (נ"ט, אמנם ע"י ס"א), מ"ב (קל"ד): ואם הוא מלא וא"א לפנות עליו, מותר להוציאו ולהחזירו משום כבוד הבריות.
4. מג"א (נ"ט): דלגירסתינו מותר לטלטל צואת אדם משום דחזיא לכלבים, אך הרי"ף והרא"ש יש להם גירסא אחרת, **ובשעת הדחק** יש להקל. [וסתימת המ"ב, כמו דעת המחבר, להחמיר].
5. מ"ב (קל"ה): מותר לכפות. אשמעינן בזה **דלא תימא** דאין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל.

לה [סעיף ל"ה - גרף ועביט.

- א. מחבר: אע"פ שמותר להוציא גרף של רעי ועביט של מי רגלים, אסור להחזירם, אא"כ נתן לתוכם מים.
1. מ"ב (קל"ו): גרף ועביט שניהם של חרס או עץ, אלא של רעי נקרא גרף ושל מי רגלים נקרא עביט. וע"י ס"י פ"ז, לענין מתכות.
  2. והנה גרף ועביט אע"פ שהוא כלי מ"מ הוא בכלל **מוקצה מחמת גופו** משום דמאיס הרבה וחמיר מסתם מוקצה מחמת מיאוס דק"ל דמותר. **גרף הוא כאבן** ודומיהן ורק להוציאן ממקום שדר שם התירו משום כבודו אבל להחזירן צריך מים דאז מטלטלן ע"י המים.

ב. אסור להחזירו, אא"כ נתן לתוכם מים.

1. מג"א (ס'): אסור להחזירו. דמאיס כ"כ דלא חזי אפי' לכסות בו מנא.
  2. מ"ב (קל"ו): כתב המג"א (ס') **דבעודו בידו** מותר להחזיר, אף בלא מים. וע"י בא"ר ובפמ"ג שמפקפקין בזה.
  3. מג"א (ס"א), מ"ב (קל"ח): לתוכם מים. ודוקא כשהם ראויים עדיין לשתיית בהמה דאל"כ אף המים גרף הן. והנה מדסתם השו"ע משמע דאפי' א"צ להוציא בו צואה ומי רגלים שרי להחזירו ע"י מים ויש מחמירין בזה.
- (א) ומסיים המ"ב: שהא"ר שמכריע דאם הוא מקום המשתמר לא יכניסנו שלא לצורך.

ג. סיכום: להחזירו.

1. כדי לפנות: יכול להחזירו בלי מים - מ"ב (קל"ד, ע"י שעה"צ קי"ד), מג"א (נ"ט, ע"י ס"א).
2. כדי להוציא רעי ומי רגלים: צריך מים - מחבר (ל"ה).
3. סתם, אם מועיל מים: שלא יכניסנו שלא לצורך - מ"ב (קל"ח).

לו [סעיף ל"ו - אין עושים גרף לכתחילה.

- א. מחבר: אין עושים גרף של רעי לכתחלה דהיינו להביא דבר שעתיד לימאס כדי להוציאו לכשימאס, **אם עבר ועשאו** מותר להוציאו.
1. ט"ז (כ"א), מג"א (ס"ב): מ"ב (קל"ט): כדי להוציאו. בגמרא משמע דאפי' אם לא עשה כדי להוציאו אלא דבר העשוי לבסוף להוציאו ג"כ אסור שאף שהתירו להוציא הדבר המאוס מ"מ לעשות לכתחלה דבר שיהיה בודאי אח"כ מאוס לפניו ויוציאו אסור.
  - (א) ט"ז (כ"א), מ"ב (קל"ט): **והא דנקט** השו"ע כדי להוציאו משום סיפא נקט דבדיעבד אין לאסור אף שהכניסו באופן זה.
  2. בה"ל (ד"ה אין): הגר"א כ' דס"ל דעת השו"ע הוא דאפי' במקום הפסד אסור לעשות לכתחלה ולא הותר כ"א במה שמביא בסעי' שאח"ז שהוא מביא עצמו אל הגרף.
  3. בה"ל (ד"ה כדי): ומ"ש דבר שיהיה בודאי אח"כ מאוס, כן נראה פשוט. **דאם הוא ספק** שיהיה מאוס **אין לאסור**.

לז [סעיף ל"ז - במקום פסידא.

- א. מחבר: במקום דאיכא פסידא, מותר להכניס מטתו אצל גרף של רעי ולקבוע ישיבתו שם, כדי להוציאו.
1. מ"ב (ק"מ): דאיכא פסידא. **היינו שיבא לידי הפסד** אם ישאר הגרף שם שיגנב שם או שאר קלקול ע"ז. והוא מונח בבית באיזה חדר מקום שאין דר שם. או שמונח בחצר במקום שאין דריסת רגלו שם דאל"ה היה מותר להוציאו וכן"ל בסל"ד, מג"א (ס"ג).
  2. מג"א (ס"ד), מ"ב (קמ"א): ולקבוע ישיבתו. כגון מטתו לשכב עליה או שיכניס שלחנו ויאכל שם דע"ז נחשב כאלו דירתו שם וממילא מותר להוציא הגרף אבל ישיבה בעלמא שם לא מהני [ב"י ושו"פ].

לח [סעיף ל"ח - מייחד עפר.

- א. מחבר: מכניס אדם מבע"י מלא קופתו עפר ומייחד לו קרן זוית ועושה בו כל צרכיו בשבת, כגון: ליטול ממנו לכסות רוק וכיוצא בזה.
1. מג"א (ס"ה): עפר וכו'. אפי' למ"ד בסכ"א דבעי מעשה הנ"מ מידי שיכול לעשות בו מעשה הוכחה שתקנו לכך אבל עפר לאו בר מיעבד מעשה הוא ושרי [גמ'].
2. מ"ב (קמ"ב): עפר. ומערה בביתו על הארץ [רש"י].
  3. מ"ב (קמ"ג): ליטול ממנו. ובענין שאין בו משום עשיית גומא דהיינו שיטול בשוה או שהחול דק או תיחות דתיכף כשנוטל החול נופל לתוך הגומא וסותמה. תו"ש.

ב. מחבר: אבל אם לא ייחד לו קרן זוית, בטל אגב עפר הבית ואסור לטלטלו.

1. מ"ב (קמ"ד, שעה"צ קט"ו, ובה"ל): בטל וכו'. אפי' אם בעת שהכניס הקופה לבית היה כונתו לכסות רוק מ"מ כיון שפזרו באמצע ביתו למדרס רגלים הרי הוא בטל לגבי קרקעית הבית והוא מוקצה ואסור. לפ"ז אסור ליקח בשבת מעט מן החול המפוזר בקרקע הבית להשתמש בו לאיזה דבר.

(א) **בה"ל**: רע"א הביא הנזירות שמשון, אם יש רצפת אבנים או נסרים שרי. ויש לעיין בזה טובא מכמה מקורות. ועוד דאפי' אם נסבור כהנז"ש ג"כ אינו מותר רק בשכניסה עפר וחול לכתחלה לאיזה תשמיש ואח"כ פזרו בביתו למדרס רגליו בזה אמרינן כיון שאינו בטל לגבי קרקע ממילא הוא בכלל התירו כדמעיקרא אבל אם הכניסו לכתחלה רק לפזר בבית למדרס רגליו ופזרו בודאי אסור להגביהו בשבת ולטלטלו כיון שלא ייחד לו מבעוד יום קרן זוית במה הוסר מעליו שם מוקצה שיש על סתם עפר וחול.

ג. **רמ"א**: ולכן מותר ליקח פירות הטמונים בחול, כי אין אותו עפר מוקצה.

1. **מ"ב** (קמ"ה): הטמונים בחול. ואם טמון בעפר שהוא מוקצה.

לט [סעיף ל"ט - טלטול בעלי חיים.

א. **מחבר**: אסור לטלטל בהמה, חיה ועוף.

1. **מ"ב** (קמ"ו): אסור לטלטל וכו'. דהם בכלל מוקצה **כעצים ואבנים** דהא לא חזו.

2. **מ"ב** (קמ"ו), וכן עי' ט"ז (כ"ב): ואפי' אם יכול להגיע להפסד על ידם כגון שהעוף פורח ע"ג הכלים ויכול לשברם אפ"ה אסור לתפסם בידים ואפי' אם הוא מורגל בבית מכבר דתו אין בו משום חשש צידה כמבואר בסי' שט"ז אפ"ה ליטלם בידים אסור משום מוקצה אלא יפריחה מעליהם וכמבואר בסי' של"ד במ"א בסק"ג **דאיסור טלטול מוקצה הוא אפי' במקום הפסד**.

ב. **מחבר**: ואעפ"י כן מותר לכפות את הסל לפני האפרוחים, כדי שיעלו וירדו בו, ובעודם עליו, אסור לטלטלו.

1. **מ"ב** (קמ"ז): לכפות וכו'. אין בו משום חשש ביטול כלי מהיכנו על אותו זמן שהם עליו דהא יכול להפריחם בכל שעה. [מיד].

2. **מג"א** (ס"ו), **מ"ב** (קמ"ח): ואם היו עליו בה"ש אסור אע"פ שירדו דמיגו דאיתקצאי לבה"ש איתקצאי לכולי יומא. [לבוש, גמ'].

מ [סעיף מ' - טלטול בעלי חיים במקצת.

א. **מחבר**: כל בהמה חיה ועוף [חוץ מתרגול] **מדדים בהצר**, אם צריכין לכך, ובלבד שלא יגביהם בענין שיעקרו רגליהם מן הארץ.

1. **מ"ב** (קמ"ט, שעה"צ ק"כ): כל בהמה חיה ועוף. בין גדולים בין קטנים.

2. **ט"ז** (כ"ג), **מג"א** (ס"ח), **מ"ב** (קנ"א): אם צריכין וכו'. **ומשום צער בע"ח** דאל"כ אסור לעשות כן דבכל מידי דלא חזי לטלטול כשם שאין מטלטלין כולו כך אין מטלטלין מקצתו כמ"ש סי' ש"א ס"ז גבי מת שלא יזיז ממנו אבר.

ב. שאר רשויות.

1. **מג"א** (ס"ז), **מ"ב** (ק"נ): **משא"כ ברה"ר**, שמא יגביהם ויעבירם ד"א ויתחייב חטאת, דגבי בהמה לא אמר' חי נושא את עצמו.

2. **מ"ב** (ק"נ): טור דס"ל **דבכרמלית** נמי אסור לדדות כמו ברה"ה, וכן הלבוש. דלא כב"י שמצדד להקל בזה. **ומ"מ** נראה דבעגלים גדולים מותר לדדות בכרמלית. (מצרף שיטת הר"ן, עי' שעה"צ [ק"כ]).

ג. **מחבר**: **תרגולות** אין מדדין אותה, מפני שמגבהת עצמה מן הארץ ונמצא זה מטלטל, **אבל דוחים אותה** מאחוריה בידים כדי שתכנס.

1. **מג"א** (ס"ט): מפני שמגבהת. **והרמב"ם** כתב שהיא נשמטת מן היד ונמצאת אגפיה נתלשין וכתב הראב"ד זה הטעם אינו וכו' ונ"ל שכונתו דהוי דבר שאין מתכוין, וצ"ע לישב דעת הרמב"ם.

2. **מ"ב** (קנ"ב): דוחין אותה. אפי' אם אינו לצרכה כדי להאכילה אלא לתועלתו **כדי שלא יבוא לידי הפסד ממון** כגון שברחה לחוץ או ברחת מן הביצים, אבל בלא הפסד ממון אינו נכון כיון שאינו לצרכה [ב"ח, א"ר]. **ואפי' ברה"ר שרי לדחותה, שעה"צ** (קכ"א).

מא [סעיף מ"א - מדדה את בנה.

א. **מחבר**: האשה מדדה את בנה, **אפי' ברה"ר**, ובלבד שלא תגררהו אלא יהא מגביה רגלו אחת ויניח השניה על הארץ וישען עליה עד שיחזור ויניח רגלו שהגביה, שנמצא לעולם הוא נשען על רגלו האחת.

1. **מג"א** (ע'), **מ"ב** (קנ"ג): אפי' ברה"ה. דאפי' תגביהנו פטורה דחי נושא את עצמו ולית בזה אלא איסורא דרבנן והוי גזירה לגזירה.

2. **מג"א** (ע'), **מ"ב** (קנ"ג): **אם נושא כפות או חולה חייב דבזה לא שייך שנושא את עצמו. והנושא מת** הוי מלאכה שא"צ לגופה.

ב. **מ"ב** (קנ"ד): **שלא תגררהו**. מפני שנושאתו כ"כ רש"י משמע דס"ל דהוי כמו שנושאו וא"כ **אפי' בכרמלית אסור** [מג"א (ע"א)]. ויש שמקילין בזה **עי' בה"ל**. אבל לישא אותו על כתפו גם בכרמלית אסור לכו"ע.

1. ויש מהמון שנכשלין בזה שנושאים קטנים על כתפיהם וטעותן הוא מפני שהקטן יכול לילך בעצמו ושגגה היא **דאיסור דרבנן יש בכל אופן** אפי' בכרמלית ומ"מ טוב למנוע מלומר להן שבודאי לא ישמעו לנו ומוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין.

2. **בה"ל**: במ"ב כתבתי מפני שנושאתו, כ"כ רש"י. ואף דהמ"א כתב זה בשם הר"ן הנה אף שהר"ן כתב כן במשנה לדברי רש"י מ"מ אינו הכרח שהר"ן גופא יסבור כן [וכן נמצא כמה פעמים] ובפרט שמהר"ן גופא ....

ג. **מ"ב** (קנ"ד): וקטן שאין יכול לילך בעצמו כלל חייב לרוב הפוסקים כשנשאו ברה"ה [מג"א (ע"א), עי' שעה"צ (קכ"ד) ובה"ל]. ועי' א"י שרי לדידן **דאין מצוי אצלנו ר"ה** [פמ"ג].

ד. **מג"א** (ע"א), **מ"ב** (קנ"ד): המוציא תינוק **וכיס תלוי בצוארו** חייב אף שהתינוק יכול לילך בעצמו דאין בו איסור דאורייתא דחי נושא את עצמו מ"מ חייב משום כיס דכיס אינו בטל לגביה שהוא אין צריך לו אבל המוציא גדול **המלוּבש בכליו** פטור דבגדיו טפלים לו ועליו אינו חייב דהוא נושא א"ע ולית ביה אלא איסורא דרבנן [רמב"ם].

מב סעיף מ"ב - נגיעה במוקצה: **טלטול חלק מהמוקצה.**

א. מחבר: דבר שהוא מוקצה מותר ליגע בו. מג"א (שי"א י"ט), מ"ב (שי"א כ"א).
 1. וכן רמ"א (סעי' ג'): ע"ש.

ב. מחבר: ובלבד שלא יהא מנענע אפי' מקצתו.

1. ט"ז (כ"ד): משום צער ב"ח מותר, כמ"ש בסעי' מ'.

מג סעיף מ"ג - נפיחה.

א. מחבר: מותר לטלטל מוקצה ע"י נפיחה.

1. רמ"א (סעי' ג'): וכן מותר לטלטל דבר מוקצה ע"י נפוח, דלא הוי טלטול אלא כלאחר יד, ולא מיקרי טלטול. מהרי"ל.

מד סעיף מ"ד - כלי שנתרועע.

א. מחבר: כלי שנתרועע, לא יטלו ממנה חרס לכסות בו או לסמוך בו.

ב. מ"ב (קנ"ו): ר"ל שלא יתלוש ממנו. שכל דבר שמתקנו בשבת לאיזה תשמיש יש בו משום תקון כלי.

1. וה"ה אם כבר נפל החרס והוא מתקנו להסיר בליטותיו ועוקציו כדי שיוכל לכסות בו וכה"ג דאסור והוא בכלל מכה בפטיש.

2. אבל ליקח החרס שנשבר מהכלי ולכסות בו מנא בלי שום תיקון ודאי שרי כמבואר בסעי' ו'.

חזרה: מוקצה

סימן ש"ח סעיף מ"ה - סעיף נ"ב

מה סעיף מ"ה - כדורים.

א. מחבר: אסור לשחוק בשבת ויו"ט בכדור.

1. מ"ב (קנ"ז): בין אם היא של נייר או של עץ.

2. מג"א (ע"ב), מ"ב (קנ"ז): שאין שם כלי [דבמחשבתו לא משוי ליה כלי] מחמת שראוי לשחוק בו והוי כאבן שהוא מוקצה מגופו.

ב. רמ"א: ויש מתירין, ונהגו להקל.

1. מ"ב (קנ"ח): אפשר שטעמם שכיון שעשוי לכך ומיוחד לזה בתמידות לא שייך בו שם מוקצה וכדלעיל בסעי' כ"ב.

א) לכו"ע אסור לשחוק בר"ה ואפי' בכרמלית בשבת דבקהל הוא שיפול לחוץ מד' אמות ואפי' ביו"ט מותר אפי' בר"ה.

ב) וכ"ז כששחק שלא ע"ג קרקע אבל ע"ג קרקע לכו"ע אסור משום חשש אשויי גומות [ע"י סי' של"ח], ומוטב שיהיו שוגגין וכו'.

ג. מג"א (ע"ג): ש"ך, תוס' מתיר ביו"ט כיון דיש בו צורך קצת אמרינן מתוך שהותרה וכו' אבל לא בשבת עכ"ל. ולא נראה.

1. יש"ש כתב דתוס' סברי דמדינא אסור לשחוק אלא שנהגו להקל.

ד. ב"י: בירושלמי מצאתי טור שמעון למה חרב, יש אומרים מפני הזנות ויש אומרים שהיו משחקין בכדור.

1. מ"ב (תקי"ח ט'): רש"ל, דבר תימה הוא להתיר זה דאין בו צורך היום כלל אלא שחוק של ילדים והנח להם אבל לגדולים שנוהגין כן

מנהג רע הוא דאין זה שמחה וטיול אלא שיחת ילדים וקלות ראש.

מו סעיף מ"ו - לשאת זרע התולעים.

א. מחבר: אסור לשאת תחת אציליו זרע התולעים שעושין המשי, מפני שאסור בטלטול ועוד שהוא מוליד בחומו.

1. מ"ב (קנ"ט): בחומו. ר"ל שע"י החום יוצאים התולעים מן הזרע ואע"ג דאין מכין לזה מ"מ פס"ר הוא ומלאכת מחשבת הוא.

מז סעיף מ"ז - בגד שעטנז.

א. מחבר: יש אוסרים לטלטל בגד שעטנז, ויש מתירים.

1. מ"ב (קס"א): והעיקר כסברא הראשונה וע"כ משכונות של א"י אסור לטלטלן בשבת [פמ"ג].

ב. יש אוסרים - מג"א (ע"ד):

1. יש"ש: דאסור לטלטלו כ"א לצורך גופו או מקומו, דיש כלאים דחזי למידי.

2. אגודה: משמע דאסור לטלטל כלל. וכ"כ המ"ב (ק"ס), שאסור ללבושו ומוקצה הוא ואפי' לצורך גופו ומקומו אסור [א"ר וש"א].

ג. יש מתירים.

1. מ"ב (קס"א): שמ"מ מלבוש הוא ותורת כלי עליו.

מח סעיף מ"ח - מניפה להברית זבובים (fly swatter).

א. מחבר: מותר לטלטל מניפה בשבת להבריא הזבובים.

1. מ"ב (קס"ב): ככל כלי שמלאכתו לאיסור דמותר לטלטלו לצורך גופו. (לכאורה מיירי במניפה שנעשה להריגת הזבובים).

מט [סעיף מ"ט - מכבדות (brooms)].

א. מחבר: מכבדות שמכבדים בהם הקרקע, מותר לטלטלם.

1. מ"ב (קס"ג): אפי' מחמה לצל. והמחבר אזיל לשיטתו דס"ל בסי' של"ז דמותר לכבד קרקע המרוצף א"כ הוא כלי שמלאכתו להיתר.

2. מג"א (ע"ה), מ"ב (קס"ג, שעה"צ ק"ל): אבל לפי הרמ"א שם דאפי' מרוצף אסור, א"כ הוא כלי שמלאכתו לאיסור.

נ [סעיף נ' - טלטול ספרי החכמות].

א. מחבר: הרשב"א מתיר לטלטל האצטרלו"ב בשבת, וכן ספרי החכמות, ולדעת הרמב"ם יש להסתפק בדבר.

1. מג"א (ע"ו), מ"ב (קס"ד): האצטרלו"ב. הוא כלי שחוזין בו הכוכבים.

2. מ"ב (קס"ד): ולדעת הרמב"ם. היינו מה שכתוב לעיל בסי' ש"ז דאסור ללמוד בשבת בספרי החכמה וכן להביט באצטרלו"ב אפשר

דלדידה ה"ה דאסורים בטלטול ועי' הגר"א שדעתו דאפי' להרמב"ם מותר בטלטול וגם בענין לימוד מצדד כשיטת הרשב"א.

נא [סעיף נ"א - כלי שמורה על השעות].

א. מחבר: מה שמורה על השעות, בין שהוא של חול בין שהוא של מין אחר, יש להסתפק אם מותר לטלטלו.

1. מ"ב (קס"ה): של חול. הוא כלי שממלאין בו חול והחול יוצא דרך נקב מתחתיתו ועשויה קוין קוין לשער בו השעות.

2. מג"א (ע"ז), מ"ב (קס"ו): של מין אחר. כגון שהוא עשוי חוליות חוליות להכיר בו השעות כשהצל מגיע לאיזה חוליא.

3. מג"א (ע"ח), מ"ב (קס"ז) להסתפק. דדמי למדידת הזמן או הצל, ובכלל כלי שמלאכתו לאיסור דמדידה בשבת אסור כשאינה של

מצוה. ואפי' אם הוא לומד על ידו, מ"מ עיקר המדידה אינה של מצוה. מיהו כשצריך לו לגופו או מקומו בודאי שרי דהא כלי הוא.

ב. רמ"א: וכבר פשט המנהג לאסור.

1. מ"ב (קס"ח): ג' ציורים.

א) שעון שלנו יש להתיר [פמ"ג ומחה"ש ושא"א].

ב) ודוקא הקטנים שקורין שעון כים, אבל הגדולים שקורין שעון קיר אסור לטלטל.

ג) ואפי' אותן כלי שעות העומדין בתיבה על הקרקע יש להחמיר בטלטול אם לא לצורך מקומו [שע"ת].

נב [סעיף נ"ב - מוקצה לא' ואינו מוקצה לב'].

א. מחבר: מוקצה לעשירים הוי מוקצה, ואפי' עניים אין מטלטלין.

1. ט"ז (כ"ה), מג"א (ע"ט), מ"ב (ק"ע, שעה"צ קל"ב): אין מטלטלין. שכבר הוקצה מדעתו של בעה"ב העשיר ואין חילוק בין עניים

שבביתו בין עניים שחוץ לביתו דאזלינן בתר מי שהוא בעליו. דלא כשל"ג, והב"ח.

ב. אינו מוקצה לעניים, אינו מוקצה לעשירים.

1. ט"ז (כ"ה), מ"ב (ק"ע): דדוקא כשהעשיר דר בבית העני שאז הוא נגרר אחריו אבל עשיר דעלמא אסור לטלטל כיון שמ"מ אינו ראוי

לו שהוא פחות מג' טפחים על ג' טפחים.

ג. מ"ב (קס"ט, שעה"צ קל"ג).

1. מה שפסק דמוקצה לבעה"ב הוי מוקצה לכל [כגון בגד פחות מג' על ג' טפחים], דוקא בדבר שאינו ראוי לבעליו מחמת גריעותא.

2. ודבר שאינו ראוי לבעליו מחמת איסור כגון שנדר מכר לא נעשה מוקצה, הואיל דמותר לאחרים ואף הוא עצמו מותר לטלטלו.

תוס', הו"ד בט"ז (כ"ה) ומג"א (ע"ט). דלא כהר"ן.

א) ואם אסר על כל העולם אז אסור לכל לטלטלו.

חזרה: בסיס

סימן ש"ט

א [סעיף א' - נוטל אדם את בנו ואבן בידו].

א. מחבר: נוטל אדם את בנו, ומוקצה בידו [אבן]. משנה (קמא:, ציור א').

1. אסור.

2. אבל אם יש לו געגועין, מותר - שאם לא יטלנו, יחלה.

3. אמנם: אם הוא דינר בידו, אסור - דחיישינן דילמא נפיל ואתי אבוה לאתויי.

ב. מ"ב (א'): מיירי שהוא בחצר דאין בה אלא משום איסור טלטול. אבל בר"ה ודאי אסור, משום איסור הוצאה דכשנושא את התינוק

הוי כאלו נושא את האבן בידו [גמרא].

ג. הטעם להחמיר: כשאין לו געגועין.

1. מ"ב (ג'): דמה שמטלטל להתינוק עם המוקצה הוי **כאלו הוא עצמו** מטלטל להמוקצה ואסור.

ד. הטעם להקל: כשיש לו געגועין - מג"א (א'), מ"ב (ב').

1. שלא אסרו טלטול שלא בידים במקום סכנת חולי. [רש"י].
2. קשה: ישליך האבן מידו כמ"ש ס"ג דצריך לנער האבן מהכלכלה. י"ל שיצעק התינוק ויבכה. [תוס'].]
3. מוסיף המ"ב: נפל האבן, אסור להגביה וליתנו לו, דזהו טלטול בידים. **אלא יוריד התינוק**, ויגביה התינוק את האבן ויחזור ויטלנו.

ה. הטעם להחמיר, הגם שיש לו געגועין - כשיש דינר בידו. מחבר: דחיישינן דילמא נפיל ואתי אבוה לאתויי.

1. מ"ב (ד'): ר"ל ונמצא מטלטל המוקצה בידים וזה לא התירו אפי' במקום שנוגע לחשש חולי הבן כיון דלא הוי חשש סכנת נפש.

ו. לאחוז התינוק בידו: והוא מהלך ברגליו - כשיש דינר בידו.

1. מחבר: מחמיר (בין אם יש לו געגועין, בין אם אין לו), וי"א להקל (בין אם יש לו געגועין, בין אם אין לו). [רמב"ן].
(א) מג"א (ב'), מ"ב (ה'): הטעם להקל. **שרק** אז יוכלו לטעות ולומר דכשם שהתירו בשביל התינוק לישאנו כשהדינר בידו אף שממילא מתטלטל גם הדינר, כך מותר לישא את הדינר עצמו בידו אחר שנפל וליתנו ליד התינוק.
2. בה"ל: הב"ח פסק לחומרא. אבל הא"ר כתב דיש לסמוך על דעה זו משום סכנת חולי (במקום שיש לו געגועין).

ב] סעיף ב' - כלכלה והאבן בתוכה. משנה (קמא: ציור ב').

א. מחבר: כלכלה שהיתה נקובה וסתמה באבן, מותר לטלטלה שהרי נעשה כדופנה. רבא (קמב.).

1. מג"א (ג'), מ"ב (ו'): נעשה כדופנה. ומיירי שהדקה יפה להכלכלה או שקשר אבל בלא"ה לא נעשה כדופנה.

ב. מחבר: **וכן דלעת** שתולין בה אבן כדי להכבידה למלאת בה מים, אם הוא קשור יפה שאינו נופל מותר למלאת בה שהוא כמו הדלעת עצמה שהוא בטל אגבה; ואם לאו, אסור. משנה (סוף דף קכה.).

1. מ"ב (ז'): היינו דלעת יבשה וחלולה שממלאין בה מים, ורק מפני שהיא קלה וצפה ע"פ המים תולין בה אבן כדי להכבידה.
2. מ"ב (ח'): וא"ל אסור. שהדלעת עצמה מוקצה שנעשית בסיס לדבר האסור.

ג] סעיף ג' - בסיס לאיסור והיתר.

א. מחבר: כלכלה מלאה פירות, ואבן בתוכה. ר' יוחנן (קמב.).

1. אם הם פירות רטובים, כגון: תאנים וענבים, **יטול אותה כמו שהיא**; שאם ינער הפירות מתוכה, יפסדו. (הפסד, מיקל).
  2. אבל אם הם פירות שאינם נפסדים, **ינערם** וינער גם האבן עמהם ולא יטלנה עמהם. (חיוב לנער).
- א) וה"מ כשא"צ אלא לפירות או לכלכלה; אבל אם היה **צריך למקום הכלכלה**, מטלטלה כמות שהיא. (צריך מקומו, מיקל).

ב. **במקום הפסד**: יכול ליתלנו כמות שהיא עם האבן - מג"א (ד'), מ"ב (ט').

1. כמות שהיא. אף שיש אבן בתוכה דנעשית הכלכלה **בסיס לאיסור ולהיתר**.

(א) ביאור המ"ב: וההיתר חשוב יותר ובטל האיסור לגבה והוי כאלו אינו בסיס רק להיתר ט"ז (סשי"א ה'). ואע"ג דממילא מיטלטל גם האבן, שרי לטלטל הכלכלה **ולהגיע למקום שירצה**.

2. ואין צריך ללקט הפירות מתוך הסל בידו, פן יפלו לארץ. אבל אם מונחים בסלים קטנים תוך הכלכלה יטלם בידו. [תוס'].]

ג. חיוב לנער: אם הם פירות שאינם נפסדים.

1. מ"ב (י'): כיון שיוכל באיזה עצה לתקן שלא יטלטל האבן לא הקילו בזה אף שהוא בסיס לאיסור ולהיתר. וכן אם יכול לנער האבן לבד מתוך הכלכלה ולהשליכו ג"כ מחוייב בזה וכמבואר בסי' ש"י.
2. מ"ב (יא'): ואח"כ יחזור ויניחם לתוך הכלכלה אם רוצה להגיעם לשלחן. **ואך יזהר** שלא יתפזרו אחת הנה ואחת הנה דאל"ה אסור ללקט אותם ולהניחם אח"כ בתוך הכלכלה משום עובדא דחול וכמבואר בסי' של"ה [תו"ש].

ד. **צריך למקום הכלכלה**: יכול ליתלנו כמות שהיא עם האבן.

1. מ"ב (י"ב): דאז א"א לנער דשמא יפול האבן למקום שצריך אליו לכך יכול ליתלנו כמות שהיא עם האבן ולטלטלה **עד מקום שירצה** וינער אותה שם או יניחנה כמות שהיא.

ד] סעיף ד' - רק בסיס לאיסור.

א. מחבר: **שכח** אבן ע"פ חבית, או מעות על הכר. משנה (קמב:).

1. מטה חבית על צדה והאבן נופלת, ומנער הכר והמעות נופלים. (חיוב לנער).
2. אם אינו יכול להטותה במקומה, יכול להגביה כמו שהיא עם האבן למקום אחר להטותה שם כדי שיפול מעליה. (הפסד, מיקל).

ב. ביאור דברים.

1. מ"ב (י"ג): שכח אבן וכו'. דבמניח בכונה ע"פ החבית הרי החבית גופא מוקצה ואסור להטותה דנעשית בסיס להאבן וכדלקמיה.

2. מ"ב (י"ד): על צדה. מיירי שצריך ליקח היין שבתוכה וכו' לשכב עליו, התירו ע"י ניעור. אבל אם אינו צריך להם רק שחושש משום פסידת המוקצה גופא, ניעור אסור, מג"א (ד').
- א) שעה"צ (י"ז): ואם עיקר הטלטול בשביל דבר ההיתר, אי איכא הפסד במוקצה ע"י הניעור, אין צריך לנער. מג"א, ב"ח.
- ב) מ"ב (י"ד): ואם מטה החבית והכר בגופו ולא בידו מותר אפי' באופן זה. שעה"צ (י"ח), אפי' לצורך דבר האסור מותר.
3. מ"ב (ט"ו): והמעות נופלים. ויכול לטלטל אח"כ הכר כיון שנסתלק ממנו המוקצה. ומ"מ מותר ללמוד בשבת על השלחן אפי' בעוד שיש עליו מעות או שאר דבר מוקצה מצד אחר, דאע"ג דדרך לנענע עם למודו מ"מ לא הוי פסיק רישא [מהרי"ל].
- א) שעה"צ (י"ט): מיירי באופן הניעור של המעות לא הוי הפסד לו, ולכך אם היה זה פס"ר היה אסור משום דאפשר לנער לארץ, אבל אם יהיה לו הפסד, אף פס"ר שרי, וכמו לענין חבית כשהיתה עומדת בין החביות. [משמע מכאן שפס"ר בדרבנן אסור].
4. מ"ב (ט"ז): בענין שאינו יכול וכו'. שחושש שלא יפול על החבית וישברם.
5. מ"ב (י"ז): יכול להגביה וכו'. דהרי הוא רק טלטול מן הצד כיון שאינו מטלטל המוקצה להדיא רק עם ההיתר וכונתו ג"כ בשביל שהוא צריך להיתר וכו' ודבר זה שרי כדלקמן בשי"א ס"ח ואפ"ה ברישא כשהיה אפשר לו בניעור צריך ניעור דוקא.
6. בה"ל (ד"ה יכול): יכול להגביה כמו שהיא וכו'. ואם מותר לישא אותה עם האבן עד מקום שהוא רוצה לפנותה או רק לסלקה מבין החביות עי' רע"א [שמשופק].

ג. מחבר: ואם הניחם עליה מדעתו, ע"ד שישארו שם בכניסת השבת, אסור להטות ולנער.

1. מ"ב (י"ט): בכניסת השבת. היינו כל זמן בין השמשות.
2. מ"ב (כ'): אסור להטות ולנער. דנעשה החבית והכר בסיס להמוקצה שעליהם והם גופא מוקצה.
3. בה"ל (ד"ה ואם): דאיתא בראשונים והסכימו הרבה אחרונים דאפי' יש בתוך החבית יין לא אמרינן דנעשה החבית בסיס לאיסור ולהיתר, והטעם משום דפי החבית מלמעלה לא נעשה בסיס כ"א להאבן שמונח עליה.

ד. הניחם מדעתו ע"ד שישארו רק בכניסת שבת - יש מקילים [ר"ת, בעל התרומה, ועוד]. ויש מחמירים [רש"י].

1. מחבר: אסור להטות ולנער. וי"א מותר להטות ולנער בשבת; ולא אסרו אלא במניחם ע"ד שישארו שם כל השבת.
2. ט"ז (א'): צ"ע החילוק בין בנר שהדליקו בשבת שאסור לצורך גופו ומקומו, ולהתיר במפה עליונה שהנרות עומדים עליה בה"ש.
3. מג"א (ז'), מ"ב (כ"א): במקום פסידה יש להקל. ב"ח.
4. בה"ל (ד"ה כדי): כדי שיטלם בשבת. עי' רע"א בשם תוס', דלא הוי כשוכח גמור, דשם בצריך למקום החבית והכר מותר אפי' להגביה ממש עם דבר המוקצה, משא"כ בזה אינו מותר בכל גווני רק הניעור בלבד. [חצי בסיס].

ה. שיטת ס' התרומה.

1. מ"ב (כ"א): וי"א דאפי' וכו'. אפי' לדעה זו מסתברא דדוקא כשחשב בהדיא לסלק אח"כ המוקצה בשבת [ע"י ניעור או ע"י א"י] או דבר שדרכו בכך לסלק המוקצה אח"כ אבל אם חשב בסתמא שיהיה מונח עליו המוקצה בשבת לכו"ע נעשה בסיס.
2. מ"ב (כ"ב): בכניסת השבת. וה"ה אפי' אם חשב שיהיה מונח עליו כל היום עד איזה זמן קודם שקיעת החמה ואח"כ לסלקם, ואם נמלך אח"כ לסלק המוקצה מקודם מותר לנער דכיון דאינו על כל יום השבת לא חל שם בסיס כלל. אבל אם חשב לסלק בין השמשות הוי כמי שחשב על כל היום דביה"ש ספק לילה [פמ"ג].

ו. דרך אקראי: כמו שרגילין להשים בתיבה חפצים אלו על אלו, מפני שאין לו ריוח לפנות לכל חפץ מקום בשולי התיבה.

1. תרה"ד, ט"ז (א') - דינו כמניח. שעה"צ (כ"ד).
2. מג"א (ו'), בית מאיר, גר"ז, עי' מור וקציעה - דינו כשכח. שעה"צ (כ"ד).
3. מ"ב (י"ח): במקום הצורך יש להקל. ומ"מ התיבה גופא לכו"ע הוי בסיס לדבר איסור, אם המוקצה חשוב יותר, ואסור לטלטלה, שדעתו היה שמונח המוקצה בתיבה. ח"א.

ז. מפה עליונה.

1. ט"ז (א'): דינו כמניח. וצ"ע.
2. שעה"צ (כ"ד): הפמ"ג מפרש שהמפה עליונה אסור במקום העמדת המנורה, ובלבושי שרד משמע דט"ז מחמיר בכל המפה.
- א) ובמפה עליונה בודאי אין להחמיר [חוץ שהוא בסיס באקראי, עי' לעיל], דלא נעשית בסיס אלא לכסות השולחן, והנר שהניח עליה לא להניחו על המפה נתכוון אלא להאיר על השולחן. [ע"פ רש"י מט.].

ח. ערב שבת: וסתם דעת.

1. י"א דינו כמניח, תרה"ד. י"א דינו כשכח, ב"י (ד').
- א) עי' מ"ב (י"ח, שעה"צ כ'): מלשון הרמב"ם משמע יותר כדעת מהרא"י, דסתמא [לא] מהני על כל פנים בערב שבת.
2. אבל אם הניחם בכוונה בשאר ימות החול ולא היה דעתו שישארו שם בשבת, ואח"כ שכחם, לכו"ע מקרי שוכח. עי' שעה"צ (כ').

ט. קינה של תרנגולת: ויש שם ביצה שיש בה אפרוח.

1. מג"א (ו'), מ"ב (י"ח): שאותה ביצה אסורה בטלטול אף שלא ידע מבע"י שיהיה שם הביצה מ"מ כיון שדרך הוא בכך הוי כמניח ונעשה הקינה בסיס להביצה. וכן בכ"מ כיוצא בזה בדבר שדרכו להיות המוקצה עליו בודאי הוי כמניח.

י. רמ"א: אפי' נטל האיסור משם, אסור לטלטל, דמאחר שנעשה בסיס לדבר האסור למקצת השבת, אסור כל השבת; וכן בכל מוקצה.

1. ט"ז (ב), מ"ב (כ"ג): אפי' נטל וכו'. קאי גם אדעה ראשונה דאפי' לא הניחו אלא לכניסת שבת וניטל אח"כ מ"מ אסור כל השבת.
2. מ"ב (כ"ד): וכן בכל מוקצה. כגון גרוגרות וצמוקים שנתייבשו בשבת ונעשו ראויים לאכילה אפ"ה הוו מוקצה לכל השבת כיון דאתקצאי לביה"ש.

יא. רמ"א: הניח **דבר מוקצה על של חבירו**, לא אמרינן דנעשה בסיס לדבר האסור, דאין אדם אוסר של חבירו שלא מדעתו (או"ז).

1. מ"ב (כ"ה): דבר מוקצה וכו'. ואפי' אם הדבר מוקצה הוא ג"כ של חבירו.
2. מ"ב (כ"ו): לא אמרינן וכו'. היינו דמותר לטלטל הכלי כשצריך לה אחר שינער המוקצה ממנה.
3. מ"ב (כ"ז): שלא מדעתו. **אך אם עשה כן לטובת חבירו** ומן הסתם ניחא ליה בזה כגון שנטל ראובן כלי והעמידו מבע"י תחת הנר בבית שמעון כדי שיפול הנר לתוכו ולא תהיה דליקה ונפל הנר לתוכו קודם ביה"ש והיה בתוכו עד אחר ביה"ש נעשית הכלי בסיס להנר ואסור לטלטלה כל השבת אף לאחר שנסתלק הנר כ"כ הרבה אחרונים [מג"א (ח), תו"ש, גר"ז, ח"א].
- א) **ובדה"ח** מצדד דאם היה בדעתו לסלק אח"כ המוקצה בשבת נוכל לצרף בזה דעת הי"א הנ"ל דבזה לא מקרי בסיס כלל.

ה) סעיף ה' - **שכח**: וצריך מקומו.

- א. מחבר: הא דלא שרי אלא להטות ולנער, דוקא בצריך לגוף החבית והכר; אבל אם צריך למקום החבית והכר ולא הספיק לו הטייה והניעור, יכול לטלטלם עם האבן ועם המעות שעליהם לפנות מקומם.
1. מג"א (ט), מ"ב (כ"ח): הא דלא שרי וכו'. אשוכח קאי **דבמניח** הרי החבית גופא נעשית בסיס ומוקצה הוא.
  2. מ"ב (כ"ט): ולא הספיק לו וכו'. דצריך שיהיה לו אותו המקום פנוי לגמרי.

בסיס

סימן ש"י

א) סעיף א' - **מוקצה מחמת מיאוס**.

- א. מחבר: עץ שתולין בו דגים, אע"פ שהוא מאוס, מותר לטלטלו דקי"ל במוקצה מחמת מיאוס כרבי שמעון, דשרי.
1. ט"ז (א), מ"ב (א): עץ זה הוי כלי כיון שמיוחד לתלות דגים אלא מאיס דריחו רע, ולר"י מוקצה מחמת מיאוס, וקי"ל כר"ש דשרי.
  2. בה"ל (סעי' א), עי' הבה"ל סי' רע"ט סעי' ו'): מסתפק אם דוקא לצורך גופו או מקומו, או אפי' מחמה לצל. פמ"ג.

ב. מחלוקת ר"ש ור"י.

1. מוקצה מחמת מיאוס: פסק כר"ש, שאינו מוקצה - **מחבר** (סעי' א').
2. דחייה בידים, וחזי לאכילה: פסק כר"ש, שאינו מוקצה - **מחבר** (סעי' ב').
3. מיגו דאתקצאי, האם אמרינן יושב ומצפה: **פסק כרבי יהודה**, שהוא מוקצה - **טור** (סעי' ב'), **ט"ז** (א').
4. י"א מטה שיחדה למעות - עי' סעי' ז'.

ג. האופנים שמודה ר' שמעון.

1. מוקצה מחמת גופו, דבר שאין עליו תורת כלי: מודה ר"ש שאינו ראוי לשבת כלל - **ב"י**, **ט"ז** (א), **מ"ב** (ב').
2. גרוגרות וצמוקים, בזמן דאיכא תרת: דחינהו בידים ולא חזו, הוי מוקצה - **מחבר** (ב').
3. מוקצה מחמת חסרון כיס: מודה ר"ש שהוא כמו מוקצה מחמת גופו, שאינו ראוי לשבת כלל - **טור** (סעי' ב'), **מ"ב** (ב').
4. כלי שמלאכתו לאיסור, אסור לטלטלו מחמה לצל: מודה ר"ש - **ב"י** (ב'), **ט"ז** (א').
5. אינו יושב ומצפה, אמרינן מיגו דאיכא - **ב"י** (ב').
6. מחובר מבעוד יום: מודה ר"ש - **ב"י** (ב'), **מ"ב** (ג'), י"ב).
7. מחוסר צידה: מודה ר"ש - **ב"י** (ב'), **מ"ב** (י"ב).
8. בסיס לדבר האסור בזמן האסור: מודה ר"ש - **ב"י** (ב'), **ט"ז** (א').

ב) סעיף ב' - **אוכלים**.

א. מחבר: אין שום אוכל תלוש הראוי לאכילה מוקצה לשבת.

1. דתמרים ושקדים ושאר פירות העומדים לסחורה, מותר לאכול מהם בשבת.
- א) **מ"ב** (ד'): לסחורה. דאע"ג דעומדים לסחורה, דעתו עליהם לאכול מהם כשירצה.
2. ואפי' חטים שזרעם בקרקע ועדיין לא השרישו.
- א) **מג"א** (א): חטין שזרען. ול"ד לנר שכבה בסי' רע"ט דהתם כיון דאתקצאי לב"ה אתקצאי לכולי יומא.
- ב) **מ"ב** (ו'): בקרקע. מאירי כ' דדוקא כשלא היו הזרעים עדיין מכוסין בעפר (עי' סי' ש"א מ"ב ס"ק כ"ז).
- ג) **מ"ב** (ז'): לא השרישו. דאי השרישו היה חייב משום עוקר דבר מגידולו.
3. וביצים שתחת התרנגולת, מותר לטלטלן.
- א) **מ"ב** (ח'): וביצים שתחת התרנגולת. ר"ל שהושיב התרנגולת על הביצים מבע"י כדי לגדל אפרוחים.
- ב) **מ"ב** (ה'): ואפי' חטין שזרען וכו' וביצים וכו'. ר"ל דאע"ג דדחינהו בידים מלהשתמש בהן מ"מ **כיון דחזיין ללקטן** ולאכול לא הוו מוקצה דלכשיהיו מוקצה בעינן שני פרטים דחינהו בידים ולא חזו וכמש"כ בסוף הסעי'.

4. וכן תמרים הלקוטים קודם בישולן וכונסין אותם בסלים והם מתבשלים מאלהן, מותר לאכול מהם קודם בישולן.
(א) מ"ב (ט'): קודם בישולן. דאפי' כשהכניסו בסלים עדיין איכא דאכיל להו הכי, משא"כ בגרוגרות וצמוקין כשהניחן ליבשן ונשתהו מעט שוב אינן ראויין לאכילה עד שיתייבשו ובודאי הסיח דעתו מהם.

ב. מחבר: אבל גרוגרות וצמוקים שמניחים אותם במוקצה לייבשן, אסורין בשבת משום מוקצה, שהן מסריחות קודם שיתייבשו, דכיון שידוע שסריחתן הסיח דעתו מהם וכיון דאיכא תרתי; דחינהו בידים, ולא חזו, הוי מוקצה.

1. מ"ב (ט'): איתא בגמ' דדוקא גרוגרות וצמוקין אבל שארי פירות שהעלה לגג ליבשן אין בהם משום מוקצה דהם חזיין לאכילה אף קודם שיתייבשו. [עי' מ"ב י"ט, ושעה"צ ט"ז].
2. מ"ב (י'): במוקצה. רחבה שאחורי הבתים קרוי מוקצה. ואפי' היה אוכל מן הענבים עד שחשכה והותר והניחן במוקצה או העלן לגג ליבשן לעשות אותן צמוקין אפ"ה שם מוקצה עליהן [גמ'] דהשתא כיון דהניחן לייבשן אסח דעתיה מיניהו.
3. מ"ב (י"א): הוי מוקצה. היינו אפי' בטלטול אסורין דהרי הן כאבנים ועפר.

ג. חפץ של נכרי.

1. רמ"א: י"א דאין הכנה שייך בשל אינו יהודי, ואפי' גרוגרות וצמוקים שבידו מותרים. (כל בו).
(א) בה"ל (ד"ה י"א): י"א דאין הכנה שייך וכו'. עי' בא"ר שכתב דאפשר דגם דעה ראשונה סוברת כן.
2. מ"ב (י"ב): ר"ל דבר שהוא אסור בישראל משום דאתקצאי בין השמשות ולא הוזמן מבע"י בא"י לא שייך זה. דאין הא"י מקצה מדעתו כלום וכיון שהוא מוכן לאיש אחד מוכן לכל. וכ"כ המג"א (ב').
3. מחמיר: שבעצם אינו ראוי, ולא תלוי במחשבה.
(א) דבר דאסור בבין השמשות משום מחובר, ותלשו הא"י - ט"ז (ב'), מ"ב (י"ב).
(ב) מחוסר צידה, וצדו בשבת - מ"ב (י"ב).
(ג) איסור נולד - מ"ב (י"ב).
(ד) מוקצה מחמת גופו: כמו עצים ואבנים - שעה"צ (י').
(ה) דחיין בידים ולא חזי: כמו גרוגרות וצמוחים - מ"ב (י"ג), שעה"צ י', בה"ל ד"ה י"א, אי לא חזו לגמרי דקי"ל דאפי' הזמנה לא מהני בישראל בזה אין נ"מ בין ישראל לא"י.
4. מיקל: שתלוי במחשבה.
(א) חזי ולא חזי: גרוגרות וצמוחים - מ"ב (י"ג), שעה"צ י', עי' בה"ל ד"ה י"ש.
(ב) מיגו דאיתקצאי: בסיס לדבר האסור בנכרי - בה"ל (ד"ה בשל), אא"כ שהדליק הא"י לצורך ישראל דאז נעשה בסיס לכל השבת.

ג. סעיף ג' - אין מוקצה לחצי שבת.

- א. מחבר: בין באיסור אכילה בין באיסור טלטול כל דבר שהיה ראוי בין השמשות, אם אירע בו דבר שנתקלקל בו ביום וחזר ונתקן בו ביום, חזר להיותו; אבל דבר שהוקצה בין השמשות, אסור כל היום.
1. מ"ב (י"ד): בין באיסור אכילה וכו'. הוי רבואת טפי ברישא לענין איסור אכילה ור"ל דלא מיבעיא לענין טלטול בעלמא בודאי אמרינן דאין מוקצה לחצי שבת ומותר לטלטלו אחר שנסתלק מעליו שם מוקצה אלא אפי' לאכלו מותר.
  2. מ"ב (ט"ו): אם אירע בו דבר וכו'. כגון שירדו גשמים על הצמוקים ונתפחו עד שאינן ראויין לאכילה ואח"כ שזפתן השמש ונתיבשו עד שנעשו ראויין חזר להיותו והטעם דאין שייך שם מוקצה לחצי שבת כיון שביה"ש היה ראוי. וכ"כ הט"ז (ג').
  3. מ"ב (ט"ז): עיקר הכנה מבעוד יום בעי, כדכתיב והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו.

ב. סכין של מילה: מ"ב (ס"ק ט"ו).

1. מותר לטלטל אחר המילה, ראוי לעשות בו תשמיש המותר, אלא שהוא מכינו למול בו, ואין מוקצה לחצי שבת - מהרש"ל.
  2. חולק: דבין השמשות לא היה ראוי לטלטול, מצד מוקצה מחמת חסרון כיס, אלא יצניעו באותו חדר שהוא מל שם - ט"ז (ג').
  3. מסכים עמו: אך שיש להחמיר שבעוד שהאיזמל בידו לא יניחנו מידו עד שיניחנו במקום המשתמר או שיוליכנו לביתו, דכל מוקצה שהוא בידו מטלטלו לאיזה מקום שירצה וכדלעיל בסי' ש"ח ס"ג - מג"א (סי' של"א).
- (א) ואם הוא ג"כ פורע וצריך להניח האיזמל מידו: כתב הא"ר שיקבל אחר מידו והוא יוליכנו שם למקום המשתמר.
(ב) בדעבד אם הניחו מידו ויש חשש שלא יגנב, מצד הא"ר דיש לסמוך על רמ"א וש"ך דסוברים דמותר לטלטלו והביאו החכ"א.

ד. סעיף ד' - מוקצה מחמת חסרון ידיעה.

- א. מחבר: גרוגרות וצמוקים שהיו מוקצים וכשהגיע בה"ש כבר נתייבשו והם ראויים לאכילה, אע"פ שלא ידעו הבעלים באותה שעה שנתייבשו, ואח"כ נודע להם שבה"ש כבר היו יבשים, מותר.
1. מ"ב (י"ז): ר"ל והו"א דמחמת זה חל עליהו שם מוקצה, דהוקצה מדעתם אלו הפירות בשבת זו. קמ"ל דלא אמרינן הכי דהרי הוא לא הסיח דעתו מהם אלא כדי שיתייבשו והרי כבר נתיבש והוכן מבע"י. רש"י.

ה. סעיף ה' - חזו ולא חזו.

- א. מחבר: גרוגרות וצמוקים דחזו ולא חזו, דאיכא אינשי דאכלי ליה ואיכא דלא אכלי ליה, אי אזמניה, נפיק ליה מתורת מוקצה; ואי לא, לא. אבל אם אינם ראויים והזמינם, הזמנה לאו מלתא היא.
1. מ"ב (י"ח): דחזו ולא חזו. היינו שנתיבשו קצת על הגג מבעוד יום.

2. מ"ב (י"ט): לאו מילתא היא. דהרי הם כאבנים ועפר.

ב. גמרו בידי אדם.

1. מ"ב (י"ט): כתבו הפוסקים אימתי אמרינן דאתקצאי לבין השמשות דוקא דברים שגמרו בידי שמים כגון גרוגרות דאין נגמרינן אלא ע"י חום החמה ושמא יהיה יום ענן בשבת ואסח דעתיה מנייהו.
(א) אבל דבר שנגמר בידי אדם כגון תמרים שנתן עליהם מים בע"ש אף דבודאי אינם ראויים בבין השמשות לא התמרים ולא המים דהא לא קלטו טעם התמרים שיהו ראויין לשותיה וגם התמרים לע"ע לא חזיין אפ"ה לא אסח דעתיה מנייהו על יום השבת שיהא מוקצה מחמת זה דהא בידו להשהותן עד למחר שיקלטו טעם התמרים. וכ"כ ה"ט"ז (ד').

ו] סעיף ו' - ביטול כלי מהיכנו.

א. מחבר: כל דבר שאסור לטלטלו, אסור ליתן תחתיו כלי כדי שיפול לתוכו, מפני שאוסר הכלי בטלטול ונמצא מבטל כלי מהיכנו.
1. מ"ב (כ'): ונמצא מבטל וכו'. והוי כסותר הכלי [טור].

ב. מחבר: אבל מותר לכפות עליו כלי.

1. מ"ב (כ"א): אבל מותר לכפות. היינו דלא כר' יצחק דס"ל דאסור לטלטל שום כלי אלא בשביל דבר המותר לטלטל.

ג. מחבר: ובלבד שלא יגע בו - קשה: דמותר ליגע במוקצה כדלעיל בסי' ש"ח ס"ג.

3. ט"ז (ה'), מג"א (ג'): י"ל היינו כשהנגיעה היא לצורך דבר המותר, אבל הכא הנגיעה היא לצורך דבר המוקצה. תרה"ד.

4. מ"ב (כ"ב): י"ל הכא אביצה קאי וכדי שלא ינענע אותה, אבל דבר שאינו מתנדנד שרי. [בה"ג והגר"א ודה"ח, ודלא כמ"א וט"ז].

ז] סעיף ז' - מטה שיש עליה מעות.

א. מחבר: מטה שיש עליה מעות, או אפי' אין עליה עתה והיה עליה ביה"ש, אסור לטלטלה דמגו דאתקצאי לביה"ש אתקצאי לכולי יומא.
1. רמ"א: ואפי' לצורך גופו או לצורך מקומו (ב"י). מחבר: וה"ה לכל דבר היתר שמונח עליו איסור.

2. בה"ל (ד"ה מטה): מטה שיש עליה. משמע אפי' לא היו המעות עליה ביה"ש אסור לטלטלה בעודן עליה ומשכחת לה שהניחן א"י או תינוק המעות בשבת לדעת ישראל [תוס']. וכ"כ המג"א (ד').

(א) אם מותר לנער אז המעות מעליה, עי' במג"א (סי' ש"ח סק"נ). ועי' בסי' רס"ה במג"א משמע שדעתו נוטה דלא נעשה בסיס, כיון שלא היו עליה בין השמשות ומותר לנער.

3. ט"ז (ו'), מ"ב (כ"ג), עי' מג"א (ד'): והיה עליה ביה"ש. ומיירי שהניח, דאי בשכח הלא אף בעודן המעות עליה מותר לנערן.

4. מ"ב (כ"ד): ואפי' לצורך גופו. דדין הבסיס כאותו המוקצה שעליו, וכיון דמעות הוי אסור אפי' לצורך גופו ומקומו, גם המטה.

ב. מחבר: אין עליה מעות וגם לא היה עליה ביה"ש, מותר לטלטלה אפי' יחדה למעות והניחם עליה מבע"י, כיון שסילקן קודם ביה"ש.

1. רמ"א: ויש אוסרינן בייחוד לכך והניח בהם אע"פ שסילקן מבע"י. ולכן אסור לטלטל כיס של מעות אע"פ שהוציא המעות מבע"י.

2. מ"ב (כ"ה, כ"ז): וי"א בייחוד לכך. דהוא גריע משאר כלי שמלאכתו לאיסור כיון שיחדה בהדיא לזה מסתמא מקפיד שלא להשתמש בה תשמיש אחר. וע"כ דינה כמוקצה מחמת חסרון כיס. ואפי' לצורך גופו ומקומו אסור. מג"א (ה'), פרישה, גר"א. דלא כרמ"א.

(א) מ"מ אם לא הניח בה עדיין מעות כלל רק ביחוד בעלמא אין שם מוקצה עלה דהזמנה לאו מילתא היא.

3. מ"ב (כ"ז, כ"ח): כשאין דרכו להקפיד להניח דברים אחרים, איננו מוקצה מחמת חסרון כיס, רק כלי שמלאכתו לאיסור. א"ר, ב"מ.
(א) שעה"צ (י"ט): והב"מ הקיל עוד ביותר מזה, שכתב שם דמחמת חסרון כיס נקרא כל שדרך להקפיד "ולייחד לו מקום".

4. בה"ל: והניחם עליה מבע"י וכו'. היה יכול להשמיענו יותר רבותא דאפי' הניחם עליה בשבת ואח"כ סילקם ממנה כיון שלא היו עליה בין השמשות אף שמיוחדת היתה למעות ג"כ שרי אלא דנקט לשון זה לאפוקי האוסרים [הרמ"א].

ג. רמ"א: ואם עשה בו מעשה שפתחו מלמטה וסלקו מן היחוד, וכן נוהגין. מיהו לצורך גופו או לצורך מקומו, מותר.

1. מ"ב (כ"ו): אא"כ עשה וכו'. דמעשה זו מבטל המחשבה דיחוד והמעשה שעשה בה מעיקרא שהניח בה מעות. [הגר"א].

ד. סיכום: מטה שיחדה למעות.

1. כמו כלי שמלאכתו להיתר: שמותר מחמה לצל - מחבר.

2. כמו כלי שמלאכתו לאיסור: שמותר לצורך גופו ומקומו ואסור מחמה לצל - רמ"א.

3. כמו חסרון כיס: שאסור לצורך גופו ומקומו - פרישה, מג"א, א"ר, גר"א, בית מאיר, מ"ב.

4. אם אינו מקפיד: דינו כסתם כלי שמלאכתו לאיסור, ושרי לצורך גופו או מקומו - לכו"ע (ולפי המחבר הוא כלי היתר).

ה. רמ"א: וכן בכיס התפור בבגד, הואיל ועיקר הבגד עומד ללבוש, אם הוציא המעות משם, מותר ללבוש הבגד, דהכיס בטל אצלו.

1. מג"א (ו'), מ"ב (כ"ח, שעה"צ כ'): וקשה דבלא"ה שרי ללבוש דהא לצורך גופו שרי [לפי שיטת הרמ"א הנ"ל].

(א) י"ל: שמותר לצאת בו אפי' לר"ה, ולא אמרינן דהכיס הוי משאוי.

(ב) אפי' אם נסבור למעלה דאף לצורך גופו ומקומו אסור, הכא שרי ליתן בתוך הכיס וליטול ממנו דהא חזינן דלא קפיד עלייהו בחול להניח בו גם דברים אחרים.

- ו. רמ"א: כיס התפור בבגד, ושכח בו מעות, מותר לטלטל הבגד, דלא אמרינן דכל הבגד נעשה בסיס למעות הואיל ואין המעות על עיקר הבגד; אבל אין ללבושו בשבת, דחיישינן שמא יצא בו.
1. מ"ב (כ"ט): כונתו לברר לנו דהואיל ויש עדיין מעות בהכיס **אסור ללבושו** שמא ישכח ויצא וכדמסיים לבסוף ורק לטלטל מותר.
2. אפי' אם הניח מעות **בכוון** מבע"י, דהכיס נעשה בסיס להמעות, מ"מ מותר לטלטל הבגד, הואיל ואינם על עיקר הבגד. עי' שעה"צ.

- ז. **כיס: יש ג' ציורים** - פיו לבד תפור, תפור לארכו הבגד, קשור.
1. פיו לבד תפור (independent pocket) [**אינו נשמטת**] כמו כיס של המכנסיים, (pants) - רק הכיס מוקצה, ואסור ללבושו שמא ישכח ויצא, או להכניס ידו בהכיס אפי' לאחר שהוסרו המוקצה [כשמניח] - רמ"א, מג"א (ז'), מ"ב (כ"ט, ל"א).
- א) מ"ב (כ"ט, ל'): יראה **לנער לכתחילה**. כיון שי"א אם אפשר בניעור, צריך לנער, מג"א (ז'), בשם הרמב"ם. הגם יש חולקים, שעה"צ (כ"ז) בשם רע"א בשם תוס' והרשב"א, כסתמת השו"ע.
2. תפור לאורכו הבגד (patch pocket) כמו כיס של החולצה, (shirt): הבגד בסיס - מג"א (ז'), מ"ב (ל').
- א) מג"א (ז'), מ"ב (ל', ל"א): לכו"ע צריך לנער, אם אפשר בניעור [בשכח, אבל במניח אסור לטלטל].
3. קשור, [**כמו נשמטת**] (לכאורה כמו פלאפון (cellphone) שתלוי על גבי חגורה (belt), שחגורה הוא בתוך המכנסיים) - אסור לטלטל גם המכנסים [במניח] - מג"א (ז'), מ"ב (ל"א).

- ח. מג"א (ז'), מ"ב (ל"א): וכן כשיש מעות תוך תיבה שבשלחן, אא"כ יש עליו גם דבר המותר.
1. אינו נשמטת: אם עשוי בענין שא"א להוציאו לגמרי מן השלחן, וע"כ נתבטל לעיקר השלחן - רק המגירה בסיס, ולא השולחן.
2. נשמטת: אם התיבה יכולין להוציאו לגמרי מהשלחן, וא"כ כל אחד כלי בפ"ע ולא נתבטל לגבי השלחן - אסור לטלטל **גם** השולחן. (א) יש היתר חשוב יותר על שולחן, ואיסור בתוך המגירה - יכול לטלטל **השולחן**. ולטלטל המגירה יש להסתפק, שעה"צ [כ"ח]. (ב) אם שכח ליטלם מע"ש, צריך מדינא נייעור מתחלה.
3. דוקא כשהתיבה שבשלחן **הוא מיוחד** תמיד לדבר מוקצה. אבל כשהתיבה התלויה בשלחן עשויה תמיד להניח בה דבר היתר ואירע שהניח בה רק מעות. אע"ג דהמגירה ודאי אסור לטלטל, אבל מותר לטלטל השלחן שהרי גם המגירה הוא בעצם כלי שמלאכתו להיתר, וא"כ נעשה השלחן בסיס לאיסור ולהיתר. וצ"ע. ת"א.

ט. מ"ב (ל"א): אך אם יש בתוכם רק **איזה פרוטות** בטלים לגבי הבגד והשלחן דאין אדם מבטל בגדו ושלחנו בשביל זה. ת"א.

ח' סעיף ח' - כלי שיש עליו דבר האסור ודבר המותר.

- א. מחבר: כשדבר המותר [שיש עליה אפר מבעוד יום] חשוב מדבר האסור [שבריי עצים] מותר לטלטלו. **אבל אם דבר האסור חשוב יותר** מדבר המותר, בטל אצלו ואסור לטלטלו.
1. מג"א (ח'), מ"ב (ל"ב): אם הוסק בשבת דאסור לכו"ע משום נולד דמעיקרא עצים והשתא אפר. ואם נתערב אפר המותר באפר האסור והאיסור לא ניכר קודם שנתערב בטל ברוב. דאי היה ניכר קי"ל דדשיל"מ אפי' באלף לא בטל ומוקצה יש לה מתירין בערב.
2. מ"ב (ל"ב): מים הנוטפין מן האילנות בניסן אסורין ג"כ משום נולד ואפי' יש כבר כלי עם מים מע"ש שנוטף לתוכו אפ"ה אסור ולא אמרינן בזה דבטל דהא טיפה הנוטפת היתה ניכר קודם שנתערב בהמים וקי"ל דדבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטל. ת"א.
3. מ"ב (ל"ג): חשוב מדבר האסור. **ואם שניהם שוין אסור**, בין ששניהן חשובין או אינם לשוין. שעה"צ (ל') בשם ת"א.
4. מג"א (ט'), מ"ב (ל"ג): אם לכל העולם ההיתר חשוב יותר ולדידיה אינו חשוב **אזלינן בתר דידיה** וה"ה איפכא.
- ב. מחבר: וטעם היתר טלטול זה משום דלא אפשר למינקט קיטמא לחודיה אפי' אי שדי ליה מהמחתה, או אם צריך למקום המחתה.
1. ט"ז (ז'): אפי' אי שדי ליה מהמחתה. **ודוקא** אם צריך לאפרו או אם צריך למקום המחתה כנ"ל.
2. מג"א (י'), מ"ב (ל"ד): דלא אפשר למנקט. **משום דשברי עצים קטנים** או פחמין קטנים שא"א ליטול האפר מבלעדם [משא"כ סי' ש"ט ס"ג אמרינן בפירות המונחים עם אבן בסל ...]. ב"י.
- א) מג"א (י'): היכי דהטריחא מרובה ג"כ לא צריך לנער. אבל השעה"צ (ל"ג) חולק עליו.
3. מ"ב (ל"ה): למקום המחתה. דאז א"א לנער דיפול למקום שצריך אליו לכן מטלטלה כולה ביחד.
4. מג"א (י"א), מ"ב (ל"ו): ינער האפר וכו'. ואי איכא הפסד בניעור א"צ לנער. ב"ח.

ג. מחבר: ואם אינו צריך אלא לגוף המחתה, לא יטלטלנה כמו שהיא, אלא ינער האפר ושברי העצים במקומם ויטול המחתה.

1. רמ"א: וכן אם יוכל לנער האיסור לחוד, ינערנו ולא יטלטלנו עם ההיתר.

ד. רמ"א: כ"ז מיירי כשהיה ההיתר עם האיסור מבעוד יום; אבל אם היה האיסור עליו לבד, לא מהני מה שהניח אצלו ההיתר בשבת.

1. ט"ז (ח), מ"ב (ל"ז): האיסור עליו לבד. ר"ל בביה"ש ע"כ לא מהני הנחת ההיתר אצלו דאפי' אם היה ניטל האיסור משם ג"כ אסור כיון דאתקצאי לבין השמשות. **אבל אם בשבת הונח עליו דבר איסור** הואיל וביה"ש לא אתקצאי הו"ל מוקצה לחצי שבת וקי"ל דאין מוקצה לחצי שבת **אלא כל זמן** שהאיסור מונח עליו **אסור בטלטול** ע"כ מותר להניח עליו דבר של היתר החשוב יותר ומטלטל הכל ביחד אם אי אפשר לו לנער האיסור משם.

ט' סעיף ט' - תיבה שיש איסור והיתר.

א. מחבר: תיבה שיש בה דבר המותר לטלטל ומעות, אם המעות אינם עיקר, מותר לטלטלה כמו שהיא ע"פ התנאים שנתבארו במחתה.

דיני מת בשבת

סימן שי"א

א סעיף א' - מת המוטל בדליקה, בחמה. גמ' (מ"ג:).

* **ציור א': מת שמוטל במקום שירא עליו מפני הדליקה.**

א. מחבר: אם יש לו ככר או תינוק מטלטלו על ידיהם.

1. מ"ב (א'): ככר או תינוק. וה"ה שאר חפץ שמותר לטלטל. והטעם, משום דכל מה שאפשר למעבד בקצת היתר טפי עדיף.

2. מג"א (א'), מ"ב (ב'): על ידיהם. והיינו שמניח עליו או אצלו ומטלטלו עמו.

3. מ"ב (ב'): ולא מינכר כ"כ טלטול המוקצה אף שגם המת הוא מוקצה מפני שמטלטל שניהם כאחד. ולא התירו ע"י עצה זו אלא למת בלבד מפני בזיון המת, אבל לא בשאר דבר מוקצה. ע"י ס"ה.

ב. מחבר: ואם אין לו, אם יש לו שתי מטות מטלטלו ע"י שיהפכנו ממטה למטה **דהוי טלטול מן הצד.**

1. מ"ב (ג'): מן הצד. ואע"ג דטלטול מן הצד שמיה טלטול כשמוטלו לצורך דבר המוקצה, לקמן ס"ח. מ"מ בדליקה התירו מטעם דאדם בהול על מתו ואי לא שרית ליה אתי לכבויה.

ג. לענין **טלטול המטה אחר שסילק המת ממנה** - מ"ב (ג').

1. אם היה חי ביה"ש מותר לטלטל אח"כ המטה דלא נעשית בסיס למת כיון דלא אתקצאי ביה"ש.

2. אך אם מת בע"ש הרא"ש אסור והמאור מתיר. מפרש המג"א (ב') שהבעה"מ סובר כיון דאין המטה צריכה למת וכל עצמו אין צריך להטילו אלא ע"ג הקרקע כדתנן 'שומטין הכר מתחתיו' לא נעשה המטה בסיס.

3. ואם היה דעתו מתחלה שיהיה מונח המת עליה כל השבת ואח"כ סלקוהו ממנה לכו"ע נעשית המטה בסיס ואסור לטלטלה [תו"ש].

ד. מחבר: ואם אין לו, מטלטלו טלטול גמור. **וכל זה באותו רשות.**

1. מ"ב (ד'): משמע מזה דלרשות אחר אסור להוציא בכל גווני. מג"א (ג'), דליכא בזיון המת כשנשרף.

2. לבוש: שהוא ט"ס דודאי מותר אפי' לרשות אחר. ט"ז (א').

3. ט"ז (א'): 'וכל זה באותו רשות' ה"פ אפי' באותו רשות צריך לחפש אחר ההיתר שזכר כבר ולא אתי לדיוקי דברשות אחר אסור.

4. מ"ב (ד'): א"נ מילתא דפסיקא דצריך לכתחלה ככר ותינוק הוא דוקא באותו רשות, אבל כשמוציאו לרשות אחר [שהדליקה הוא בכל החצר והוכרח להוציא] לאו מילתא דפסיקא הוא די"א דאדרבה דטוב להוציאו בלא ככר ותינוק כדי למעט באיסור הוצאה.

5. בה"ל (וכל, שעה"צ י"א): א"נ, המחבר חזר מזה לבסוף והחזיק בסעיף ב' את שיטת רש"י לדינא. גר"א.

6. למעשה: בודאי יש להקל, שהרבה אחרונים [לבוש, ב"ח, ט"ז, תו"ש, א"ר, ע"י פמ"ג] ע"פ הראשונים [רש"י, ר"ת, רמב"ן, ר"ן, טור, מרדכי, ועוד] הסכימו להוציא מפני בזיון המת. ולענין אם צריך לזה ככר ותינוק תליא בב' דעות לקמן. מ"ב (ד'), בה"ל (וכל).

* **ציור ב': מת המוטל בחמה.**

ה. מחבר: מטלטלו מחמה לצל באותו רשות ע"י ככר או תינוק.

1. מ"ב (ה'): המוטל בחמה. מיירי **שעדיין** לא הסריח ושחושש פן יסריח ולכך החמיר המחבר דדוקא באותו רשות מותר, ולטעמיה בריש ס"ב. אבל לרמ"א שם [רש"י, טור] גם במוטל בחמה שהוא קרוב להסריח שרי להוציא לרשות אחר, וכ"פ הב"ת להקל.

2. מג"א (ד'): באותו רשות. אבל להוציא לרשות אחר אסור דליכא כבוד המת דיכול לעשות לו תקנה כמ"ש ס"ו ולזה נתכוין רמ"א.

ו. מחבר: ואם אין לו, לא יטלטלנו כלל, אפי' להפכו ממטה למטה, דטלטול מן הצד שמיה טלטול.

1. בה"ל (לא): לא יטלטלנו כלל. ואפי' להמיקל בסמוך להוציאו לכרמלית משום כבוד הבריות, מ"מ לענין טלטול באותו רשות לכו"ע אסור בלא ככר ותינוק משום דהוצאה היכי דהוא מוכרח לזה א"א בענין אחר משא"כ לענין טלטול אפשר לתקוני ע"פ רוב ע"י ככר ותינוק ולכך לא פלוג אפי' היכא דאין לו. וי"א משום דאיסור טלטול חמיר מאיסור הוצאה לכרמלית [תו"ש, פוסקים].

2. מ"ב (ו'): שמיה טלטול. ומטעם זה אסור לדחוף ע"י קנה דבר שהוא מוקצה, ט"ז (ב'). אך אם דחיפתו הוא מפני שצריך להשתמש במקום שמונח בו המוקצה שרי דהוי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר וכדלקמן בס"ח. ע"י סי' ש"ח (קט"ו, ושעה"צ שם צ"ה).

ב סעיף ב' - **להוציא מת שהסריח**. גמ' (צד:).

א. מחבר: מת שהסריח בבית ונמצא מתבזה בין החיים והם מתבזים ממנו. רמ"א: וי"א דאפי' לא הסריח עדיין אלא שקרוב להסריח.

1. מ"ב (ה'): שהב"ח פסק כרמ"א להקל.

2. מג"א (ה'): קרוב להסריח. ודוקא ע"י ככר ותינוק אבל אי ליכא אסור דהחמירו יותר באיסור טלטול מאיסור הוצאה וכמ"ש ס"א.

ב. מחבר: מותר להוציאו לכרמלית; ואם היה להם מקום לצאת בו, אין מוציאין אותו, אלא מניחים אותו במקומו ויוצאים הם.

1. מג"א (ו'), מ"ב (ז'): מותר להוציאו. דגדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת דדבריהם.

2. מג"א (ו'), מ"ב (ז'): היה להם מקום וכו'. הרמב"ם ס"ל דעיקר ההיתר **מפני כבוד החיים** שהחיים מתבזים ג"כ ע"י שהמת נסרח ונתבזה [כלו' דלא התירו הוצאה בשביל כבוד המת]. ולכך ביש להם מקום לצאת משם דתו ליכא כבוד החיים אין מוציאין אותו.

א (מג"א (ז'), מ"ב (ז')): **כבוד המת נמי ליכא** [בזיון כ"כ] כיון שמונח במקום שאין רואין ועוד שכבר הסריח.

(ב) מ"ב (ז'): לבד ממת שבא בספינה הוא בזיון גדול למת כשהא"י מתאספין סביבותיו וחששו לכבודו. מג"א (י"ב).
 3. מג"א (ז'), מ"ב (ז'): ודע דלדעת ה"א הנ"ל שמקילין בקרוב להסריח אפי' יש להם מקום לצאת מותר להוציאו מפני שלא יסריח.

ג. מחבר: י"א להוציאו לכרמלית ע"י ככר ותינוק [רש"י]. וי"א מוטב להוציא שלא בככר ותינוק כדי למעט בהוצאה [רמב"ן].

1. מג"א (ח'), מ"ב (ח'): אלא ע"י ככר. דהוצאה דא"א לתקוני שרי אבל טלטול שאפשר לתקוני בככר מתקנים.
2. מ"ב (ט'): א"ר הכריע כדעה הראשונה משום שהרבה פוסקים סוברים כמותה.
- (א) מ"מ כשאין לו ככר ותינוק מותר להוציא אף בלא ככר ותינוק דאף לדעה הראשונה אין הכרע שהוא לעיכובא. דלא מג"א (ח').

ד. מחבר: ויש מי שמתיר להוציאו אף לרשות הרבים ע"י תינוק, אבל לא ע"י ככר.

1. איזה תינוק.

- (א) ט"ז (ג'), שעה"צ (י"ז): כל תינוק, שהתינוק טפל למת. [תינוק שהוא מין אדם כמו המת, י"ל שטפלים להדדי ומטלטל זה אגב זה].
- (ב) מג"א (י'), מ"ב (י"א): דוקא כשהוא גדול קצת דשייך בו חי נושא את עצמו ולית ביה בעלמא רק איסור דרבנן ובמת לא גזרו משא"כ בקטן ביותר [ס"י ש"ח סמ"א] הוא שוה לככר וחייב על הוצאתם גופא.
- (ג) שעה"צ (י"ז): ובכל הסימן היכי שנזכר תינוק, מותר אפי' קטן ביותר, דלא גרע מככר שמותר.
2. מג"א (ט'), מ"ב (י'): אף לר"ה. טעמו דהו"ל מלאכה שא"צ לגופה דהא אין צריך למת ולית ביה רק איסור דרבנן לר"ש דקיי"ל כוותיה ובמת לא גזרו מפני כבוד הבריות.
- (א) מג"א (י"ג), מ"ב (י'): מחמירים ס"ל דלא התירו אלא כרמלית דלית עיקר בדאורייתא משא"כ בזה דשם מלאכה אלא שאצל"ג.
- (ב) מ"ב (י'), שעה"צ (י"ח): ט"ז (ע"י ג') וא"ר פסק לחומרא, דכן דעת הרבה פוסקים ובפרט דמשאצל"ג לא ברירא דהוא פטור עליה.
3. מג"א (י"א), מ"ב (י"א): לא ע"י ככר. דמ"מ יתחייב על הככר שאינו טפל למת.
4. בה"ל (ויש): אף לר"ה ע"י תינוק וכו'. הפרישה הקשה דזו דעת רמב"ן והוא בעצמו סובר דאפי' לכרמלית אין להרבות בהוצאה וא"כ כ"ש לר"ה. ומאמר מרדכי מסיק דזה כתב הרמב"ן רק לשיטת רש"י אבל לדידה גופא אה"נ דיוציאו בלא ככר ותינוק.

ה. מחבר: וה"ה אם הוא בבזיון אחר, כגון שהיה בספינה והיו הא"י מתאספים שם; וכן כל כיוצא בזה.

1. מג"א (י"ב), מ"ב (ז'): מתאספים שם. והוא בזיון גדול.

ו. רמ"א: וה"ה דמותרים לומר לא"י לטלטלו, כמו ע"י ככר ותינוק.

1. מ"ב (י"ב): ר"ל כמו שהתירו בישראל ע"י ככר ותינוק התירו ע"י א"י אף בלי ככר ותינוק.
- (א) משמע מלשוננו זה דדוקא לכרמלית אבל לר"ה דאסור לרוב פוסקים ע"י ישראל אף ע"י [ככר] ותינוק אפי' ע"י א"י אסור. וכ"כ במ"א (י"ג) ובא"ר מצדד בשם כמה פוסקים שסוברין להקל גם בר"ה.
- (ב) שעה"צ (י"ח): ברה"ר שלנו יש להקל ע"י גוי, דיש לצרף הרמב"ן שמתיר אפי' ע"י ישראל לרה"ר משום דהוי ליה משאצל"ג.
2. מג"א (י"ג): לומר לעכו"ם. דשבות דלית ביה מעשה הוא [רמב"ן]: שאני כרמלית דהכל יודעים שאינו בכלל מלאכות. אבל לחלל עליו שבת אפי' ע"י עכו"ם אסור משום כבוד המת שלא יאמרו נתחלל עליו שבת הלכך אפי' להוציאו ע"י עכו"ם להניחו בקבר העשוי מאתמול אסור אע"ג דהוי שבות דשבות ואין נוהגין בו כבוד כלל במקום איסורין המתפרסמין אפי' של דבריהם].

ז. לטלטל מת ע"י ככר ותינוק לצורך כהנים או דבר אחר.

1. מג"א (י"ד): מהרי"ל פסק דמותר לטלטל ע"י ככר או תינוק לצורך החיים וכן המנהג עכ"ל. הג"מ אוסר ע"י ככר או תינוק.
2. רמ"א: אסור לטלטל מת ע"י ככר ותינוק, אבל ע"י א"י יש מתירין. (וכן ראיתי נוהגים לצורך מצוה או חתונה).
- (א) מ"ב (י"ג): לצורך כהנים. שיכולים להיות בבתייהם תחת גג אחד עם המת, דלא הותר טלטול המת ע"י ככר ותינוק אלא לצורך המת.
3. מג"א (י"ד), מ"ב (י"ג): טלטול מן הצד [להפכו ממטה למטה] שרי לצורך כהנים אפי' שלא ע"י ככר ותינוק, וכדלקמן בס"ה.
4. מג"א (י"ד), מ"ב (י"ג): מ"מ [בין צריך מקומו ובין ע"י א"י] דוקא אם הקרובין רוצין דמשום בזיון המת ליכא בזה דמה לו כשמהרין אותו בבית זה או בבית אחר אבל אין יכולין לכופן להוציאו מן הבית שמת שם [אם לא במקום שהמנהג לשאתו מיד במקום שמהרין אותו יכול לכופן] ואפי' היה בהכ"נ תחת גג אחד עם המת והכהנים מעוכבין ע"י לילך לבהכ"נ דהוא מצוה משום דזהו כבוד הקרובים שיטהרו ויעשו צרכי המת בביתם [אם לא בנפל דליכא משום כבוד י"א דיכולין לכופן להוציא מן הבית בשביל הכהנים וע"פ האופנים המבוארים למעלה].
- (א) מג"א (י"ד): מ"מ אם יש כהן חולה שאינו יכול לצאת מביתו כופין הקרובי' להוציא המת מביתו כדי שלא יעבור על דאורייתא.
5. מ"ב (י"ד): לצורך מצוה. דשבות דשבות לצורך מצוה שרי וכדלעיל סי' ש"ז ס"ה. ולצורך גדול חשוב ג"כ כצורך מצוה, ולהכי שרינן הכא ע"י א"י לצורך כהנים.

ג סעיף ג' - 'ככר או תינוק' דוקא, או כל כלים.

א. מחבר: יש מי שאומר [רמב"ן] שאם נתן על המת אחד מכלים שהוא לבוש, חשוב כנותן ככר או תינוק.

1. מ"ב (ט'), כ"ב, בה"ל (יש): היינו שהמת לבוש בו מתחלה. וכ"ש אם נתן עליו שאר כלים שמלאכתן להיתר [גמ']. מג"א (ט"ו).
2. בה"ל (יש): אף דהמחבר כתב 'יש מי שאומר' אין כונתו בזה שאחרים חולקין ע"ז כמו ביש מי שאומר שכתב בסעיף שאחריו שהשיג עליו בב"י דידוע דרכו בדבר שאינו מוצא בפוסקים אחרים בפירוש לכתוב בלשון זה לפעמים דבאמת הכל מודים בזה.

ד סעיף ד' - מת עם כסותו.

א. מחבר: יש מי שאומר [מרדכי] הצריכו ככר ותינוק רק למת ערום, אבל אם הוא בכסותו א"צ ככר ותינוק. והבה"ל (לקמן) החמיר.

1. קשה: למה הוצרכו להניח על דוד המלך ככר או תינוק - של"ה.
2. קשה: אמאי אין יכול לטלטל את המת אגב המטה שתחתיו.
3. קשה: כ"ז ששוכב עליה חשיבה טפלה לו ובטלה לגביה.
4. קשה: למה כסות אינו בטל להמת - ב"י.
5. מג"א (ט"ז): י"ל, תכריכין בטלין אצלו שאינו עתיד לפרושטן, אבל המלבושין בודאי עתיד להפשיטן מעליו ואין בטלין אצלו.
6. מ"ב (ט"ז), בה"ל (יש): יש לפקפק במג"א, חדא דאטו הגמרא בערטיילי עסקינן [אם לא שנדחוק דאירי שלבשוהו מבע"ש התכריכין ולא היה פנאי לקברו] ועוד דבגמרא קמ"ב איתא בהדיא דהמוציא אדם שהוא לבוש בבגדים דפטור אף על הבגדים מפני שהבגדים טפלים לו. וא"ר שדחה בשם מהר"ל דדוקא באדם חי אבל באדם מת הרי הוא עתיד להפשיטן מעליו ע"כ לא בטילי לגביה והם ככר ותינוק וכעין מה שכתב המ"א אבל כ"ז דחוק מאד דהלא כסותו בודאי בעת שהוא לבוש בה צריך לה לתשמיש גופו יותר ממטתו שהוא מושכב בה אחר מיתתו [דא"א לו לשכב ערום] ואפ"ה גם במטתו אף דעתיד לסלקו ממנה אעפ"כ כ"ז ששוכב עליה חשיבה טפלה לו ובטלה לגביה וא"כ כ"ש בבגדיו כ"ז שהוא לבוש בהן טפלין לו ובטלין לגביה.

ה סעיף ה' - צורך מקומו, והדין ככר ותינוק גבי שאר מוקצה.

א. מחבר: כשצריך מקום המת או לדבר שהמת מונח עליו, מותר לטלטלו מן הצד [הופכו ממטה למטה], כיון דלצורך דבר המותר.
1. מ"ב (י"ז): ר"ל אין כונתו בטלטולו בשביל המת שאסור בטלטול אלא בשביל המקום או הדבר שהוא מונח עליו שמותר בטלטול.

ב. מחבר: לא התירו לטלטל ע"י ככר או תינוק אלא במת בלבד, אבל לא בשאר דברים האסורים לטלטל.

1. ט"ז (ה'): ויש לחלק בסי' ש"ח ס"ה דכלי שמלאכתו לאיסור שרי מחמה לצל ע"י ככר או תינוק, דהתם דעכ"פ כלי הוה.
2. מ"ב (י"ח): ע"י לעיל סי' ש"ח ס"ה. [שעה"צ (שם): החמיר הט"ז (ד', שי"א ה') גר"א דה"ח. ומ"מ כ' הגר"ז דבהפס"מ יש להקל].

ו סעיף ו' - מת המוטל בחמה ואין להם מקום לטלטלו או שלא רצו להזיזו ממקומו: לעשות אהל עראי על המת.

א. מחבר: באין ב' בני אדם ויושבים מב' צדדיו, חם להם מלמטה זה מביא מטתו ויושב עליה וזה מביא מטתו ויושב עליה, חם להם מלמעלה זה וזה מביא מחצלת ופורס על גביו, זה זוקף מטתו ונשמט והולך לו וזה זוקף מטתו ונשמט והולך לו, נמצאת מחיצה עשויה מאליה, שהרי מחצלת זה ומחצלת זה גביהן סמוכות זו לזו ושני קצותיהן על הקרקע משני צדי המת.
1. רש"י הו"ד בב"י: זה זוקף מטתו וכו' והיה מלמעלה למטה. ע"ש.

ב. ביאור דברים.

1. מ"ב (י"ט): זה מביא מטתו. כדי להפסיק בינם לקרקע.
2. מג"א (י"ז), מ"ב (י"ט): קשה, כיון דלבסוף זוקף מטתו ומסירה אח"כ ונשאר רק המחצלת על המת יביאו מיד המחצלת ויפרוס על גביו ואח"כ כשישמט ישאר על המת. י"ל דא"כ יהא ניכר יותר שעושה לצורך המת ואסור לעשות אהל עראי לצורך המת. אבל השתא ניכר שעשו לצורך עצמן שהרי כשחם להם מלמטה הביאו מטה ויאמרו שגם המחצלת הביאו מתחלה רק בשביל עצמן.
3. מג"א (י"ח), מ"ב (כ'): זוקף מטתו ונשמט וכו'. ר"ל שזוקפה ומסירה והוא נשמט מתחת המחצלת והמחצלות הם קשים וזקופים ונשארים ממילא כאהל על המת. ועיין במ"א דאם הוא מתירא שלא יסריח המת ויצטרכו לצאת שרי לפרוס עליו מחצלת להדיא אך שיהיה בלא עשיית אהל. [דהוי לצורך החיים. ע"י שעה"צ (כ"ד)].

ג. קשה: הא פסק כמ"ד כלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל בשבת.

1. ב"י: אין עושין אהל עראי ובשביל צער החי התירו לעשותה בשינוי כזה אבל מפני המת לבד לא התירו.
2. ט"ז (ס"ו): אע"פ דמותר מצד הדין עבדינן הרחקה בזה, דאדם בהול על מתו חיישינן שמא יטלטלו בהדיא, דאחמרו רבנן למיעבד היכרא שהוא לצורך חי.

ז סעיף ז' - טיפול במת.

א. מחבר: מותר לסוך המת (ולהדיחו) ולשמוט הכר מתחתיו כדי שלא יסריח, ובלבד שלא יזיז בו שום אבר; ואם היה פיו נפתח והולך, קושר את הלחי בענין שלא יוסיף להפתח אבל לא כדי שיסגר מה שנפתח או קצתו, שאם כן היה מזיז אבר; ומטעם זה אין מעצימין עיניו של מת בשבת.

1. מ"ב (כ"א): לסוך המת ולהדיחו. סיכה הוא בשמן והדחה במים והיינו במים קרים, והטעם בכל זה שהתירו דזהו לאו בכלל טלטול אלא נגיעה בעלמא כיון שאין מזיז בו אבר. מג"א (י"ט).
2. מ"ב (כ"ב): מתחתיו. אבל אסור לשמוט המת מע"ג הכר דהוא טלטול ממש.

א) והעולם נוהגין להגביה אותו מעל הכרים ע"י ככר אף במקום שאין לחוש שיסריח ויש למחות בידם. מג"א (כ').

ב) רק לשמוט הכרים מתחתיו מותר. מג"א (כ').

1) שעה"צ (כ"ח): לכאורה במשנה קנ"א משמע דגם זה אינו מותר רק בשביל שלא יסריח, וכן משמע בשולחן ערוך.

ג) במקצת מקומות נוהגין להעצים עיניו ולישר אבריו שלא יתעקמו ואומרים דאיתא בזהר שהיא סכנה ואף אין שרש ע"פ הדין דבמשנה איתא דאין מעצימין עיניו של מת ושלא יזיז בו אבר וכל הראשונים סתמו כן כשפסק בשו"ע מ"מ במקום שנהגו אין למחות

כיון שיש להם סמך ע"פ הזוהר אך באמת בזוהר לא נזכר סכנה כ"א לענין עינים וא"כ לישר האברים אין שום סמך ובא"ר כתב
דבמקום שנוהגין להקל בזה משום שחוששין שלא יתקמו ויהיה בזיון למת יעשו כמ"ש במרדכי שמניח ככר [או שאר דבר שמותר
לטלטל] על אותן האברים ודוחק עליו עד שיפשוטו אבריו.

3. מ"ב (כ"ג): שלא יסריח. ע"י חום הכרים וכסתות.

4. דר"מ (ה'), מג"א (י"ט), מ"ב (כ"ג): מותר לזלף חומץ ע"ג בגדים של המת בשביל שלא יסריח למוצ"ש ויוכלו להתעסק בטהרתו.

ב. אם היה המת מלוכלך בטיט וצוואה עד שמאוס בעיני רואיו.

1. מג"א (כ'), מ"ב (כ"ד): מותר לטלטלו ע"י ככר ותינוק לרחצו במים בידו ולא במפה [סחיטה] אבל בלא"ה אסור ואפי' ע"י גוי.

בסיס

סימן שי"א סעיף ח' - סעיף ט'

ח [סעיף ח' - טלטול מן הצד, טלטול בגופו.

א. מחבר: טלטול מן הצד לצורך דבר המותר, מותר.

ב. מחבר: הלכך צנון שטמן בארץ ומקצת עליו מגולים ולא השריש וגם לא נתכוין לזריעה, נוטלו אע"פ שבנטילתו מזיז עפר ממקומו,
ואע"פ שהוסיף מחמת לחות הקרקע, מותר.

1. מ"ב (כ"ה): ומקצת עליו מגולים. דאי לא היו העלין מגולין, הרי בע"כ מזיז עפר בידים ואסור. ואפי' אם ירצה לתחוב מחט דרך העפר
בצנון וליטלו וכמו בס"ט, ג"כ אסור, דנראה כעושה גומא. מ"מ, ט"ז (י"א). ויש מקילין ע"י תחיבת מחט. מג"א (כ"א).

2. מ"ב (כ"ו): ולא השריש. דאי השריש אפי' אם היה גם גוף הצנון מגולין מלמעלה ג"כ אסור להזיז ממקומו משום תולש.

3. מ"ב (כ"ז): וגם לא וכו'. דאם היה נתכוין לזריעה אף שלא השריש אסור כיון שמתחלה היה רוצה בהשרשתו וטמונין בקרקע כדרך
הזריעה. והמג"א (כ"ב) הקשה ע"ז דק"ל [ס' ש"י ס"ב] דחטין שזרען בקרקע ועדיין לא השרישו דמותר ללקטן ולאכלן. ומ"מ אין
לזוז מפסק המחבר דכן נמצא בכמה ראשונים [הרוקח והרמב"ן בחידושיהם והמאירי] והיה דלעיל תירץ המאירי דמיירי כשלא היו
הזרעים עדיין מכוסין בעפר.

4. מ"ב (כ"ח): אע"פ שבנטילתו וכו'. ר"ל דמ"מ רק טלטול מן הצד הוא וכונתו הוא בשביל לקחת הצנון דהוא דבר המותר.

א) כתבו האחרונים דהיתר דלקחת הצנון מהארץ מיירי **כשטמונין בשדה** דאי בבית אסור שמא יבא להשוות אח"כ הגומות שבקרקע
הבית שנעשה ע"ז [ואך אם הם טמונין בחול ועפר שמונחין בקרן זווית והכניסן לעשות בו צרכיו מותר להוציאן ואפי' לא היה מגולה
כלל מלמעלה וכמו שנתבאר לעיל בסי' ש"ח סל"ח ע"ז רמז בהג"ה בס"ט].

ב) וכעין זה איתא בגמרא ג"כ גבי עמודים של אורג שהיו תקועין בקרקע הבית שאסור לטלטלן ממקומו שמא יבא להשוות הגומות
אח"כ. מג"א (כ"א).

ג. רמ"א: ואפי' הניחו שם מבע"י להיות שם כל השבת, דאין באוכלין משום בסיס לדבר האסור (כל בו).

1. מ"ב (כ"ט): ואפי' הניחו וכו'. ר"ל דאף דבעלמא אם הניח דבר מוקצה על איזה כלי ע"ד שישאר שם כל השבת לכו"ע נעשה הכלי
גופא ג"כ מוקצה מטעם בסיס לדבר האסור וכנ"ל בסימן ש"ט ס"ד מ"מ הכא לא נעשה הצנון בסיס להעפר שעל גבו מטעם דאין
באכלין וכו' ור"ל דבאוכלין אלו לא שייך בסיס **דהלא לא היתה כונתו בהטמנה שיהא האוכל משמש להעפר אלא אדרבה שיהא
העפר משמש להאוכל** וה"ה לענין פירות הטמונין בתבן דלקמיה אפי' היה דעתו שישארו שם כל השבת ג"כ לא נעשו הפירות בסיס
להתבן שעל גבן מטעם הנ"ל.

א) מג"א (כ"ג), שעה"צ (ל"ג): ובאמת אין חילוק בין אוכלים לכלים.

2. ט"ז (ז', ע"י י'): להיות שם כל השבת. ב"י בשם התו' לא כ"כ אלא דדוקא במניחו עוד ליטלו בשבת דהוה כשוכח מותר לטלטל מן הצד
אבל לא במניח ליטול אחר השבת דאפי' ניעור אסור אלא שאח"כ הביא ב"י בשם תשובת הרא"ש בחררה על גבי גחלים דלא נעשה
החררה בסיס וכמ"ש בסמוך ס"ט וע"ש. ע"י שעה"צ (ל"ג) שחולק.

ד. מחבר: וטלטול בגופו אפי' לצורך דבר האסור, מותר.

1. ט"ז (ח), מ"ב (ל'): וטלטול בגופו: פי' שאינו נוגע בידו כ"א בגופו או בשאר אבריו מקילינן בו יותר משאר טלטול מן הצד, וע"כ
מותר אפילו לצורך דבר האסור.

ה. מחבר: הילכך קש שעל המטה, דסתמו מוקצה להסקה, מנענעו בגופו.

1. מג"א (כ"ד): הלכך קש. צ"ע דלפמ"ש ס"ה כשעיקר טלטולו אינו בשביל דבר המוקצה שרי א"כ ה"נ שרי כמ"ש ב"י בשם הר"ן,
וצ"ל דכיון דצריך לקש לשכוב עליו א"כ הוי כעושה לצורך המוקצה ובאמת ברא"ש משמע דאם כונתו לטלטל דבר המוקצה אפי'
צריך למקומו אסור ולא שרי אלא בשאין מכין כלל לטלטל המוקצה כמו בצנון.

2. מג"א (כ"ה), מ"ב (ל"ב): מנענעו בגופו. כדי שיהא צף ורך לשכב עליו.

3. ט"ז (ט'), מ"ב (ל"א, ל"ו): דסתמו וכו'. היינו במקומות שמסיקין בקש אבל במקומותינו סתמא עומד למאכל בהמה או לשכיבה ומותר
לנענעו אפי' ביד.

4. מ"ב (ל"א): שמיירי שהקש לא הונח על המטה לשם שכיבה דאי הונח מבע"י **לשם שכיבה** תו נסתלק ממנו שם מוקצה בכל מקום.

ו. מחבר: ואם הניח הקש מבע"י כר או כסת, מנענעו אפי' בידו שהרי הכינו מבע"י לשכב עליו.

1. מ"ב (ל"ג): שהרי הכינו וכו'. היינו אפי' אם לא חשב בהדיא לשכב עליו חשבינן ע"י מעשה זו כאלו חשב ואם חשב בהדיא מהני אפי' בלא כר וכסת וכמו שכתב הרמ"א.

ז. רמ"א: וכן אם חשב לשכב עליו.

1. מ"ב (ל"ד): וכן אם חשב. פי' אפי' הניחו להקש על המטה בסתמא ואח"כ חשב עליו.

[ט] סעיף ח' - טלטול מן הצד, טלטול בגופו.

א. מחבר: טלטול מן הצד לצורך דבר המותר, מותר.

ב. מחבר: הלכך צנן שטמן בארץ ומקצת עליו מגולים ולא השריש וגם לא נתכוין לזריעה, נוטלו אע"פ שבנטילתו מזיז עפר ממקומו, ואע"פ שהוסיף מחמת לחות הקרקע, מותר.

1. מ"ב (כ"ה): ומקצת עליו מגולים. דאי לא היו העלין מגולין, הרי בע"כ מזיז עפר בידים ואסור. ואפי' אם ירצה לתחוב מחט דרך העפר בצנן וליטלו וכמו בס"ט, ג"כ אסור, דנראה כעושה גומא. מ"מ, ט"ז (י"א). ויש מקילין ע"י תחיבת מחט. מג"א (כ"א).

2. מ"ב (כ"ו): ולא השריש. דאי השריש אפי' אם היה גם גוף הצנן מגולין מלמעלה ג"כ אסור להזיז ממקומו משום תולש.

3. מ"ב (כ"ז): וגם לא וכו'. דאם היה נתכוין לזריעה אף שלא השריש אסור כיון שמתחלה היה רוצה בהשרשתו וטמונין בקרקע כדרך הזריעה. והמג"א (כ"ב) הקשה ע"ז דק"ל [סי' ש"י ס"ב] דחטין שזרען בקרקע ועדיין לא השרישו דמותר ללקטן ולאכלן. ומ"מ אין לזוז מפסק המחבר דכן נמצא בכמה ראשונים [הרוקח והרמב"ן בחידושיהו והמאירי] והיה דלעיל תירץ המאירי דמיירי כשלא היו הזרעים עדיין מכוסין בעפר.

4. מ"ב (כ"ח): אע"פ שבנטילתו וכו'. ר"ל דמ"מ רק טלטול מן הצד הוא וכוונתו הוא בשביל לקחת הצנן שהוא דבר המותר.

א) כתבו האחרונים דהיתר דלקיחת הצנן מהארץ מיירי **כשטמונין בשדה** דאי בבית אסור שמא יבא להשוות אח"כ הגומות שבקרקע הבית שנעשה עי"ז [ואך אם הם טמונין בחול ועפר שמונחין בקרן זוית והכניסן לעשות בו צרכיו מותר להוציאן ואפי' לא היה מגולה כלל מלמעלה וכמו שנתבאר לעיל בסי' ש"ח סל"ח וע"ז רמז בהג"ה בס"ט].

ב) וכעין זה איתא בגמרא ג"כ גבי עמודים של אורג שהיו תקועין בקרקע הבית שאסור לטלטלן ממקומו שמא יבא להשוות הגומות אח"כ. מג"א (כ"א).

ג. רמ"א: ואפי' הניחו שם מבע"י להיות שם כל השבת, דאין באוכלין משום בסיס לדבר האסור (כל בו).

1. מ"ב (כ"ט): ואפי' הניחו וכו'. ר"ל דאף דבעלמא אם הניח דבר מוקצה על איזה כלי ע"ד שישאר שם כל השבת לכו"ע נעשה הכלי גופא ג"כ מוקצה מטעם בסיס לדבר האסור וכו"ל בסימן ש"ט ס"ד מ"מ הכא לא נעשה הצנן בסיס להעפר שעל גבו מטעם דאין באכלין וכו' ור"ל דבאוכלין אלו לא שייך בסיס **דהלא לא היתה כונתו בהטמנה שיהא האוכל משמש להעפר אלא אדרבה שיהא העפר משמש להאכל** וה"ה לענין פירות הטמונין בתבן דלקמיה אפי' היה דעתו שישארו שם כל השבת ג"כ לא נעשו הפירות בסיס להתבן שעל גבן מטעם הנ"ל.

א) מג"א (כ"ג), שעה"צ (ל"ג): ובאמת אין חילוק בין אוכלים לכלים.

2. ט"ז (ז', עי' י'): להיות שם כל השבת. ב"י בשם התו' לא כ"כ אלא דדוקא במניחו עוד ליטלו בשבת דהוה כשוכח מותר טלטול מן הצד אבל לא במניח ליטול אחר השבת דאפי' נייעור אסור אלא שאח"כ הביא ב"י בשם תשובת הרא"ש בחררה על גבי גחלים דלא נעשה החררה בסיס וכמ"ש בסמוך ס"ט וע"ש. עי' שעה"צ (ל"ג) שחולק.

ד. מחבר: וטלטול בגופו אפי' לצורך דבר האסור, מותר.

1. ט"ז (ח), מ"ב (ל'): וטלטול בגופו: פי' שאינו נוגע בידו כ"א בגופו או בשאר אבריו מקילינן בו יותר משאר טלטול מן הצד, וע"כ מותר אפילו לצורך דבר האסור.

ה. מחבר: הילכך קש שעל המטה, דסתמו מוקצה להסקה, מנענעו בגופו.

1. מג"א (כ"ד): הלכך קש. צ"ע דלפמ"ש ס"ה כשעיקר טלטולו אינו בשביל דבר המוקצה שרי א"כ ה"נ שרי כמ"ש ב"י בשם הר"ן, וצ"ל דכיון דצריך לקש לשכוב עליו א"כ הוי כעושה לצורך המוקצה ובאמת ברא"ש משמע דאם כונתו לטלטל דבר המוקצה אפי' צריך למקומו אסור ולא שרי אלא בשאין מכוין כלל לטלטל המוקצה כמו בצנן.

2. מג"א (כ"ה), מ"ב (ל"ב): מנענעו בגופו. כדי שיהא צף ורך לשכב עליו.

3. ט"ז (ט'), מ"ב (ל"א, ל"ו): דסתמו וכו'. היינו במקומות שמסיקין בקש אבל במקומותינו סתמא עומד למאכל בהמה או לשכיבה ומותר לנענעו אפי' ביד.

4. מ"ב (ל"א): שמיירי שהקש לא הונח על המטה לשם שכיבה דאי הונח מבע"י **לשם שכיבה** תו נסתלק ממנו שם מוקצה בכל מקום.

ו. מחבר: ואם הניח הקש מבע"י כר או כסת, מנענעו אפי' בידו שהרי הכינו מבע"י לשכב עליו.

1. מ"ב (ל"ג): שהרי הכינו וכו'. היינו אפי' אם לא חשב בהדיא לשכב עליו חשבינן ע"י מעשה זו כאלו חשב ואם חשב בהדיא מהני אפי' בלא כר וכסת וכמו שכתב הרמ"א.

ז. רמ"א: וכן אם חשב לשכב עליו.

1. מ"ב (ל"ד): וכן אם חשב. פי' אפי' הניחו להקש על המטה בסתמא ואח"כ חישב עליו.

י] סעיף ט' - הפירות הטמונין במוקצים.

א. מחבר: הפירות הטמונין בתבן או בקש המוקצים, יכול לתחוב בהם מחט או כוש ונוטלם והקש ננער מאליו.

1. מ"ב (ל"ה): בתבן או בקש. תבן הוא הקנה הנקצר עם השבולת, וקש הוא מה שנשאר בשדה אחר הקצירה.

2. ט"ז (ט'), מ"ב (ל"א, ל"ו): המוקצים. לאפוקי אם הזמינן למאכל בהמה או לשכיבה ובמקומותינו סתם תבן מיוחד למאכל בהמה.

3. מ"ב (ל"ז): יכול לתחוב וכו'. דהוי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר ושרי כדלעיל בס"ח.

א) וכ"ז כשהיה טמון בתבן המוקצה שמונח במקומו ועומד להסקה אבל אם לקח בע"ש מקצת ממנו והטמין בו פירות זה ודאי נסתלק מעל התבן שם מוקצה דהרי הכינו להטמין בו פירות ומותר לטלטל התבן בהדיא. ט"ז (ט').

ב. ט"ז (י'): כשגומר דעתו בבירור שלא יאכל מהם בשבת זה ולדעת זה טמנם דוקא, אסור אפי' בטלטול מן הצד. והשעה"צ (ל"ג) חולק.

1. וכדאי לסמוך על ספה"ת וסייעתו במקום הצורך לטלטל לכל הפחות דרך טלטול מן הצד המנורה שהדליקו בה בשבת כשיש צורך למקומו ואין שם עכו"ם.

ג. רמ"א: ואם טמונים בחול ובעפר, עי' סי' ש"ח סעי' ל"ח.

1. מ"ב (ל"ח): ובעפר. היינו בעפר שהוא צבור בבית להשתמש בו דאין עליהו שם מוקצה.

2. והנה לפי מה שנתבאר דלטול מן הצד לצורך דבר האסור, אסור. תדע לנכון דמה שנוהגין איזה אנשים למכור בשבת ולקבל המעות בכלי או ע"י בגד או גורר בסכין, מלבד הרעה הגדולה של מקח וממכר בשבת, כמה סמיות עינים יש בזה, דאף כשנימא דזהו טלטול מן הצד, הלא הוא בשביל דבר האסור שהוא המעות, ואין שום ספק שהוא איסור גמור.

כבוד הבריות

סימן שי"ב

א. שבת (פא'): גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה.

1. בה"ל (ד"ה דהא): אף שיש ב' איסורין דרבנן, טלטול מוקצה וגם מכרמלית לרה"י, אפ"ה כבוד הבריות דוחה אותן. ישועות יעקב.

א] סעיף א' - לטלטל אבנים בשביל כבוד הבריות.

א. מחבר: משום כבוד הבריות התירו לטלטל אבנים לקנח, ואפי' להעלותם לגג עמו דהוי טרחא יתירה, מותר.

1. מ"ב (א'): אבנים. וה"ה צרורות או שאר דבר כה"ג דלאו בר טלטול הוא.

2. בה"ל (ד"ה דהוי): דהוי טרחא יתירה. עי' הגר"א דלהכי השמיט המחבר טעם התוס', משום דס"ל כשאר הפוסקים דלא חילקו בין

קובע לו מקום לאין קובע דאפי' היכא שקובע לו מקום ג"כ שרי. ומ"מ אפשר דגם להגר"א אם המקום הוא קבוע שאין שום אדם יכול

לכנוס שם ואפי' מב"ב דאסור, וכמו שסובר הגהת אשר"י והעתיקו המ"א.

ב. מחבר: מי שיש לו מקום מיוחד לבית הכסא, יכול להכניס עמו אבנים לקנח מלא היד; ואם אין לו מקום קבוע, מכניס עמו כשיעור בוכנא קטנה.

1. ט"ז (א'), מג"א (א'), מ"ב (ב'): מקום מיוחד. הטעם שאם ישתירו לו ערבית יקנח בהם שחרית. [רש"י ור"ן].

2. מג"א (א'), מ"ב (ב'): אף דאותר המקום אינו מיוחד לו לעצמו ואפשר שיקחו אחרים את האבנים לקנח לית לן בה דמה לי הוא מה לי

אחר ואפשר ג"כ שיצטרך לו אח"כ בעצמו ולהכי שרי. ומש"כ אח"כ ואם אין לו מקום קבוע היינו שהולך פעם למקום זה ופעם הולך

למקום אחר וע"כ אסור להכניס יותר ממה שצריך לו ודאי לפעם אחד דהיינו כשיעור בוכנא קטנה דאם יכניס יותר וישתייר נמצא

שטלטל תחלה שלא לצורך.

3. ט"ז (ב'): מלא היד. בטור כ' מלא ידיו ואפשר שהיה לו הגירסא בגמרא כן.

4. מ"ב (ג'): מלא היד. ואפי' ד' וה' אבנים [רש"י].

5. מ"ב (ד'): כשעור בוכנא קטנה. ברי"ף ורא"ש איתא כשעור ראש בוכנא קטנה שדכין בו את הבושם וכן משמע בטור.

ג. מ"ב (ב'): אם יש לו ב"ה סמוך לביתו שאר שום אדם אחר נכנס לשם [ואפי' מבני ביתו]. עי' שעה"צ (י"ב), לשונו לקמן.

1. מג"א (א'): אסור להכניס בשבת אבנים דה"ל להזמינם מאתמול [הג"א, והג"מ, וכ"כ התוס'].
2. והא"ר מצדד להקל בזה בכל גווני וכדעת הלבוש והטעם משום דלא מסיק אינש אדעתיה להכין שם אבנים מע"ש.

ד. מחבר: ואם ניכר באבן שקנחו בו, מותר להכניסו אפי' הוא גדול הרבה, או אפי' הם הרבה ממלא היד, מותר ליטול כולן דכיון שקנחו בהן הוכנו לכך.

1. מג"א (ב'): ואם ניכר באבן. של"ג, וקשה מ"ש מחריות דאם ישב עליהם מבע"י שרי אע"פ שאין ניכר בהם כמ"ש סי' ש"ח ס"כ.

ואפשר לו' דאבן גדולה אינה עומדת לקינוח ושאר אבנים מקורזלות אותן שקינח בהם מבע"י א"צ שיהא ניכר בהן הרושם אלא דנקט

רישומן ניכר דאז מותר לטלטל האבנים הסמוכים לו דהוא מעיד על האחרים שאף הם הוכנו לכך ודוקא כשלא יחדן בפ"י לכך אבל

יחדן מותר כמו המיחד אבן לפצוץ בו אגוזים וה"ה המיחד נייר חלק לקנח בו דשרי עכ"ל. ועסי' ש"ח דיש חולקין ביהוד. ול"נ דבשלמא

- חריות כיון שישב עליהן מבע"י והניחן במקומן כדי לישב עליהם עוד לא הוי מוקצה אבל אבן שקנח בו והשליכו שוב לא היה דעתו עליו לתשמיש לכן בעינן שיהא ניכר בו הקינוח לכן אין להקל ליטול האחרים.
2. מ"ב (ה'): ואם ניכר וכו'. משמע מלשון זה דאם אינו ניכר אף שידוע שקנח בו אסור ליקח ממנו מלא היד אם אין לו מקום קבוע, מג"א (ב', לעיל). ויש מקילין בזה דכיון שידוע שקנח בו הוי כניכר, א"ר.
3. מ"ב (ו'): שקנחו בו. היינו מע"ש ומיירי כשלא יחדן מע"ש בפירוש לכך דאם יחדן אפי' לא קנח בהן מעולם מותר להכניסן כמה שירצה וה"ה נייר חלק שמקפיד עליו דיש בו משום מוקצה ג"כ מהני יחוד מע"ש דע"ז הוסר מעליו שם מוקצה ומותר להכניס לבהכ"ס כמה שירצה ואם לא יחדן אינו מותר להכניס לבהכ"ס שאינו קבוע רק כפי צרכו לפעם זה בלבד.
- א) ואסור לקרוע הנייר בשבת.**

- ה. רמ"א: י"א דוקא בחצר מותר לטלטל אבנים (רש"י, ור' ירוחם). וי"א דאפי' מכרמלית לרה"י נמי שרי, דהא נמי אינו רק איסור דרבנן, ומשום כבוד הבריות התיירוהו. (תוס', והג' מרדכי).
1. מ"ב (ח'): וי"א דאפי' מכרמלית וכו'. וכן עיקר [א"ר] ור"ה דידן אף שלהרבה פוסקים דינו ככרמלית מ"מ אין להקל.
2. שעה"צ (י"ב): עי' א"ר שכ' דמ"מ אין להקל בזה כשיש לו בה"כ לעצמו שאין אחר נכנס לשם, ואף שדעתו לעיל להקל כשהוא רק משום טלטול מוקצה בלבד, בזה חמיר טפי.

ב) סעיף ב' - אבנים ונטבעו בקרקע.

- א. מחבר: אם ירדו גשמים על האבנים ונטבעו; אם רישומן ניכר, מותר ליטולן כדי לקנח ואין בזה משום סותר ולא משום טוחן.
1. מ"ב (ט'): על האבנים. היינו שהכניסן מתחלה לקנח בהן ואח"כ ירדו עליהן גשמים ונטבעו בקרקע או בטיט.
2. מ"ב (י'): רישומן ניכר. היינו שניכרין למעלה מן הקרקע ולא נטבעו בקרקע לגמרי.
3. מ"ב (י"א): סותר ולא משום טוחן. ר"ל אפי' אם היה זה באיזה רצפה שבחצר והו"א דיש בזה חשש סתירה שסותר הרצפה בזה שנוטל האבן או דהו"א דטוחן בנטילתו את העפר שסביבו קמ"ל דשרי.

ג) סעיף ג' - 1) צרור שעלו בו עשבים.

- א. מחבר: צרור שעלו בו עשבים, מותר לקנח בו ולא חיישינן שמא יתלשו, דאף אם יתלשו ליכא איסורא דדבר שאין מתכוין הוא.
1. מג"א (ג'), מ"ב (י"ב): מותר לקנח בו. מדסתם משמע דאפי' מונח על הארץ מותר ליטלו ואף דיש בזה עכ"פ לכו"ע איסור תלישה מדרבנן דמחזי כתולש הכא משום כבוד הבריות לא גזרו. [דלא כהרמב"ם והתולש עשבים מהצרור חייב]. עי' סי' של"ו.
2. מ"ב (י"ג): ולא חיישינן וכו'. ר"ל דאף דבהתלישה יש בו איסורא דאורייתא לכו"ע. אפ"ה לא חיישינן שיהיה נתלש, כיון שאינו מתכוין לזה ולא פסיק רישא הוא.

ד) סעיף ד' - 2) לקנח ברגב אדמה, 3) לקנח בחרס.

- א. מחבר: לא יטלטל רגב אדמה לקנח בו מפני שאינה ראויה לקינוח לפי שהיא נפרכת.
1. מ"ב (י"ד): שאינה ראויה לקינוח. ר"ל וע"כ איסור טלטול בדוכתיה קאי.
2. בה"ל (ד"ה רגב): עי' במאירי דאם הוא רגב קשה כאבנים שאינה עשויה להתפרך מותר.
- ב. מחבר: אסור לקנח בחרס, אפי' בחול, **משום סכנה** שלא ינתק שיני הכרכשתא.
1. בה"ל (ד"ה אפי'): אפי' בחול. בגמרא איתא דרבנותא יותר הוא בשבת.
2. בה"ל (ד"ה משום): הא דלא נקט הטעם שלא ישלטו בו כשפים. משום כלול נמי הדין לענין שבת, ולענין שבת עיקר הטעם דאין מקנח בחרס הוא משום סכנה. משום זה עדיף יותר לקנח בצרור אף שהוא מוקצה, מלקנח בחרס אף שיש עליו תורת כלי.

ה) סעיף ה' - 4) לקנח בצרור, 5) לקנח באזני חרס חלקים, 6) לקנח בעשבים.

- א. מחבר: היו לפנינו צרור ואזני חרס חלקים, דכיון דחלקים הם ליכא משום סכנה, מקנח באוזן החרס שהוא ראוי לכסות בו פי הכלי.
1. מ"ב (ט'): דחלקים הם. דבאינם חלקים דיש חשש סכנה בדבר מוטב יותר לקנח בצרור אף שהוא מוקצה.
2. מג"א (ד'): מקנח באוזן החרס. ואע"ג דיש לחוש לכשפים (כמ"ש סי' ג'), מ"מ עדיף לקנח בו מהצרור [ב"ח], כיון שיש לו חרס לקנח שאין בו משום מוקצה. ומוסיף המ"ב (ט"ז), בפרט לפי מה שכ' רמ"א (שם) דהאידינא לא חיישינן בזה לכשפים.

ב. מחבר: היו לפנינו צרור ועשבים, יקנח בעשבים אם הם לחים, אבל ביבשים אין מקנחין מפני שהם חדים ומחתכין את הבשר.

1. מג"א (ה'): מפני שהן חדים. צ"ע מכמה מקומות, ע"ש.
2. מ"ב (י"ז): יקנח בעשבים (תלושים) לחים, דלא הוי מוקצה. מ"ב (י"ח): אבל ביבשים וכו'. אלא יקנח בצרור אף שהוא מוקצה.

ג. מ"ב (י"ח): איתא בגמרא מותר לפנות אחורי הגדר דשדה חבריו.

1. מג"א (ה'): מ"ב (י"ח): ומותר ליטול צרור לקנח אפי' בשבת והיינו מן השדה אבל לא יטול מן הגדר אפי' בגדר עב דאין עושה נקב דנראה כסותר. [דלא כיש"ש].

ו) סעיף ו' - עשבים.

- א. מחבר: מקנחין בעשבים לחים אפי' הם מחוברים, ובלבד **שלא יזיזו**; ומשום משתמש במחובר ליכא, דאמרו רק באילן ולא בירק.

1. מג"א (ו'): שלא יזיזם. **שהם מוקצים**.

2. אמנם המ"ב (י"ט, שעה"צ כ"ב) כ' דהיינו שלא ישמוט אותם ממקום חיבורם משום תלישה [א"ר ותו"ש וש"א, **דלא** כמג"א].

[ז] סעיף ז' - **צריך לנקביו ואינו יכול לפנות**: שרפואתו למשמש בפי הטבעת שממשמש שם בצרור והנקב נפתח.

א. מחבר: לא ימשמש בשבת כדרך שממשמש בחול דהיינו שאוחז הצרור בכל היד, משום השרת נימין, אלא ממשמש כלאחר יד דהיינו שיאחז הצרור בב' אצבעותיו, וממשמש.

1. מג"א (ז'): ואע"ג דמקנהין בחרס ולא חיישינן משום השרת נימין, במשמש בצרור **הוא פס"ר**. מ"ב (כ').

2. מ"ב (כ"א): וממשמש. בנחת.

ב. מ"ב (כ'): לא ימשמש בצרור של הקינוח להחליקו שלא ישרט בשרו כדרך שהוא עושה בחול **משום ממחק**, אלא כלאחר יד. הג"א.

1. מג"א (ז'): **משום כתישה** [טור בשם ר"ח]. עי' שעה"צ (כ"ד), אולי מיירי ברגב קשה שאינה עשויה להתפרך מותר.

[ח] סעיף ח' - **ברזא**.

א. מחבר: למשמש בברזא בפי הטבעת דינה כצרור, שלא יאחזנה אלא בב' אצבעותיו.

1. מ"ב (כ"ב): למשמש בברזא. פי' של עץ וה"ה בפתילה שמכניסין בפי הטבעת.

ב. מחבר: ואסור לצאת בברזא, אפי' תחובה כולה בגוף.

1. מג"א (ח'), מ"ב (כ"ג): שכיון שמכניסה תדיר כדי לחזור ולהוציאה אינה בטלה אצל הגוף והרי זה כמוציא בפיו ומרפקו דאסור מד"ס, אבל דבר הבלוע בגוף מותר לצאת בו כגון לבלוע מרגלית או זהב ולצאת בו לר"ה.

[ט] סעיף ט' - **בשדה ניר**.

א. מחבר: אסור לפנות בשדה ניר בשבת, שמא יבא לאשוויי גומות; ואם היה שדה חבירו, אפי' בחול אסור מפני שדש נירו ומקלקל.

1. ט"ז (ג'), מ"ב (כ"ד): בשדה ניר. פי' חרישה ראשונה ועומד לזריעה. רש"י.

א. בה"ל (ד"ה בשדה): ומשמע דבסתם שדה שלא נחרש עדיין או בחרישה שניה שלאחר הזריעה לא חיישינן לאשוויי גומות ואף דעצם איסור אשווי גומות שייך בכל גווני [דלא נזכר בשום מקום בגמרא ופוסקים נ"מ בזה] מ"מ לא גזרו שמא יבא להשוות גומות רק בשדה ניר והטעם כמ"ש במ"ב דבחרישה ראשונה מצוי בה רגבים.

ב. בה"ל (ד"ה ואם): עי' בפמ"ג דבשדה חבירו אסור גם בחרישה שניה שלאחר הזריעה, ובב"ק (פא:) משמע דתלוי בירידת הטל.

ב. מג"א (ט'), מ"ב (כ"ד): בשדה ניר וכו'. מצוי בה אז ע"י החרישה רגבים וגומות וע"כ חיישינן שמא בעת שיפנה ישכח ויטול מהרגבים שלפניו וישליך למקום הגומות ואמרינן היתה לו גומה וטממה גבשושית ונטלה בבית חייב משום בונה [שמתקן הבית בכך] בשדה חייב משום חורש [שהרי השוה בזה את פני הקרקע ויהיה טוב לזריעה].

1. מג"א (ט'): ומ"מ נ"ל דבבית מותר לפנות דבמלתא דלא שכיחא לא גזרו. ולפי הבה"ל (ד"ה בשדה), אפי' בסתם שדה לא גזרו.

[י] סעיף י' - **אבנים גדולות**: שמצדדין אותן כמין מושב חלול ויושבים עליהם בשדות במקום המיוחד לבית הכסא.

א. מחבר: מותר לצדדן; ואע"ג **דבנין עראי הוא לא גזרו** ביה רבנן, משום כבוד הבריות.

1. מ"ב (כ"ה, שעה"צ כ"ח): י"א דוקא אם היו האבנים מוכנים מכבר לזה דאל"ה לא הותר איסור מוקצה בשביל זה **דלא מצינו שהותר אלא לקינוח** [יש"ש, הו"ד בא"ר].

2. מ"ב (כ"ו): לצדדן. היינו להעמיד הדפנות שמכאן ומכאן אבל להניח אבן למעלה על שתיהן אסור משום אהל אף דאהל עראי הוא.

מג"א (י'). אבל הא"ר ומאמר מרדכי מתירין גם בזה.